

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

Ἐφοῦ δὲν μποροῦμε νὰ κατανοήσωμε
τὸ ἀγαθὸν μὲ μία μόνον ἰδέα, ἄς τὸ
κατανοήσωμε μὲ τρεῖς, δηλαδὴ μὲ τὴν
ὀμορφιά, τὴν ἄρμονία καὶ τὴν ἀλήθεια.

Πλάτων

ΕΤΟΣ 36ον

ΜΑΡΤΙΟΣ – ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1991

ΤΕΥΧΟΣ 200

Η ΘΕΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΘΕΟΣΟΦΟΙ

ΤΟΥ ΠΑΝ. Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΕΡΧΟΝΤΑΙ, ΟΙ ΙΔΕΕΣ ΜΕΝΟΥΝ. ΟΙ ΝΕΟΙ ΜΑΣ ΔΙΨΟΥΝ ΓΙΑ ΙΔΑΝΙΚΑ, ΠΟΥ ΣΗΜΕΡΑ ΔΕΝ ΤΑ ΒΡΙΣΚΟΥΝ. ΑΥΤΟΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ. ΕΧΟΥΝ ΑΝΑΓΚΗ ΑΠΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ...ΤΙ ΕΧΕΙ ΚΑΜΕΙ Ο ΚΑΘΕΝΑΣ ΑΠΟ ΜΑΣ ΓΙ' ΑΥΤΟΥΣ; ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ;

ΑΝ ΔΕΝ ΤΟ ΣΚΕΦΤΗΚΑΜΕ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ ΑΣ ΤΟ ΣΚΕΦΤΟΥΜΕ ΤΩΡΑ, ΑΜΕΣΩΣ, ΟΔΗΓΩΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΚΟΝΤΑ ΣΤΙΣ ΥΨΗΛΕΣ ΙΔΕΕΣ... ΣΤΗ ΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ ΟΝΤΩΝ.

ΑΣ ΤΟΥΣ ΔΕΙΞΟΥΜΕ ΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΩΝ ΥΨΗΛΩΝ ΙΔΕΩΝ ΚΑΙ ΙΔΑΝΙΚΩΝ...ΕΤΣΙ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΜΕ ΝΑ ΣΩΘΟΥΝ ΤΑ ΝΕΙΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ, ΠΟΥ ΟΔΗΓΕΙ ΣΤΗΝ...«ΙΘΑΚΗ».

ΚΑΝΑΜΕ ΚΑΜΜΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ, ΝΑ ΟΔΗΓΗΣΟΥΜΕ ΤΑ ΝΕΙΑΤΑ ΚΟΝΤΑ ΣΤΙΣ ΥΨΗΛΕΣ ΙΔΕΕΣ;

ΑΣ ΚΑΝΟΥΜΕ Ο,ΤΙ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΤΑ ΒΟΗΘΗΣΟΥΜΕ ΝΑ ΜΗ ΓΙΝΟΥΝ «ΠΕΡΙΘΩΡΙΑΚΑ» ΑΠΟ ΕΛΛΕΙΨΗ ΙΔΑΝΙΚΩΝ. ΠΟΤΕ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΡΓΑ... Η ΘΕΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΘΕΟΣΟΦΟΙ ΕΧΟΥΝ ΜΕΓΑΛΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ – Ο ΚΑΘΕΝΑΣ ΜΑΣ...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΕΙΜΑΡΑΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Βουκουρεστίου 25 Κωδ. Ταχ. 106 71, Ἀθήναι Τηλ. 362.0702

Ἰδρυτής: ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἰδιοκτησία: Θεοσοφικὴ Ἐταιρία ἐν Ἑλλάδι

Ἐκδότης-Διευθυντής: Πολ. Ἀντζακας

Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ: Π. Ἀναγνωστού, Π. Παπασλιωτῆς

Ἔτος 36ον ● Μάρτιος - Ἀπρίλιος 1991 ● Τεύχος 200

ΑΣΤΡΟΛΟΓΙΑ

Ἐπιστῆμη ἢ ἀγυρτεία;

ΔΗΜ. Α. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Οἱ ἀπόψεις ἐπάνω στό θέμα τοῦτο εἶναι βασικά διαφορετικές. Κατά τίς ἀρχαῖες ἐσωτερικές παραδόσεις, ἡ Ἀστρολογία εἶχε προβληθῆ σάν μιὰ ἀπό τίς σπουδαιότερες ἐπιστῆμες τῶν Μυστηρίων. Ἀντίθετα, κατά τήν σύγχρονη γνώμη, καί μάλιστα τήν ἐπιστημονική, ἔχει χαρακτηρισθῆ σάν ψευδοεπιστῆμη.

Ποῦ λοιπόν βρίσκεται ἡ ἀλήθεια; Τοῦτο θά προσπαθήσωμε νά ἐξετάσωμε ὅσο ἡμποροῦμε ἀντικειμενικά καί ἀμερόληπτα, παραμερίζοντας, ὅσο εἶναι δυνατόν, τίς καλούμενες ἐπιστημονικές προλήψεις.

Οἱ ἐπιστημονικές προλήψεις!... Τώρα μάλιστα στά χρόνια μας, μέ τίς τόσες κατακτήσεις τῆς ἐπιστῆμης καί τὰ καταπληκτικά κατορθώματα τῆς τεχνικῆς, ἔχουν ἀποβῆ πραγματικές μάστιγες...

Οι προλήψεις αυτές μαστίζουν τούς πολλούς επιστήμονες. Έχει ριζωθή και έχει λάβει τεράστιες διαστάσεις η γνώμη ότι τίποτε – μά τίποτε! – δεν είναι δυνατόν να υπάρχει έξω από την υλική πραγματικότητα. Και έτσι βωμοί λατρείας κατασκευάζονται στην Έπιστήμη, πού, χωρίς υπερβολή, έχει κατά κάποιον τρόπο θεοποιηθή.

Πρέπει όμως να όμολογηθή ότι από τόν κατακλισμόν αυτόν έχουν διαφύγει οι πραγματικοί επιστήμονες. Έχουν αντίληφθή τήν πλάνη τών πολλών και αντιδρούν σ' αυτό τό όρμητικό ρεύμα του νεοϋλισμού τών καιρών μας. Φέρνομε σάν παράδειγμα τόν Όππενχάϊμερ, τόν πυρηνικό φυσικό, πού είχε γράψει: «Πάντοτε στή γνώσι συναντούμε όρια. Η αντίληψις τών ανθρώπων είναι κατά πολύ μικρότερη από τήν Φύσι. Γι' αυτό πρέπει να είμεθα ταπεινόφρονες».

Έδώ όμως πρέπει να προσθέσωμε ότι επιστημονικές προλήψεις έχουν και πολλοί, πού δεν είναι επιστήμονες. Θαυμάζουν τά πραγματικά άπίστευτα έπιτεύγματα της τεχνολογίας και πιστεύουν στό άλάθητο της Έπιστήμης. Τώρα μάλιστα πού πατήσαμε στή Σελήνη, δίκαια θά άναρωτιώνται: «γιά τήν άστρολογία θά μιλήσωμε;»

Ο Ήλιος, η Σελήνη και ο έναστρος Ούρανός δεν ήτο δυνατόν να μή κινήσουν τήν προσοχή του ανθρώπου, από τότε πού άρχισε κάπως να σκέπτεται. Μετά αιώνες η χιλιετηρίδες καλλιιεργείται η σπουδή τών άστρον. Αυτό θά έγινε, βέβαια, μέσα σε θρησκευτικά κέντρα της προϊστορικής αρχαιότητας. Τοϋτο βάσιμα συνάγεται από τό γεγονός ότι κατά τά ιστορικά χρόνια πλέον η έπιστήμη για τά άστρα ξεκινάει η καλύτερα διαρρέει από τά Ίερατεία. Είναι όμως γνωστόν ότι όταν αι γνώσεις τών Μυστηρίων έρχονται στή δημοσιότητα, κατά κανόνα πάντοτε διαστρέφονται από τούς άμμήτους, παθαίνουν έκπτωσι και βεβηλώνονται. Έτσι, λοιπόν, από τήν αρχαιότητα οι άστρολόγοι έχουν διαιρεθή σε τρεις κατηγορίες. Στους μεμημένους, πού κράτησαν σιγή για τις άλήθειες της έπιστήμης τών άστρον, σιγή αύστηρή για τις βαθύτερες επιδιώξεις της: τούς άμμήτους πού καταπαύστηκαν με γνώσεις άστρολογικές για να προβληθοϋν και να δοξαστοϋν: και τούς έπαγγελματίες, με σκοπό τόν χρηματισμό. Κοντά σ' αυτούς στάθησαν και οι άπατεώνες, πού βεβήλωσαν ό,τι ηξεραν και δεν ηξεραν.

Ἄπό ὅσα πληροφορεῖ ἡ ἱστορία, ἡ ἀπαρχή τῆς Ἀστρολογίας τοποθετεῖται στήν Βαβυλώνα καί τήν Χαλδαία, μεγάλη ἀνάπτυξι ἐσημείωσε στήν Ἰνδία καί στήν Κίνα εἶχε δέ λάβει μεγάλη διάδοσι στήν Αἴγυπτο.

Τί ἦταν λοιπόν αὐτή ἡ Ἀστρολογία; Κατά τίς ἐσωτερικές παραδόσεις, καθώς καί στήν ἀρχή εἶπαμε, ἦτο Ἐπιστήμη τῶν Ναῶν. Τήν ἀσκοῦσε τό Ἱερατεῖον τῶν Μυστηρίων. Καί ἐσπουδάζοντο ἀπ' αὐτό οἱ ἐπιδράσεις, οἱ ἐπιρροές, καθώς τίς ἔλεγαν, τῶν σωμάτων τοῦ Οὐρανοῦ ἐπάνω στόν Πλανήτη μας γενικά, εἰδικά ἐπί τοῦ ὠργανωμένου κόσμου τῆς Γῆς, δηλαδή τοῦ φυτικού καί τοῦ ζωικοῦ, καί εἰδικώτερα ἐπάνω σέ κάθε ἄνθρωπο, μέ βάσι τό ὠροσκοπίό του, πού ἐδίδε τήν ὄψι τοῦ Οὐρανοῦ κατά τόν χρόνο καί στόν τόπο πού γεννήθηκε.

Κατά τίς ἀστρολογικές ἀντιλήψεις, ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς καί τά ὄντα πού ζοῦν ἐπάνω σ' αὐτήν ὑπόκεινται σέ ἐπιρροές, κυρίως τοῦ Ἡλίου καί τῆς Σελήνης, τῶν Πλανητῶν καί τῶν Ἀστερισμῶν.

Τίς δοξασίες αὐτές θά τίς κρίνωμε προσφεύγοντας στά δεδομένα τῆς ἐπιστήμης καί μάλιστα τῆς σύγχρονης. Ὅπου δέν εἶναι τοῦτο δυνατόν, θά καταφύγωμε σέ ἀνάλογες Ἐσωτερικές Παραδόσεις.

Ὀλόκληρος λοιπόν ὁ Πλανήτης μας σάν σῶμα οὐράνιο ὑπόκειται κι' αὐτός στόν νόμο τῆς παγκοσμίου ἐλξεως, ἰδίως στίς ἐλξεις τοῦ Ἡλίου καί τῆς Σελήνης.

Ἄπό τόν Ἡλιο, τό τόσο μεγάλο αὐτό αὐτόφωτο οὐράνιο σῶμα, πού εἶναι τό κέντρο τοῦ πλανητικοῦ μας συστήματος, πού ἡ μάζα του εἶναι περισσότερη ἀπό τό 99% τῆς μάζης ὁλοκλήρου τοῦ συστήματος, ἡ Γῆ μας παίρνει τεράστια ποσά ἀκτινοβολίας. Οἱ ἀκτινοβολίες αὐτές εἶναι ἡ αἰτία τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων. Σ' αὐτές δέ ὀφείλεται ὁ ἔμβιος κόσμος τῆς Γῆς.

Ἄπό τήν Σελήνη πάλι, ἀπό αὐτό τό μικρό οὐράνιο σῶμα, πού εἶναι ὅμως τό πιό κοντινό σέ μᾶς, κι' ἔτσι οἱ ἐπιδράσεις του εἶναι αἰσθητές, προκαλοῦνται οἱ ἐλξεις τῶν θαλασσῶν, μέ ἀποτέλεσμα τίς παλίρροιες, τίς ἀμπώτιδες καί τίς πλημμυριδες.

Ἄλλά καί ἀπό τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας, τοὺς μακρυνούς αὐτούς κόσμους, δέχεται ὁ Πλανήτης μας κοσμικές ἀκτινοβολίες, καθώς τίς λένε, πού τόσην ἐπίδραση ἔχουν ἐπάνω σ' αὐτόν.

Ἡ Γῆ δέχεται δυνάμεις καί ἀκτινοβολίες, φωτεινές καί σκοτεινές ἀπό ὅλα τά σημεῖα τοῦ Σύμπαντος, μικρές ἢ μεγάλες καί δίδει καί αὐτή, σάν οὐράνιο σῶμα πού εἶναι, τίς δικές της. Ἐκεῖνο ὅμως πού πρέπει νά σημειωθῇ ἐδῶ εἶναι ὅτι τά αἰτία τῶν διαφο-

ρων ακτινοβολιών, πού σέ κάθε στιγμή χρόνου δέχεται ὁ Πλανήτης μας δέν εἶναι ταυτόχρονα. Δέχεται δηλαδή τίς ακτινοβολίες τῶν διαφόρων σωμάτων τοῦ Οὐρανοῦ σέ χρόνους πού εἶναι ἀνάλογοι μέ τήν ἀπόστασι τοῦ κάθε οὐρανοῦ σώματος ἀπό αὐτόν. Ἔτσι π.χ. τίς ακτινοβολίες τοῦ Ἡλίου τίς δέχεται σέ 8 πρῶτα λεπτά τῆς ὥρας, τίς ακτινοβολίες ἀπό τό «Α» τοῦ Κενταύρου, πού εἶναι ὁ πλησιέστερός μας ἀπλανῆς, σέ τέσσερα καί πλέον χρόνια. Ἀπό τά ἄλλα δέ οὐράνια σώματα πού εἶναι πολύ μακριά, οἱ ακτινοβολίες τους χρειάζονται γιά νά φθάσουν σέ μᾶς χρόνια, αἰῶνες, χιλιάδες, ἑκατομμύρια ἤ καί δισεκατομμύρια χρόνια, καθῶς ὑπολογίζουν οἱ ἀστρονόμοι... Καί νά ξέρη κανεῖς ὅτι τό φῶς ἔχει ταχύτητα 300.000 χιλιόμετρα τό δευτερόλεπτο... Ἄν λοιπόν κάμη κανεῖς τούς πολλαπλασιασμούς γιά νά ἔχη τίς ἀποστάσεις σέ χιλιόμετρα, βρίσκονται ἀριθμοί τεράστιοι, πού δύσκολα ἤμπορεῖ νά ἀφομοιώσῃ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀριθμοί πραγματικά «ἀστρονομικοί...»

Ὁ ἑναστρός λοιπόν οὐρανός πού βλέπομε ἢ ἐκεῖνος πού βλέπουν οἱ ἀστρονόμοι μέ τά τηλεσκόπια, δέν εἶναι ὁ πραγματικός, διότι, καθῶς εἰπάμε, τά αἷτια τῶν ακτινοβολιῶν δέν εἶναι ταυτόχρονα, ἔνεκα τῆς διαφορετικῆς ἀποστάσεως τοῦ κάθε οὐρανοῦ σώματος ἀπό τή Γῆ. Ὡστε, πολύ σωστά καί παραστατικά εἶπε κάποιος ὅτι «ὁ οὐρανός, ὅπως τόν βλέπομε, εἶναι ἓνα θαυμάσιο πλέγμα ἀναχρονισμῶν».

Ἡ Ἀστρολογία, ἐσπούδαζε ἀκόμη τίς ἐπιδράσεις, τίς ἐπιρροές, πού ἀσκοῦν τά διάφορα οὐράνια σώματα στόν ἔμβιο κόσμον τῆς Γῆς, δηλαδή τόν φυτικό καί τόν ζωικό καί στόν ἀνθρώπον.

Ἐάν λοιπόν κρίνωμε τίς ἀστρολογικές αὐτές ἀντιλήψεις μέ τά ἐπιστημονικά δεδομένα καί μάλιστα τά σύγχρονα, θά δοῦμε ὅτι καί στόν τομέα αὐτόν δέν λάθευε ἡ Ἀστρολογία. Καί πρῶτα-πρῶτα ἡ ἐπιστήμη ἔχει διαπιστώσει ὅτι ὁ ἔμβιος κόσμος τῆς Γῆς ὀφείλει τήν ὑπαρξί του στίς ακτινοβολίες τοῦ Ἡλίου. Χωρίς αὐτές δέν θά ὑπῆρχε κόσμος ἔμβιος, θά ὑπῆρχαν ἴσως κάτι μύκητες πού δέν τούς χρειάζεται τό ἠλιακό φῶς. Βάσις τοῦ ἔμβιου κόσμου εἶναι ὁ φυτικός κόσμος. Σπουδαῖο ὅμως ρόλο στά φυτά παίζει ἡ χλωροφύλλη, ἡ πολύπλοκη αὐτή ὀργανική ἔνωση, πού συντίθεται φωτοχημικῶς μέ τό φῶς τοῦ Ἡλίου. Ἡ χλωροφύλλη εἶναι ἐκεῖνη πού ἐνεργεῖ καταλυτικά καί τό φυτό παράγει ἀπό τό διοξειδίου τοῦ ἀνθρακός τῆς ἀτμοσφαιρας καί ἀπό τό νερό πού ἔχει μέσα του τά σάκχαρα καί τό ἄμυλο, πού εἶναι τά βασικά εἶδη διατροφῆς τῶν φυτοφάγων ζῶων.

Ἡ ἀνισότης, πάλιν τῶν ἀκτινοβολιῶν τοῦ Ἡλίου, πού δέχεται ὁ κάθε τόπος τῆς Γῆς στήν διάρκεια τοῦ ἔτους, τόν διαφοροποιεῖ στίς τέσσαρες ἐποχές πού τόσο ἐκδηλεῖς ἔχουν ἐπιπτώσεις στόν φυτικό κόσμον, ἀλλά καί στόν ζωικό κόσμον ἀκόμη.

Ἡ αὐξομείωσις ἐπίσης τῶν κηλίδων τοῦ Ἡλίου, πού τροποποιεῖ τήν ἔντασι τῶν ἀκτινοβολιῶν του, ἔχει ἐπιπτώσεις διάφορες στήν παραγωγή γεωργικῶν προϊόντων, καθῶς ἔχει ἀποδειχθῆ ἀπό στατιστικές.

Ἐκτός ὅμως τῶν ἀνωτέρω, ἐδῶ καί ἀρκετά χρόνια, μελετοῦνται ἀπό τήν ἐπιστήμη οἱ σχέσεις τῶν κηλίδων τοῦ Ἡλίου πρός διάφορα βιολογικά φαινόμενα. Ἡ ἀρχή ἐγένετο τό 1951, μέ τίς κλασικές πλέον μετρήσεις τοῦ Φυσικοχημικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Φλωρεντίας τοῦ Καθηγητοῦ Πικκάρντι. Ἀπό τίς ἐργασίες αὐτές διαπιστώθη στενή σχέση μεταξύ τῆς ταχύτητος καθιζήσεως κολλοειδῶν διαλυμάτων καί τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἡλιακῶν κηλίδων, ἐκρήξεων καί μαγνητικῶν θευλλῶν. Τό σπουδαῖον εἶναι ὅτι ἡ ὀργάνωσις τῆς ζώσης ὑλῆς τῶν κυττάρων εἶναι κολλοειδοῦς τύπου. Ἐκτοτε οἱ ἐπιστημονικές ἐργασίες γιά τήν διαπίστωσι τῶν σχέσεων τῆς δραστηριότητος τοῦ Ἡλίου πρός τὰ διάφορα ἄλλα βιολογικά φαινόμενα, ὅπως εἶναι π.χ. ἡ πήξις τοῦ αἵματος, ἔχουν γενικευθῆ καί πολλαπλασιασθῆ σέ διάφορα ἐπιστημονικά ἐργαστήρια πλείστων χωρῶν, εἰς τρόπον ὥστε σήμερα νά γίνεται ἀκόμη καί μελέτη τῶν σχέσεων τῶν αἰφνιδίων θανάτων ἀνθρώπων μέ ἐξωγήινα φαινόμενα, ὄχι μόνον ἡλιακά, ἀλλά καί κοσμικά ἐν γένει. Μ' αὐτό λοιπόν τόν τρόπο ἡ Ἀστρολογία ἀρχίζει τώρα νά παίρνη στόν τομέα αὐτό κύρωσι ἐπιστημονική, ὥστε νά γίνεται πλέον λόγος ὅτι ἡ ἐπιστήμη εὐρίσκεται ἐν ὄψει ἰδρύσεως εἰδικοῦ κλάδου τῆς «κοσμικῆς βιολογίας».

Καί ὁ δορυφόρος μας ἐπίσης, ἡ Σελήνη, ἀσκεῖ, καθῶς φαίνεται, ἐπιδράσεις ἐπί τοῦ ἐμβίου κόσμου τῆς Γῆς, ἰδίως ἐπί τοῦ φυτικού κόσμου. Στό θέμα ὅμως αὐτό δέν ἔχει δοθῆ ἀκόμη κύρωσις ἐπιστημονική, ἂν καί ὑπάρχη πλῆθος ἀπό παρατηρήσεις καί ἐφαρμογές ἀπό τοὺς γεωργικούς πληθυσμούς, στή σπορά καί τήν καλλιέργεια γεωργικῶν εἰδῶν, μέ γνώμονα τίς φάσεις τῆς Σελήνης.

Καί οἱ κοσμικές ὅμως ἀκτινοβολίες, γιά τίς ὁποῖες μιλήσαμε, ἀσκοῦν ἐπιδράσεις ἀποφασιστικές στόν φυτικό καί στόν ζωικό κόσμον τοῦ Πλανήτη μας. Τό θέμα τοῦτο ἐρευνᾶται ἀπό τοὺς ἀστροφυσικούς καί τοὺς βιολόγους ἀπό ἐτών. Ὁ γνωστός ἀστροφυσικός Τζαίημς Τζήνς ἐγραφε ὅτι ἡ κοσμική ἀκτινοβολία διασπᾶ σέ κάθε δευτερόλεπτο περίπου πέντε χημικά ἄτομα σέ

κάθε κυβικό εκατοστό της ατμοσφαιρας, εκατομμύρια δέ άτομα στο ανθρώπινο σώμα. Καί εξέφραζε την γνώμη ότι ίσως οι ακτινοβολίες αυτές πέφτοντας στο βλαστόπλασμα ίσως να προκαλούν βιολογικές παραλλαγές, με αποτέλεσμα την μετάβασι από μιās ποικιλίας ενός είδους σε άλλη ή και σε μεταμορφισμό ακόμη, δηλαδή σε μετάβασι από είδους σε είδος.

Πολλοί βιολόγοι εκφράζουν τώρα την υπόθεσι πώς οι κοσμικές ακτίνες μεταβάλλουν την σύστασι του χρωμυλλίου του κυτταρικού πυρήνος πού καθορίζει τα χαρακτηριστικά του ὄντος. (Χρωμύλλια είναι τὰ συστατικά τῶν χρωματοσωμάτων).

Ἀπό ὅσα λοιπόν ἐξεθέσαμε καταφαίνεται ἡ ἐπιστημονική δικαίωσις τῶν ἀντιλήψεων τῆς Ἀστρολογίας γιά τόν ρόλο πού παίζουν οἱ ἐπιδράσεις τοῦ Οὐρανοῦ ἐπάνω στόν ἐμβιο κόσμο τῆς Γῆς.

Ἀπομένει τώρα νά κριθοῦν οἱ ἀπόψεις καί οἱ ἐφαρμογές τῆς Ἀστρολογίας γιά τίς ἐπιρροές τῶν σωμάτων τοῦ Οὐρανοῦ ἐπί ενός ἐκάστου ἀνθρώπου, θεωρουμένου σάν ὄντος πνευματικοῦ. Κυρίως, τοῦ Ἡλίου, τῆς Σελήνης, τῶν Πλανητῶν καί τῶν Ἀστερισμῶν τῶν δώδεκα Ζωδιακῶν. Οἱ ἀπόψεις αὐτές εἶχαν ἀναχθῆ σε ἐπιστήμη, πού τήν ἀσκοῦσαν οἱ Μύσται Ἀστρολόγοι τῆς ἀρχαιότητος μέσα στά Ἱερά καί τὰ Ἀσκληπιεῖα.

Οἱ ἀντιλήψεις αὐτές ἐστηρίζοντο πρῶτιστα στήν γνώσι ὅτι ὁ κάθε τόπος τῆς Γῆς δέχεται κάθε στιγμή χρόνου διαφορετικές ἐπιδράσεις τοῦ Οὐρανοῦ. Τοῦτο πρέπει νά σημειωθῆ ὅτι ἀποτελεῖ γνώσι καί τῆς ἐπιστήμης γιά τίς ἀκτινοβολίες πού δέχεται κάθε στιγμή χρόνου ὁ κάθε τόπος τῆς Γῆς.

Περαιτέρω ἡ Ἀστρολογία ἐδόξαζε ὅτι ἡ ὄψις τοῦ Οὐρανοῦ κατά τήν στιγμή τῆς γεννήσεως τοῦ κάθε ἀνθρώπου εἶχε σημασία ἀποφασιστική γιά τὰ περιστατικά τῆς ζωῆς του. Γιά νά διαγνώσουν λοιπόν οἱ ἀστρολόγοι τὰ περιστατικά τῆς ζωῆς ενός ἀνθρώπου κατήρτιζαν τό ὠροσκόπιό του. Τό καταρτιζόμενο ὠροσκόπιο παρείχε τήν ὄψι, δηλαδή τήν εἰκόνα, τοῦ Οὐρανοῦ τήν στιγμή τῆς γεννήσεώς του, στόν τόπο πού γεννήθηκε. Ἐπί τῆ βάσει αὐτοῦ τοῦ ὠροσκοπίου ἐγίνοντο οἱ προβλέψεις.

Οἱ ἀστρολογικές ὁμως αὐτές ἀντιλήψεις, πού εἶναι καθαρὰ πνευματόδοξες, δέν ἤμποροῦν νά ἐλεγχθοῦν ἀπό τήν ἐπιστήμη ἢ ὅποια σπουδάζει μόνον τὰ ὑλικά πράγματα. Ἐπομένως, δέν εἶναι δυνατόν νά προσφύγωμε σ' αὐτήν γιά νά λάβωμε ἐπιστημονική κύρωσι, ὅπως ἐκάμαμε στίς προηγούμενες περιπτώσεις. Ἀπομένει μόνον ἡ προσφυγή μας σε διάφορες Ἐσωτερικές Πα-

ραδόσεις που έχουν εκφράσει αλληγορικά, σε γενικές βέβαια γραμμές, την επίδρασι των σωμάτων του Ούρανου επάνω στον άνθρωπο, στην ανθρώπινη μορφή γενικά. Θα φέρω μερικά σχετικά παραδείγματα.

Είναι γνωστή η αλληγορία της Έλληνικής Παραδόσεως, που φέρει τον Κάδμο να κτίζη τας επταπύλους Θήβας. Συνήθως η αλληγορία αυτή θεωρείται σαν πληροφορία ιστορική, πολλά δε και διάφορα έχουν γραφτή επάνω σ' αυτήν. Έν τούτοις, ο Κάδμος δεν είναι πρόσωπο ιστορικό, αλλά συμβολικό. Κάδμος είναι έξελληνισμός της φοινικικής λέξεως CADEM, που θά πη Ήλιος. Έπταπυλοι δε Θήβαι είναι η ανθρώπινη μορφή. Τό φώς του Ήλιου είναι εκείνο που συνέστησε την ανθρώπινη μορφή έρχομενο στον Πλανήτη μας άπ' ευθείας και διά των έξ Πλανητών. Γι' αυτό αι Θήβαι καλούνται επτάπυλοι. Είναι τούτο μιά έκφρασι μεταφορική.

Άλλος μύθος περιγράφει τον διαμελισμό του Διονύσου που συμβολίζει κάτι τό ανθρώπινο, άπό τους επτά Τιτάνες. Έπτά Τιτάνες είναι τά επτά ούράνια σώματα του πλανητικού μας συστήματος που, κατά την παράδοσι, παίζουν ρόλο στην ανθρώπινη μορφή.

Και άλλο ένα παράδειγμα. Κατά τις Έσωτερικές Παραδόσεις, ο άνθρωπος καλείται μικρόκοσμος. Ο συμβολισμός αυτός είναι πολύ παραστατικός και διεξοδικός, μās λέγει δε ότι ο άνθρωπος δέχεται και φέρει επιδράσεις άπό τό Σύμπαν όλόκληρο. Όχι μόνον άπό τους Πλανήτας, αλλά και άπό τους αστερισμούς των δώδεκα ζωδίων που και αυτά του διδουν τή ζωή (Ζώδιον=ζωη-δίδωμι).

Έφέραμε τά παραδείγματα αυτά άπό τις έσωτερικές Παραδόσεις και τά αφιερώνουμε ιδίως σε όσους η τάσις των ψυχών τους και η προδιάθεσις του νοῦ των τους ώθοῦν νά σπουδάζουν και θέματα σαν κι' αυτό, που ξεφεύγουν άπό τό βασίλειο τής ὕλης και άναφέρονται σε πραγματικότητες πνευματόδοξης. Στους ίδιους αφιερώνουμε και τις κατωτέρω γραμμές που τις είχε γράψει ένας Μύστης στις αρχές του αἰώνος μας, που έξηγοῦν τήν θέσι που είχε η Άστρολογία στα άρχαία Μυστήρια:

«Τά άρχαία Μυστήρια είχαν έν χρήσει δύο έπιστήμας, τήν τής Άστρολογίας και τήν τής Αριθμολογίας. Αι Έπιστήμαι αὔται ἦσαν οι δύο πόδες επί των οποίων έστηρίχθη η Μυσταγωγική έπιστήμη. Και η μέν Άστρολογία, άνεφέρετο εις τās σχέσεις των ούρανίων σωμάτων τās συναπτομένας έκ των έκάστοτε διαφόρων θέσεων αὔτων αίτινες θέσεις είναι άποτέλεσμα τής ίδιας

ἐκάστοτε κινήσεως διαφόρου τῶν ἄλλων, καί εἰς τὰς ἐκ τῶν θέσεων καί σχέσεων τούτων ἀπορροούσας πρὸς τὴν Γῆν ἐπιδράσεις, ἐξ ὧν ἡ ποικιλία τῶν μορφικῶν πραγμάτων τῆς Γῆς καὶ τῶν ιδιοτήτων αὐτῶν».

Γιὰ τὴν εἰδικὴ ὅμως σὲ κάθε ἄνθρωπο περίπτωσι, πού τὰ περιστατικά τῆς ζωῆς του προελέγοντο ἀπὸ τὸ ὠροσκόπιό του, τίποτε δὲν δύναται νὰ λεχθῆ, διότι δὲν εἶναι, βέβαια, γνωστόν. Ἐκεῖνο μόνον πού γνωρίζομεν ἐπάνω στό θέμα τοῦτο εἶναι ὅτι, κατὰ τίς Παραδόσεις τῶν Ὀρφικῶν καὶ τῶν Πυθαγορείων, τὴν Εἰμαρμένην τοῦ κάθε ἀνθρώπου καθώριζαν Πνευματικὲς συνειδήσεις, σοφές καὶ δίκαιες, κατὰ τίς πράξεις αὐτοῦ στίς προηγούμενες ζωές τῆς ψυχῆς του, μέ βάσι τοὺς νόμους τῆς μετενσαρκώσεως καὶ τοῦ ἀντιπεπονθότος, ὥστε νὰ βοηθηθῆ ἡ ψυχὴ στὴν ἐξελικτικὴ τῆς πορεία. Καὶ τίς γραμμὲς αὐτὲς τίς ἀφιερώνομε στίς ἀγνές ψυχὲς καὶ τίς ἐλεύθερες διάνοιες.

Καὶ γιὰ νὰ καταλήξωμε σ' ἓνα συμπέρασμα, πρέπει, ὕστερα ἀπὸ ὅσα γράψαμε, ν' ἀπαντήσωμε στό ἐρώτημα, πού ἐθέσαμε στὴν ἀρχή: Τί ἦτο ἡ Ἀστρολογία; Ἡ Μεγάλῃ Ἐπιστήμῃ τῶν Μυστηρίων ἢ ψευδοεπιστήμῃ; Ἡ ἀπάντησις μας λοιπὸν εἶναι ὅτι ἡ Ἀστρολογία πού ἠσκήθη μέσα στοὺς Ναοὺς ἦτο ἡ Ἐπιστήμῃ τῶν Μυστηρίων, πού βοηθοῦσε τοὺς Μύστας στό πνευματικὸ τους ἔργον. Ἀντίθετα, ἡ ἀστρολογία πού ἠσκήθη ἔξω τῶν Ναῶν καὶ μάλιστα γιὰ χρηματισμὸ ἦτο ψευδοεπιστήμῃ.

Πρέπει τώρα νὰ ποῦμε καὶ δυὸ λέξεις γιὰ τὴν Ἀστρολογία τῶν ἡμερῶν μας. Μέ αὐτὴν ἀσχολοῦνται δυὸ κατηγορίες ἀνθρώπων: Οἱ φιλομαθεῖς πού τὴν ἀσκοῦν ὡς πάρεργον ἐπάνω σὲ βάσεις ἐπιστημονικὲς καὶ ἐρμηνεύουν τὰ ὠροσκόπια μέ στατιστικὲς καὶ μέ τὸν λογισμὸ τῶν πιθανοτήτων ἀκόμη. Τὴν ἀσκοῦν ἐπίσης οἱ ἐμπειρικοὶ, γιὰ χρηματισμὸ. Ἐδῶ, πολλὲς φορές, ἐμφιλοχωρεῖ καὶ ἡ ἀγυρτεία.

JOHN COATS

Εύκαιρία στή Ζωή

Δώσε στή Ζωή μιά εύκαιρία.

Παντού είναι ή Ζωή.

΄Αμυδρά είναι καί τά δέντρα ένήμερα γιά τόν σκοπό τής Ζωής.

Καί μέσ τής Ζωής τόν χειμαρρο πετούνε τά πουλιά.

΄Η Φύση άκέρια άνοιγεται στό θέλημα τής Ζωής.

Καί μοναχά ό άνθρωπος –τόσο σοφός και ύπερήφανος–
συχνά από τήν πορεία κόβεται τής Ζωής.

Όταν, ή ταύτιση μέ τή Ζωή, τής ύπαρξής του είναι σκοπός

μοναδικός

΄Από τό Εΐναι κατέρχεται στήν ύπαρξη

και μέσ΄ από τήν ύπαρξη, ένα φαινομενικό Γίνεσθαι
έπιστρέφει στή Ζωή.

Στή Ζωή, πού πάλλει μέσα, γύρω μας, παντού, άς δώσωμε–
τώρα!– μιά εύκαιρία, στίς λίγες μας ήμέοες,
νά δώση τό μεγάλο της Παρόν!

Άς αλλάξωμε κι΄ άς γίνωμε βαθείς, ήρεμοι, σιωπηλοί...

Νά δυνηθή ή Φωνή τής Σιωπής νά μάς μιλήση
βαθείά στού καθενός μας τήν καρδιά!

(Από ομιλία στό ετησιο Συνεδριο τής Θ.Ε. στό Wheaton).

ΑΠΟ ΟΣΑ ΕΙΠΕ Ο ΛΑΟ ΤΣΕ

ἽΟ Σοφός δέν διδάσκει· πραγματοποιεῖ.
ἽΑσχολεῖται μέ ὄλα· δέν ξεχνᾶ τίποτα.
Δίνει τή ζωή του σ' ὄλα· δέν ἐξουσιάζει τίποτα.

ἽΟ Σοφός προτιμᾶ νά εἶναι ἔσχατος
κι ἔτσι γίνεται πρῶτος.

ἽΑπαρνεῖται τόν ἑαυτό του
κι ἔτσι διαρκεῖ.

Μήπως τοῦ δίνεται, ἐπειδὴ δέ ζητᾶ;

ἽΑν δέν ἔχης ἐμπιστοσύνη στούς ἀνθρώπους,
ποτέ δέν θά σ' ἐμπιστευθοῦν.

ἽΌταν προβάλλεσαι, δέν σέ προσέχουν.

ἽΌταν καυχῖσαι, ἔχεις ἀποτύχει.

ἽΌταν ἐπιβάλλεσαι, δέν ἐμπνέεις ἐμπιστοσύνη.

ἽΌταν ὑπερηφανεύεσαι, δέν ὀδηγεῖς.

Ποῖός τρέχει μέ ἄγριο ἄλογο μεθυσμένος;
Αὐτός πού ἀκολουθεῖ τίς ἐπιθυμίες του,
δέν κάνει γιά κυβερνήτης.

ἽΟ Σοφός, πρόθυμος, βοηθᾶ τούς ἀνθρώπους,
ὄλους τούς ἀνθρώπους.

Νά εἶσαι γιά τόν κόσμο σάν μιά λίμνη,
πού δέχεται τὰ ταραγμένα νερά τῶν χειμάρρων
καί πάντα τὰ γαληνεύει.

Σκόρπιζε τήν ἀκτινοβολία σου,
ἀλλά νά παραμένεις στή σκιά.

Γνώρισε τή δύναμή σου
ἀλλά ἀκολούθησε τήν ταπεινότητα.

Νά εἶσαι σάν τόν πολικό ἀστέρα,
ἕνα σταθερό σημάδι γι' αὐτοῦς πού περιπλανῶνται.

Θέλεις νά βοηθήσης τόν Κυβερνήτη τῆς χώρας μέ τό Ταό;
Μήν τόν ἀφήσης μέ τή βία νά κατακτήσῃ τόν κόσμο,
γιατί θά προκαλέσῃ καταστροφές.

ἽΌπου περνοῦν στρατοί, ἀγκάθια ξεφυτρώνουν.

ἽΌπου μεγάλες στρατιές συγκρούονται,
χρόνια πείνας καί κακῶν ἀκολουθοῦν.

Εἶναι σοφία τὸ νὰ γνωρίζης τοὺς ἄλλους
καὶ φῶτιση τὸ νὰ γνωρίσης τὸν ἑαυτό σου.

Ὁ Κυρίαρχος τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἰσχυρός,
ὁ Κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του εἶναι πανίσχυρος.

Ὁ Σοφός στὴ ζωὴ του
ποτέ δὲν προβάλλεται σὰν μεγάλος.
Τὸ Ταό φέρνει ἀδιαφορία,
ἢ ἀδιαφορία φέρνει ἡρεμία,
ἢ ἡρεμία παγκόσμια τάξη.

Ὅταν ἡ δύναμη δὲν προβάλλεται,
τότε εἶναι ἀληθινή.

Ὅταν ἡ δύναμη ἐπιδειχνεται,
τότε εἶναι μηδαμινή.

Ἡ ὑψίστη δύναμη εἶναι ἡρεμη: δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὄραση,
ἀλλὰ ἡ μικρὴ δύναμη συνεχῶς ἀσχολεῖται καὶ προσπαθεῖ.

Ἀλήθεια, ὅταν τὸ Ταό χάνεται,
τότε ἐμφανίζεται ἡ δύναμή του.

Ὅταν ἡ δύναμή του χάνεται,
τότε ἐμφανίζεται ἡ δικαιοσύνη,
καὶ ὅταν κι αὐτὴ χάνεται,
ἐμφανίζονται οἱ κανόνες συμπεριφορᾶς,
πού δείχνουν τὴν ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης
καὶ εἶναι ἡ αἰτία κάθε ἀναταραχῆς.

Ἀπὸ τὸ εἶναι, ὅλος ὁ κόσμος δημιουργήθηκε,
ἀλλὰ τὸ εἶναι προῆλθε ἀπὸ τὸ μὴ εἶναι.

Τὸ Ταό παντοῦ διεισδύει
καὶ μπαίνει ἐκεῖ πού τίποτα δὲν χωρᾶ.

Ἄν εἶσαι ἡρεμος σὰν αὐτὸ θά ἐπιτύχης
Αὐτὴ εἶναι ἢ χωρὶς προσπάθεια πληρότητα.
Αὐτὴ εἶναι ἡ διδασκαλία πού δὲν χρειάζεται λόγια.

Αὐτός πού δίνει, θά πάρη πολλά.
Αὐτός πού ζητᾶ, θά πάρη ἐλάχιστα.

Ὁ Σοφός, καθαρὸς καὶ γαλήνιος,
ἐξουσιάζει μὲ τὸ Ταό.

Ὅταν τὸ Ταό ἐξουσιάζη,
τὰ ἄλογα ὀργώνουν τὰ χωράφια.

Ὅταν τὸ Ταό ἐξαφανίζεται,
πολεμικὰ ἄλογα χλιμιντρίζουν στὰ ἱερά ἄλση.

Ἐπάρχει τίποτα χειρότερο ἀπό τό πάθος;
 Ἐπάρχει τίποτα χειρότερο ἀπ' τή μνησικακία;
 Ἐπάρχει τίποτα χειρότερο ἀπό τήν ἐπιθυμία;
 Ἄν εἶσαι χαρούμενος μέ ὅσα ἔχεις,
 τότε ἡ χαρά σου θά διαρκέση.

Μπορεῖς νά μάθης τόν κόσμο
 χωρίς ν' ἀφήσης τό σπίτι σου.
 Μπορεῖς νά γνωρίσης τ' ἀστέρια
 χωρίς νά βγῆς στό παράθυρό σου.
 Ὅσο μακρύτερα πηγαίνεις, τόσο λιγότερα μαθαίνεις.
 Ἐτσι, ὁ Σοφός:
 μαθαίνει χωρίς νά ταξιδεύῃ,
 γνωρίζει χωρίς νά βλέπῃ
 καί ἐνεργεῖ χωρίς δράση.
 Ὅσο ἀγωνίζεσαι καί προσπαθεῖς,
 τόσο ἀπομακρύνεσαι ἀπ' τήν ἐπιτυχία.

Ὁ Σοφός συντονίζεται μέ τό Ταό
 καί ἀκόμα, συντονίζεται μέ τίς ἀνάγκες τοῦ κόσμου.
 Σέ ὅσους εἶναι καλοί, φέρεται καλά,
 σέ ὅσους δέν εἶναι καλοί, ἐπίσης φέρεται καλά,
 γιατί καλωσύνη σημαίνει δύναμη.
 Ὅσοι εἶναι τίμιοι, τοὺς ἐμπιστεύεται,
 ὅσοι δέν εἶναι τίμιοι, ἐπίσης τοὺς ἐμπιστεύεται,
 γιατί ἐμπιστροσύνη σημαίνει δύναμη.
 Εἶναι ἀμερόληπτος· δέν διαχωρίζει καί δέν κρίνει·
 γι' αὐτό ἀκούει καί βλέπει σάν ἓνα μικρό παιδί.

Μεῖνε σιωπηλός μέ κλειστές τίς πύλες τῶν αἰσθήσεων.
 Μείνε ἀτάραχος· ἄν προσπαθεῖς καί ἀγωνίζεσαι,
 κανεῖς δέν θά μπορέση νά σέ βοηθήση.

Ἡ πολλή ζωτικότητα ὀδηγεῖ στήν ἐπιθετικότητα,
 ἀλλά ἡ ἄρμονία ὀδηγεῖ στήν σταθερότητα
 καί ἡ σταθερότητα στή φώτιση.

Ἐκεῖνοι πού γνωρίζουν, δέ μιλοῦν πολύ·
 ἐκεῖνοι πού εἶναι ὀμιλητικοί, δέ γνωρίζουν.

Ὅταν αὐξάνουν οἱ ἀπαγορεύσεις, οἱ ἄνθρωποι γίνονται
 φτωχότεροι·
 ὅταν τά ὄπλα πλεονάζουν, τό χάος ἐπικρατεῖ.
 Ὅταν πληθαίνουν οἱ ἐπιδέξιοι, αὐξάνουν τά συστήματα·
 ὅταν οἱ νόμοι πολλαπλασιάζονται, παράνομοι ξεπηδοῦν.

Ὁ Σοφός εἶναι εἰλικρινής, ἀλλά ὄχι σκληρός,
μιλά τὴν ἀλήθεια, ἀλλά δὲν πληγώνει,
ἀκτινοβολεῖ, ἀλλά δὲ θαμπώνει.

Δράσε, ἀλλά νά εἶσαι ἤρεμος.
Φώτισε τὰ πράγματα τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρά,
τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἀσυνήθιστα
καὶ δέξου τὰ ἐμπόδια μὲ καλωσύνη.

Πρόσεξε τὸν κορμὸ τοῦ μεγάλου δέντρου
πῶς ἐγινε ἀπὸ ἓνα μικρὸ κλωνάρι.
Κοίταξε τὸν πύργο αὐτὸ μὲ τὰ ἐννιά πατώματα,
ἄρχισε ἀπὸ ἓνα τοῦβλο χωμάτινο.
Ἐνα ταξίδι χιλιομέτρων
ἄρχισε ἀπὸ ἓνα βῆμα.

Οἱ ἀρχαῖοι, πού ἀκολουθοῦσαν τὸ Ταό,
δὲν πρόβαλλαν νόμους καὶ κανόνες,
ἀλλ' ἄφηναν τοὺς ἀνθρώπους στὴν ἀπλότητά τους.
Ὅσο πιο πολλὰ μαθαίνουν, τόσο πιο δύσκολα ἐναρμονίζονται.

Ὁ Σοφός, ταπεινὸς στὰ λόγια του,
στέκεται πάνω ἀπὸ τὸ πλῆθος:
παραμένοντας πίσω, γίνεται ὁδηγὸς τους.
Ἐνῶ στέκεται πάνω ἀπὸ τὸ πλῆθος,
δὲν εἶναι καθόλου φορτικός,
καὶ ἐνῶ εἶναι ὁδηγὸς τους, νιώθουν ἐλεύθεροι.
Ἔτσι, ὅλοι χαίρονται, σὰν ὁδηγοῦνται ἀπ' αὐτὸν
πού δὲν τοὺς κουράζει.

Ὁ Σοφός δὲν ζητᾷ ἀναγνώριση γιὰ ὅ,τι κάνει·
πετυχαίνει πράγματα ἀνέλπιστα, μὰ ὄχι γιὰ τὸν ἑαυτὸ του.

Τρία εἶναι αὐτὰ πού ἐκτιμῶ
καὶ ξεχωρίζουν τὸν Σοφὸ ἀπ' τὸν κόσμo·
τὸ πρῶτο εἶναι ἡ εὐγένεια,
δεύτερο ἐρχεται ἡ ἐγκράτεια
καὶ τρίτο ἡ ταπεινότητά.

Νά εἶσαι εὐγενής καὶ θά γίνης γενναῖος·
νά εἶσαι ἐγκρατής καὶ θά γίνης ἐλεύθερος·
νά εἶσαι ταπεινὸς καὶ θᾶχης τὴν ἡγεσία στοὺς ἀνθρώπους.

Μερικοί άπορρίπτουν τήν εὐγένεια
καί θέλουν νά εἶναι γενναῖοι·
άπορρίπτουν τήν ἐγκράτεια
καί θέλουν νά εἶναι ἐλεύθεροι·
άπορρίπτουν τήν ταπεινότητα
καί θέλουν νά εἶναι πρῶτοι.
Δέ νομίζετε πῶς θ' ἀποτύχουν;

Ὁ καλός ἀμαξιάς δέν ὀρμᾷ ξέφρενα ἐμπρός·
ὁ καλός πολεμιστής δέν ἐξοργίζεται·
ὁ καλός στρατηγός νικᾷ χωρίς μάχη·
ὁ καλός κυβερνήτης ἐργάζεται ταπεινά.
Αὐτό ὀνομάζεται εἰρηνική δύναμη,
καί μόνο αὐτή μπορεῖ νά φτιάξῃ τόν κόσμο.

Εἶναι πολύ εὐκόλο νά καταλάβουν τά λόγια μου,
εἶναι ἀκόμα εὐκόλο αὐτά νά γίνουν πράξη,
κι ὅμως κανείς δέν τά καταλαβαίνει, οὔτε τά κάνει πράξη.

Ὁ Σοφός περνᾷ ἀπαράτηρητος
μ' ἓνα φτωχό ροῦχο ντυμένος,
μά κρύβει ἓνα πολύτιμο κόσμημα στήν καρδιά.

Τό νά γνωρίζῃς ὅτι δέν γνωρίζεις
εἶναι ἡ ὑψίστη σοφία.

Τό νά μὴ γνωρίζῃς καί νά κάνῃς τόν γνώστη
εἶναι μιᾷ ἀσθένεια.

Ἄν δῆς αὐτή τήν ἀσθένεια, θά τήν ξεπεράσῃς.

Ποιός εἶναι ὁ Σοφός;

Αὐτός πού τήν εἶδε καί τήν ξεπέρασε.

Αὐτός πού ἔχει θράσος, θά σκοτώσῃ.

Αὐτός πού ἔχει θάρρος, θά σεβασθῇ τή ζωή.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος γεννιέται, εἶναι εὐλύγιστος καί ἀπαλός,
ἐνῶ στό θάνατο εἶναι σκληρός καί ἄκαμπτος.

Ἡ χλόη καί τά μικρά δέντρα εἶναι τρυφερά,
στό θάνατο ὅμως εἶναι ξερά καί μαραμμένα.

Ἔτσι, ἡ λεπτότητα καί ἡ τρυφερότητα σημαίνουν ζωή,
ἐνῶ ἡ δυσκαμψία καί ἡ σκληρότητα σημαίνουν θάνατο.

Οἱ δυσκίνητοι στή μάχη δέν νικοῦν·

τό σκληρό δέντρο στόν ἄνεμο εὐκόλα σπάει.

Ὁ ἰσχυρός καί δυνατός μπορεῖ νά πέσῃ,

ἐνῶ ὁ ταπεινός κι ἀδύναμος τόν ξεπερνᾷ.

Τό Ταό παίρνει άπ' όσους έχουνε πολλά,
νά δώση σ' όσους έχουν λίγα.
Άλλά οι άνθρωποι δέν ακολουθοῦνε τό Ταό,
παίρνουνε άπ' αύτούς πού έχουν λίγα,
νά δώσουνε σ' αύτούς πού έχουν τά πολλά.

Ποιός έχει τόσα, πού νά μπορή νά δινή σ' όλους;
Αύτός πού ακολουθεῖ τό Ταό.
Όσα περισσότερα δίνει, τόσο περισσότερα έχει.
Αύτή εἶναι ἡ δικαιοσύνη τοῦ Ταό.

Τά ἀληθινά λόγια δέν εἶναι εὐχάριστα·
τά εὐχάριστα λόγια δέν εἶναι ἀληθινά.
Αύτός πού ἀγαπᾷ δέν ἀντιτίθεται·
αὐτός πού ἀντιτίθεται δέν ἀγαπᾷ.

Ό Σοφός δέν ἐπιδιώκει τή μόρφωση,
ὁ μορφωμένος δέν εἶναι Σοφός.
Ό Σοφός δέν θησαυρίζει, ἀλλά ξοδεύει,
κι ὅσα πιά πολλά δίνει, τόσο πιά πολλά ἔχει.

Τό Ταό διδάσκει τήν ἀβλάβεια.
Έτσι, αὐτός πού τό ακολουθεῖ, δέν ἀγωνίζεται.
Τό ἔργο του εἶναι ἡ εἰρήνη.

Άπό τό «Ταό τέ Τσίγκ»
Έπιλογή: Κωστής Μελισσαρόπουλος

Ἡ ἀναγέννησις εἶναι μέθοδος ψυχικῆς ἐξελιξεως αὕτη ὑφίσταται πάντοτε ἐν ἐνεργείᾳ, λανθανουσῶν τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων καί ἐν ἀγνοίᾳ αὕτη τελεῖται, ἀλλά ἀναγνωριζομένων τῶν μέσων τῆς ἀναγεννήσεως αὕτη ἐπισπεύδεται.

(ἐκ τῶν πρώτων ἐμπνεύσεων τοῦ Σπυριδωνοῦ Νάγου ἀπό τήν Πυθαγόρειον πνευματικὴν γνῶσιν)

ΟΙ ΚΑΒΕΙΡΟΙ

Δαίμονες εύρεταί τῆς θεραπευτικῆς καί τῶν χρησίμων τεχνῶν

Ἰγὸ Ι.Ν. ΔΑΜΠΑΣΗ

Κατὰ τὸ Μέγα Ἑτυμολογικόν, οἱ Κάβειροι: «ὀνόματα θεῶν τεσσάρων Ἄξιερος, Ἀξιόκερσα, Ἀξιόκερσος, Κάσμιλος. Ἄξιερος μὲν οὖν ἐστὶν ἡ Δημήτηρ· Ἀξιόκερσα ἡ Περσεφόνη· Ἀξιόκερσος δὲ, ὁ Ἄιδης. Κάβειροι δὲ δοκοῦσι προσαγορευῆσθαι ἀπὸ Καβείρων ὀρέων Φρυγίας· ἐπεὶ ἐντεῦθεν μετηνέχθησαν. Οἱ δὲ, δύο εἶναι τοὺς Καβείρους· πρεσβύτερον μὲν Δία· νεώτερον δὲ, Διόνυσον». Διὰ τὴν ὀρθογραφίαν: «ὁ Ἀλεξίων τὴν παράδοσιν εἰ δίφθογγον ἔχειν». Κατ' ἄλλην ἐτυμολογίαν, τὸ ὄνομα αὐτῶν προέρχεται ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ Kabeir ἢ τοῦ Ἀραβικοῦ Kabir, σημαίνοντος μέγας, ἐνδοξος, ἐξαιρετος· ἐξ οὗ καὶ οἱ Οὐάρρων καὶ Μακρόβιος μετέφρασαν divi potes (θεοὶ μεγάλοι, δυνατοί). Δὲν φαίνεται, ὅμως, ἀπίθανος ἡ Ἑλληνικὴ προέλευσις τοῦ ὀνόματος τῶν Καβείρων ἐκ τῆς λέξεως καίω, ἐφ' ὅσον, κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν ἐκδοχὴν, αὐτοὶ καὶ αἱ τρεῖς Καβειρίδες νύμφαι ἐγεννήθησαν ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ πυρός Ἡφαίστου καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Πρωτέως Καβειροῦς. Συγγενεῖς τῶν ἐκ Βακτριανῆς εἰς Κρήτην ἐλθόντων Κουρήτων καὶ Ἰδαίων Δακτύλων, τῶν ἐκ Φρυγίας Κορυβάντων καὶ τῶν Τελχίνων τῆς Ρόδου, «καὶ μικρὰς τινὰς αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς διαστελλομένων», ἐλατρεύοντο ἐν Σαμοθράκη, ὅπου ἱερά μυστήρια αὐτῶν ἐτελοῦντο, ὡσαύτως ἐν Ἰμβρῶ, Λήμνῳ καὶ Τροίᾳ. Ἱερὸν τῶν Καβείρων ὑπήρξε καὶ ἐν Φοινίκῃ, «ἐς τὸ οὐ θεμιτὸν ἐστὶ εἰσιέναι ἄλλον γε ἢ τὸν ἱερέα», ἐμπρησθὲν ὑπὸ τοῦ Καμβύσου (529-521 π.Χ.). Τῶν πυγμαίων τούτων δαιμόνων ἀγάλματα, «ὀρθὰ ἔχειν τὰ αἰδοῖα, ποιεῦντες» ἔμαθαν οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τῶν Πελασγῶν, συνοικῶν γινομένων καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐμυήθησαν εἰς τὰ ὄργια τῶν Καβείρων, τὰ ἐν Σαμοθράκῃ τελοῦμενα. Ἡ λατρεία τῶν χθονίων τούτων θεοτήτων εἶχε διαδοθῆ καὶ ἐν Πάρῳ, Μιλήτῳ, Αἰγαίοις νήσοις, Ἑλληνικαῖς παρακτιαῖς πόλεσιν· ἐν δὲ τῇ Σαμοθράκῃ καὶ ταῖς Θήβαις ἐνδιαφέροντα Καβειρικά εὐρήματα κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ἀπεκαλύφθησαν. Ἐκ τοῦ ἐν Θήβαις περιφήμου ἱεροῦ τῶν Καβείρων, εἰς ἀπόστασιν ἑπτὰ σταδίων τοῦ ἄλσους τῆς Καβειρίας Δήμητρος καὶ Κόρης κειμένου, τεκμαίρεται ὅτι ὑπὸ τοῦ Κάδμου (14 π.Χ. αἰῶν) ἡ λατρεία αὐτῶν εἰσήχθη εἰς τὸν Ἑλλαδικὸν χῶρον, ἓνα αἰῶνα βραδύτερον

της ἐλεύσεως τῶν Κουρήτων, ὁδηγηθέντων ὑπὸ τοῦ Δευκαλίω-
νος.

Ἄνωτέρω εἶδομεν τοὺς Καβείρους ταυτιζομένους μετὰ τῆς
Δήμητρος, Περσεφόνης καὶ Ἰαίδου ἢ τοῦ Διὸς καὶ Διονύσου ἢ
τοῦ Ἑρμοῦ καὶ συγγενεῖς εἰς τοὺς Κουρήτας, Ἰδαίους Δακτύ-
λους καὶ Τελχίνας καὶ τέκνα τοῦ Ἥφαιστου. Ὑπάρχει, ὅμως, καὶ
ἄλλη γενεαλογία καθ' ἣν, ὡς ὁ ἱστορικός Φίλων ὁ Βύβλιος,
ζήσας ἐπὶ Νέρωνος, μεταφραστῆς τοῦ Σαγχουινιάθωνος, συγ-
γραφέως τῶν ἱερῶν βιβλίων τῶν Φοινίκων καὶ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν
ἀκμάσαντος, ὑποστηρίζει, ὑπῆρξαν οἱ ὀκτώ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ τῶν
Φοινίκων Sydyk (Δίκαιος), τοῦ ὁποῦ οὗ ὄγδοος ἦτο ὁ Ἀσκλη-
πιός, φερόμενος ὑπὸ τὸ ὄνομα Eshmun. Οὗτος, εἶχε, κατὰ Συ-
νέσιον (φιλόσοφον, ρήτορα καὶ ποιητὴ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ε΄ μ.Χ.
αἰῶνος) ἐξυρμημένην τὴν κεφαλὴν, ὡς ἀνήκων εἰς τὴν οἰκογέ-
νειαν τῶν Καβείρων· δι' αὐτὸ ἡ ἐπωνυμία ἀξιόκερσος ἢ ἀξιόκερ-
σα σημαίνει, κατὰ Μνασέαν (ἱστορικὸν καὶ γεωγράφον τοῦ Β΄ π.Χ.
αἰῶνος) τὸ κεκαρμένον τῆς κεφαλῆς τῶν Σαμοθρακῶν Καβεί-
ρων, ἐτυμολογούμενον ἐκ τοῦ ἄξιος καὶ κέρσαι (Αἰολ. ἀντὶ τοῦ
κεῖραι).

Ὡς υἱοὶ τοῦ Ἥφαιστου εἶναι χθόνιοι δαίμονες, εὐρεταὶ τῶν
μετᾶλλων, τῆς κατεργασίας αὐτῶν, τῆς κατασκευῆς ὄπλων καὶ
μεταλλικῶν ὀργάνων (ἀρότρων, ἀκμόνων, τροχῶν κττ.). Τρομε-
ροί, προκαλοῦντες τὰς ἐκρήξεις τῶν ἠφαιστειῶν, ἀλλὰ καὶ προ-
στάται τῆς ἀμπέλου, εὐδοκιμούσης εἰς ἠφαιστειογενεῖς νήσους,
ἐταυτίζοντο μετὰ τοῦ Διονύσου. Ἡ μετὰ τῆς Δήμητρος ταύτισις
καὶ λατρεία αὐτῶν, ὡς καὶ μετὰ τοῦ ἰθυφαλλικοῦ Ἑρμοῦ συνεβό-
λιζε τὴν γονιμότητα. Ἡ μετὰ τῶν ἀκολουθῶν τῆς Ρέας Κουρήτων
συγγένεια, φέρει αὐτοὺς γνώστας τοῦ μυστικοῦ τῆς γενέσεως
τῶν θεῶν καὶ διδασκάλους πάσης σοφίας καὶ τῶν χρησίμων τε-
χνῶν καὶ ἐπιτηδευμάτων. Ὄντως, οἱ Κούρητες ἐδίδαξαν τὸν Ἐπι-
μενίδην καὶ τὸν Πυθαγόραν ἐμύησαν εἰς τὰ Κρητικὰ μυστήρια
τοῦ χθονίου Διὸς. Ἐπομένως, καὶ ἡ μετὰ τοῦ Διὸς ταύτισις τῶν
Καβείρων εἶναι εὐλογος, ὡς καὶ ἡ μετὰ τοῦ θεοῦ τῶν ἐγκάτων,
ἐφ' ὅσον ὑπῆρξαν κάτοχοι τοῦ μυστικοῦ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανά-
του.

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ τὰ λατρευτικὰ σύμβολα
θεῶν καὶ θεαινῶν καὶ δαιμόνων παρουσίαζαν μετημφιεσμένην
τὴν φυσικὴν πραγματικότητα, τὴν ὁποίαν τὸ φιλοσοφικὸν πνεῦμα
ἀπεγύμνωσε τοῦ θρησκευτικοῦ μανδύου. Ἐάν δ' οἱ σοφοί, ὡς ὁ
Ἐμπεδοκλῆς, εἰς τὰ στοιχεῖα ἐδίδον ὀνόματα θεῶν καὶ θεαινῶν,
τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκπλήσση, διότι ὅλοι οἱ διανοηταὶ τῆς

παλαιᾶς ἐποχῆς ἐτίμων δι' αὐτοῦ τοῦ τίτλου ὅτι ἐθεώρουν ὡς πρωταρχικὴν οὐσίαν. Πρέπει, λοιπόν, νὰ προσέχωμεν νὰ μὴ χρησιμοποιῶμεν τὴν λέξιν ὑπὸ τὴν θρησκευτικὴν ἔννοιαν. Τὴν τοιαύτην ἄποψιν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους σοφοὺς εἰς τὴν φιλοσοφικὴν θεώρησιν ἀρκουμένους, ὁ Κεῖος σοφιστὴς Πρόδικος (Ε΄ π.Χ. αἰών) ἐπισήμως καὶ δημοσίᾳ ἐδίδαξεν, ὅτι οἱ θεοὶ ἐδημιουργήθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς θεοποιήσεως τῶν ἐν τῇ φύσει χρησίμων εἰς αὐτούς· οὕτω τὸν ἄρτον ἐθεοποίησαν εἰς Δῆμητραν, τὸν οἶνον εἰς Διόνυσον, τὸ ὕδωρ εἰς Ποσειδῶνα, τὸ πῦρ εἰς Ἥφαιστον, κ.ο.κ., κατὰ τὴν δόξαν τῶν Αἰγυπτίων θεοποιησάντων τὸν ποταμὸν Νεῖλον. Ἡ ἀναγωγὴ δὲ αὕτη τῆς υπερβατικότητος τοῦ θεοῦ εἰς φυσικὰ φαινόμενα, μορφή ἐμφανοῦς πανθεισμοῦ, προεκάλεσεν, ὡς ἦτο ἐπόμενον τὴν ἀντίδρασιν, ἣτις εἶχεν ἀποτέλεσμα τὴν δίωξιν αὐτοῦ· «...προσελθὼν ὁ γυμνασίαρχος ἀπαλλάτεσθαι αὐτόν ἐκ τοῦ γυμναστηρίου ἐκέλευεν, ὡς οὐκ ἐπιτήδεια τοῖς νέοις διαλεγόμενον, εἰ δὲ μὴ ἐπιτήδεια, δῆλον ὅτι μοχθηρά».

Ὑπὸ τὴν φυσικὴν ἔννοιαν, ὅθεν, οἱ Κάβειροι εἶναι θεότητες τῶν ὠφελούντων τὸν ἀνθρώπινον βίον καί, ὡς υἱοὶ τοῦ Ἥφαιστου, οἱ ἐντεταλμένοι Προμηθεῖς, κάτοχοι τῆς χρήσεως τοῦ ὑλικοῦ πυρός καὶ τοῦ μυστικοῦ τοῦ πνευματικοῦ, τῆς μεταφυσικῆς περὶ πυρός θεωρήσεως. Καὶ τὸ φιλοσοφικόν πῦρ εἶναι κοσμογονικόν, διότι «κόσμον τόνδε, τὸν αὐτὸν ἀπάντων, οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν, ἀλλ' ἦν ἀεὶ καὶ ἔστιν καὶ ἔσται πῦρ ἀείζων, ἀπτόμενον μέτρα καὶ ἀποσβεννύμενον μέτρα... ποιεῖ δὲ καὶ τάξιν τινὰ καὶ χρόνον ὠρισμένον τῆς τοῦ κόσμου μεταβολῆς κατὰ τινὰ εἰμαρμένην ἀνάγκην», κατὰ τὸν Ἡράκλειον. Συνεπῶς ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου εἶναι προϊόν ἀναγκαιότητος καὶ τυχαῖον, ὑποκείμενον εἰς ἀμετακινήτους κανόνας γενέσεως-φθορᾶς-ἀναγεννήσεως.

Ἐκ τοῦ Φίλωνος Βυβλίου πληροφοροῦμεθα ὅτι οἱ Κάβειροι ὑπῆρξαν πρῶτοι κατασκευασταὶ τῶν πλοίων καὶ ὡς προστάται τῶν ναυτιλλομένων πολλοὺς ναυαγούς διέσωσαν καὶ πολλὰ ἐν τοῖς Καβειρίοις ἱεροῖς ἀναθήματα ὑπὸ τῶν διασωθέντων ἀνετίθεντο. Εἰς ἀφιεροῖ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του, οὐδὲν ἄλλο ἔχων νὰ προσφέρῃ· ἕτερος τὸν θραυσθέντα ἰστόν, μὴ εὐπορῶν διὰ προσφορὰν πολυτίμου ἀφιερῶματος· ἕτερος ἐν ἀλατοδοχεῖον, πιθανῶς ἀργυροῦν, εἰς εὐγνώμονα ἐνδειξιν τῆς τῆς ἐκ τοῦ ἄλμυροῦ στοιχείου διασώσεώς του. Κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα, οἱ ἑπτὰ υἱοὶ τοῦ Sydyk, οἱ Κάβειροι, καὶ ὁ ἀδελφός των Ἀσκληπιός, ἀνεκάλυψαν τὰς ἱαματικὰς ιδιότητας τῶν βοτανῶν, τὴν θε-

ραπείαν τῶν δηλητηριωδῶν δηγμάτων καί τὰ μαγικά ἄσματα ἐπικλήσεως τῶν ἀγαθοποιῶν καί ἀποτροπιασμοῦ τῶν κακοποιῶν δυνάμεων. Ταῦτα πληροφοροῦμεθα καί ἀπό τόν Εὐσέβιον (ἐπίσκοπον Καισαρείας καί ἐκκλησιαστικόν συγγραφέα τῶν Γ'-Δ' μ.Χ. αἰώνων), γράφοντα «...οἱ καί βοτάνας εὖρον καί τήν τῶν δακτεῶν ἴασιν καί ἐπωδάς».

Ἡ μελέτη τῶν ἱαματικῶν ἰδιοτήτων τῶν βοτανῶν, καλουμένη ριζοτομία, ἠσκήθη τόσον ὑπό τῶν Καβείρων ὅσον καί τῶν συγγενῶν αὐτοῖς Κουρήτων, οἵτινες ἐν τῶν Ἰδαίῳ ἄντρῳ τῆς Κρήτης ἐδίδαξαν τόν Ἐπιμενίδην, κατὰ τήν μακροχρόνιον διαμονήν του ἐν αὐτῷ, καθ' ἣν «εἰσὶ δ' οἱ μὴ κοιμηθῆναι αὐτόν λεγούσιν, ἀλλὰ χρόνον τινά ἐκπατήσαι ἀσχολούμενον περὶ τήν ριζοτομίαν», ὡς καί τόν Πυθαγόραν, κατελθόντα εἰς αὐτό «σὺν Ἐπιμενίδι», ἀποβάντι ἤδη νέῳ Κούρητι μυητῇ. Ἀλλὰ τὰ φάρμακα μόνα δέν εἶναι ἀρκετά ἄνευ τῶν ἐπωδῶν, αἰτίνας ἐκ τῆς μαγείας ἐκκινήσασαι ἀπολήγουσι προϊόντος εἰς τήν ψυχοθεραπείαν, συντελοῦσαν εἰς τήν ἀπόκτησιν σωφροσύνης τῆς ψυχῆς τῶν νοσοῦντων, διὰ τῆς συναισθηματικῆς ἀσκήσεως αὐτῶν, καί διατήρησιν τῆς ὑγείας τοῦ σώματος, ἐφ' ὅσον πάντα, ἀγαθὰ καί πονηρά, ἐκ τῆς ψυχῆς ὠρμήθησαν, ὡς ἐδίδαχθη ὁ Σωκράτης ὑπό τινός Θερακός Ζαλμοξίδου (ὄπαδου τῆς διδασκαλίας τοῦ κατὰ τόν Θ' π.Χ. ἀκμάσαντος Θερακός μυσταγωγῦ καί ἱατροῦ Ζαλμόξιδος).

Περί τῶν τελουμένων ἐν τοῖς Καβειρίοις μυστηρίοις οὐδέν εἶναι γνωστόν. Τὰ πάντα ἐκάλυπτεν ὁ ὄρκος τῆς σιγῆς· καί ὅ,τι δυνάμεθα νά συμπεράνωμεν προέρχεται ἐξ ἀκριτομυθῶν, ἐκ λατρευτικῶν συμβόλων καί ἐκ τῆς λαϊκῆς παραδόσεως. Ἡ μύησις εἶναι διδασκαλία ἐσωτερική, προοριζομένη διὰ τοὺς ὀλίγους ἐκλεκτοὺς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τήν ἐξωτερικήν, ἀπευθυνομένην εἰς τὸ εὐρὺ κοινόν. Ἡ ἐσωτερική, ὅθεν, διδαχῇ, ἀπό πλευρᾶς φιλοσοφικῆς, ἐγένετο ἐντὸς τῶν σχολῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἰς προηγμένους μαθητάς, καί, ἀπό ἐπιστημονικῆς, ἀφεῶρα εἰς τήν ἄποψιν, καθ' ἣν ἡ ἐπιστήμη δέν πρέπει νά ἐκλαϊκεύεται, ἀλλὰ νά γίνεται γνωστή μόνον εἰς στενόν κύκλον ἱκανῶν κατόπιν ἐπιλογῆς. Ἄλλ' ἡ καθαρῶς μυστικῆ σημασία τῆς ἐσωτερικότητος εἶναι ἡ ἀποκάλυψις κεκρυμμένης ἀληθείας, μυστηριακῆς ἐννοίας, μυστικῆς δοξασίας· ἡ ἔρμηνεία, ἀκόμη, τοῦ κόσμου, ἀποκαλυπτομένη ἐν ἐκλεκτῇ ὁμηγύρει, ἀπομεμονωμένη τοῦ ἐξω περιβάλλοντος, μακρὰν τοῦ ὄχλου καί συχνότατα ἀπό τοῦ στόματος εἰς τὸ οὖς. Ἄς σημειωθῇ, ὅτι τὰ μυστήρια (Καβείρια, Κρητικά, Ὀρφικά, Πυθαγόρεια, Ἐλευσίνια κτλ.), ἐτυμολογούμενα ἐκ τοῦ μύειν (κλείειν τὰ χεῖλη) καί περικλείοντα τήν ἰδέα τῆς μυστικότητος,

ἀνήλθον παρ' Ἑλλησιν εἰς ὑψηλὸν βαθμὸν ἀναπτύξεως καὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας παρεῖχον τὴν ἱκανοποίησιν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἀνθρώπων νὰ ἐπικοινωνήσωσι μετὰ τοῦ θεοῦ.

Τὰ ὄργια τῶν Καβείρων, ὡς ὀνομάζει τὰ μυστήρια αὐτῶν ὁ Ἡρόδοτος (Ε' π.Χ. αἰών) ἦσαν μυστικά τελεταί, θυσίαι, ἀγιασμοί· μυστικὴ λατρεία, τελουμένη ὑπὸ τῶν μεμημένων, καὶ μὴ ἔχουσα τὴν, βραδύτερον ἀποδοθεῖσαν, σημασίαν τῆς αἰσχύροτης καὶ ἀκολασίας. Ὅστις εἰς αὐτὰ ἐμυθήθη, γνωρίζει, ὅτι «Σαμοθρήκες ἐπιτελέουσι, παραλαβόντες παρὰ Πελασγῶν», διδασκάντων τὸν μυστικὸν λόγον καὶ τὰς τελετάς. Οὗτοι ἐδίδασαν καὶ τοὺς Ἀθηναίους «Ἐρμαῖω τὰ ἀγάλματα ὀρθὰ ἔχειν τὰ αἰδοῖα», ὡς εἶδομεν. Οἱ αὐτοί, πρότερον, ἐν Δωδώνῃ προσέφεραν θυσίας, ἐπικαλούμενοι τοὺς θεοὺς, χωρὶς νὰ προφέρωσιν «ἐπωνυμίαν οὐδ' ὄνομα», διότι οὐδὲν εἶχον ἀκούσει τὸ ἴδιον. Ἀπεκάλουν δὲ θεοὺς τοὺς δημιουργοὺς τῆς τάξεως τῶν πάντων ἐν τῷ κόσμῳ. Τὸ ἱερόν τῶν Καβείρων ἐν Φοινίκη, ἐν ᾧ τὰ εἰδώλια τῶν πυγμαίων δαιμόνων καὶ τοῦ πατρός των Ἡφαίστου ἀπέκειντο καὶ ὅπου ἡ εἰσοδος μόνον εἰς τὸν ἱερεᾶ ἐπετρέπετο, ἐνέπηρσεν ὁ Καμβύσης, ὡς ἀνεφέρθη, καὶ διὰ τὴν ἄσεβειάν του ταύτην κατελήφθη ὑπὸ τρομερᾶς μανίας, τιμωρηθεὶς ὑπὸ τῶν θεῶν. Ἐνταῦθα ὁ Ἡρόδοτος ἀφήνει νὰ νοηθῆ, ὅτι ὁ μὲν μυστικὸς λόγος ἀφεῶρα εἰς ἐσωτερικὴν διδασκαλίαν περὶ κοσμογονίαν καὶ οἰκουμενικῆς ἁρμονίας, αἱ δὲ ἱεραὶ τελεταί, εἰς ἐκδηλωτικὴν λατρείαν τῆς γονιμότητος τῆς φύσεως, τῶν ἐμβίων ὄντων.

Ὁ Στράβων (Α' π.Χ.-Α' μ.Χ. αἰῶνες) τὰς ἱερουργίας, τὰς πρὸς τιμὴν τῶν Καβείρων καὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῖς χθονίων θεοτήτων (Κουρήτων, Ἰδαίων Δακτύλων, Κορυβάντων, Τελχίνων) τελουμένας, ὀνομάζει μυστικὰς καὶ ἐνθουσιαστικὰς. Τὰ ἐν ταῖς πρώταις δρώμενα ἦσαν ἀπόρρητα καὶ τὰ ὀνόματα τῶν λατρευομένων ἄρρητα· τὰ δ' ἐν ταῖς ἐτέραις ἐκοινοποιοῦντο «μετὰ θορύβου καὶ ψόφου, καὶ κυμβάλων καὶ τυμπάνων καὶ ὄπλων, ἔτι δ' αὐλοῦ καὶ βοῆς».

Οἱ Κάβειροι ἐλατρεῦοντο, ὡς ἐλέχθη, καὶ ἐν Θήβαις, μετὰ τῆς Δήμητρος Καβειρίας καὶ Κόρης, τῶν ἱερῶν αὐτῶν ἀφισταμένων περὶ τοὺς ἑπτὰ σταδίους. Ποῖοι, ὅμως, οἱ Κάβειροι καὶ «ὅποια ἐστὶν αὐτοῖς καὶ τῆ μητρὶ τὰ δρώμενα» ἀποσιωπᾷ ὁ Πausανίας (Β' μ.Χ. αἰών), αἰτούμενος συγγνώμην ἀπὸ τοὺς φιληκόους ἀναγνώστας του, διότι δὲν «ἐφαίνετο ὄσιον» αὐτῷ ν' ἀποκαλύψῃ ταῦτα. Πληροφορεῖ, πάντως, ὅτι κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ἐπιγόνων καὶ ἄλωσιν τῶν Θηβῶν, ἡ Καβειρικὴ λατρεία «ἐξελείφθη ἐπὶ χρόνον τινά», ἐπαναφερθεῖσα ἐξ Ἄργους ὑπὸ τῆς Πελαργῆς, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ ἐν Δωδώνῃ μαντείου. Ἐπίσης, τὰ ἐν

Θήβαις δρώμενα ἐτόλμησαν ἐν Ναυπάκτῳ ἀμύητοι νά τελέσωσι καί ἐτιμωρήθησαν, ὅπως καί οἱ Πέρσαι τοῦ Μαρδονίου τῆς στρατιᾶς τοῦ Ξέρξου, οἱ τολήσαντες νά εἰσέλθωσιν εἰς τό ἱερόν, ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ ἀνευρέσεως ἀνεκτιμήτων θησαυρῶν, παρεφρόνησαν καί εἰς τὴν θάλασσαν ἐχάθησαν ἢ ἀπὸ τῶν κρημνῶν ἔρριπτον ἑαυτοῦς. Ἀλλά καί οἱ Μακεδόνες τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ εἰσελθόντες εἰς τό ἱερόν αὐτῶν, «κεραυνοῖς τε ἐξ οὐρανοῦ καί ἀστραπαῖς ἐφθάρησαν». Ἡ ἀποκάλυψις, ὅθεν, τῶν μυστικῶν τελετουργιῶν καί ἡ εἰσοδος ἐν τοῖς Καβειριοῖς ἱεροῖς τῶν ἀμυήτων ἐθεωρεῖτο μέγα ἀμάρτημα καί ἐπέσυρε τὴν θεϊκὴν τιμωρίαν.

Ὁ ἀπολογητὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς (Β΄-Γ΄ μ.Χ. αἰῶνες) ὑπῆρξε μέγας πολέμιος τῶν ἀρχαίων μυστηριῶν. Οἱ καλοῦντες, κατ' αὐτόν, τοὺς Κορύβαντας Καβείρους, ὀνομάζουσι τὴν τελετὴν Καβειρικὴν. Κατ' αὐτὴν οἱ δύο ἐφόρευσαν τὸν τρίτον ἀδελφόν, διὰ ν' ἀποκτήσουν τὴν κιβωτόν, τὴν περιέχουσαν τὸ αἰδοῖον τοῦ Διονύσου, τὴν ὁποίαν μετέφεραν εἰς Τυρρηνίαν, «ἐμποροὶ εὐκλεοῦς φορτίου». Ἐκεῖ, φυγάδες ἀμφοτέρω ὄντες, παρέμειναν καί τὴν «πολυτίμον εὐσεβείας διδασκαλίαν, αἰδοῖα καί κίστην» εἰς τοὺς Τυρρηνοὺς παρέθεσαν πρὸς θρησκευτικὴν λατρείαν. Δι' αὐτὸ τὸν Διόνυσόν τινες Ἄττιν εὐλόγως ἀποκαλοῦσιν, ἐστερημένον αἰδοίων. Ὁ Φρύξ νεανίας Ἄττις, τοῦ ὁποίου ἠράσθη ἡ Κυβέλη, «εἰς ἡλικίαν γάμου ἐλθοῦσα», ἠκρωτηριάσθη ὑπὸ τοῦ πατρός της, ἐπειδὴ κατέστησε ταύτην ἐγκυον πρὸ τοῦ γάμου· ἐθεοποιήθη ὅμως, ὑπὸ τῶν Φρυγῶν, ἀποκληθεὶς Παπάς. Κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν, ἡ Κυβέλη εἰς γεροντικὴν ἡλικίαν ἠράσθη αὐτοῦ τοῦ νεανίου, πρωτακόλουθόν της ἀναδειξασα, ἀλλ' ἐκ ζηλοτυπίας κατέστησεν αὐτὸν «χρήσιμον μηκέτι δυνάμενον».

Ὁ νεο-Πλατωνικὸς διδάσκαλος Δαμάσκιος (Ε΄-ΣΤ΄ μ.Χ. αἰῶνες), εἰς τὴν Φοινικικὴν περὶ Καβείρων παράδοσιν ἀναφερόμενος, γράφει ὅτι ὁ ἐν Βηρυτῶ Ἀσκληπιός, ὡς λέγουσι, δὲν εἶναι Ἕλλην οὔτε Αἰγύπτιος, ἀλλὰ τις ἐπιχώριος Φοῖνιξ. Τοὺς ἑπτὰ παῖδας τοῦ Σαδῦκου ὀνομάζουσι Διοσκοῦρους καί Καβείρους, τὸν δὲ ὄγδοον, Ἐσμουνον, ἀποκαλοῦσιν Ἀσκληπιόν. Οὗτος «κάλλιτος ὦν τὴν θεάν καί νεανίας ἰδεῖν ἀξιάγαστος, ἐρώμενος γέγονεν, ὡς φησὶν ὁ μῦθος, Ἀρσινόης θεοῦ Φοινίσσης, μητρὸς θεῶν». Ἐπειδὴ, κατὰ τινα κυνηγεσίαν ἐν δρυμοῖς, εἶδε τὴν θεάν θηρεύουσαν, ἐδιώχθη καί, καθ' ἣν ὥραν συνελαμβάνετο ὑπ' αὐτῆς, ἀποκόπτει ὁ ἴδιος διὰ πελέκεος «τὴν αὐτοῦ παιδοσπόρον φύσιν». Ἡ θεά, τότε, θλιβεῖσα διὰ τὴν αὐτοτιμωρίαν του, ἐκάλεσε τὸν Παιῶνα καί «τὸν νεανίσκον τῇ τε ζωογόνῳ θέρμῃ ἀναζωπυρήσασα θεὸν ἐποίησεν, Ἐσμουνον ὑπὸ Φοινικῶν ὀνομασμένον».

ἐπί τῆ θέρμη τῆς ζωῆς».

Παρά τὴν ἀνωτέρω ἀλληγορικὴν ἐκδηλωτικὴν λατρείαν καὶ ἀποθέωσιν τῆς παλιγγενεσίας τῆς φύσεως, ἐδιδάσκετο εἰς τοὺς ὀλίγους ἐκλεκτοὺς ὁ θεῖος λόγος, ἡ ἀθανασία τοῦ πνεύματος. Εἰς τοὺς ἡσκημένους καὶ κεκαθαρμένους ἀπεκαλύπτετο τὸ μυστικὸν τῆς γενέσεως τῶν θεῶν καὶ τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, ὡς ἐπ' αὐτῶν ἐτόλμησαν ἐλαφρῶς νὰ ἀνασύρῳσι τὸν πέπλον οἱ μῦσαι Αἰσχύλος καὶ Πίνδαρος.

Ζεὺς ἐστὶν αἰθὴρ, Ζεὺς δὲ γῆ, Ζεὺς δ' οὐρανός

Ζεὺς τοι τὰ πάντα χ' ὦτι τῶν δ' ὑπέρτερον.

Ὅλβιος ὅστις ἰδῶν

κεῖν εἰς' ὑπὸ χθόν' οἶδε μὲν βίου τελευτάν,

οἶδεν δὲ καὶ διόσδοτον ἀρχάν.

Ἡ μεταφυσικὴ θεώρησις τῶν ἀποσπασμάτων αὐτῶν ἄγει εἰς τὴν πανεν-θεϊστικὴν ἀντίληψιν τοῦ ἀπροσώπου θεοῦ καὶ τοῦ μακαρίως ζῆν. Κατὰ τὴν πρώτην ἀποψιν, «ὁ πανενθεισμός εἶναι ἓνας συμβιβασμός εἴτε συνδυασμός τοῦ θεϊσμοῦ καὶ τοῦ πανθεισμοῦ, δέχεται τὸ θεὸ ὅσον ἐνδοκοσμικὸ καὶ ἐξωκοσμικὸ μαζί καὶ τὸν φαντάζεται σὰ μιά συνθετικὴ ἐνότητα, πού κλείνει μέσα τῆς ἓνα σύστημα ἀπὸ μέλη, ἀπὸ τὰ μερικὰ ὄντα, πού ἔχουν σχετικὴ αὐτοτέλεια. Σὰ γενικὴ καὶ κάπως ἀκαθόριστη ἰδέα τὸν ἔχουμε στὰ λόγια τοῦ στωϊκοῦ Κλεάνθη: ἐν τούτῳ κινούμεθα καὶ ζῶμεν καὶ ἐσμέν. Πιὸ συνειδητὰ προβάλλει σὲ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς νεώτερους, ὅπως στὶς ἰδέες τοῦ Malebranche (1638-1715). Αὐτὸς ἀποκρούει τὶς ἔμφυτες ἐννοιες καὶ διδάσκει πῶς ἡ γνώση μᾶς ἔρχεται ἀπὸ ἄμεση ἀντίληψη, ἀπὸ θεία ἀποκάλυψη. Ὁ Θεὸς εἶναι καθολικὸ ὄν (être universel), πού ἀγκαλιάζει τὰ πάντα. Ὅλα τὰ πλάσματα, ἀκόμα καὶ τὰ πιὸ ὑλικά καὶ τὰ πιὸ γῆινα, εἶναι στὸ θεὸ μ' ἓνα τρόπο ὁλοτελα πνευματικὸ. Τὸ σύμπαν εἶναι στὸ θεὸ. Ὁ θεὸς εἶναι ὅλα τὰ ὄντα, γιατί εἶναι ἄπειρος καὶ περιέχει ὅλα, δὲν εἶναι ὅμως κανένα ἀπὸ τὰ χωριστὰ ὄντα». Καὶ τέλος, ἡ ἀποψὶς τῆς μακαριότητος, ἄνευ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου, ἐνθυμίζει τὴν Ἐπικούρειον διδασκαλίαν, καθ' ἣν «οὐκ ἐστὶν ἡδέως ζῆν ἄνευ τοῦ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως... ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· τὸ γὰρ διαλυθὲν ἀναισθητεῖ· τὸ δ' ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς».

Δὲν εἶναι, λοιπόν, ἄπορον, τὸ διατὶ τὰ ἱερά τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων μυστήρια ἐξακολουθοῦσι νὰ ἀσκῶσι γοητεῖαν μέχρι σήμερον. Πηγὴ ἀκένωτος τοῦ εἰδέναί. Ἀλάθητος μέθοδος ἀσκητικῆς. Μέγας ὁδηγὸς πνευματικῆς καλλιέργειας καὶ συναισθηματικῆς ὠριμότητος.

**Σύνοψις έρεύνης τής έφημερίδος «Νταιήλυ Έξπρές» Λονδίνου
μεταξύ έπιστημόνων, κληρικῶν καί προσωπικοτήτων**

ΥΠΑΡΧΕΙ ΖΩΗ ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ;

“Ως έπιστήμων είμαι ΒΕΒΑΙΟΣ ότι ή ζωή συνεχίζεται

Κ.Α. ΚΩΛΣΟΝ

καθηγητής μαθηματικῶν πανεπιστημίου Όξφόρδης

...Σάν πεθάνω, είμαι άρκετά βέβαιος ότι τό φυσικό μου σώμα θά έχη τερματίσει τόν σκοπό του, καί, καθώς θ' άποσυντίθεται, τά διάφορα άτομα, από τά όποία άποτελοῦμαι τώρα, θ' άκολουθήσουν πολλούς διάφορους δρόμους. Ασφαλῶς δέν θά ξανασιμίζου, όπως είναι σήμερα, για νά ξαναφτιάξουν τό σώμα μου. Κατά τήν αντίληψή μου, αυτό σημαίνει τό «χούς εί καί είς χούν άπελεύσει».

Είμαι τελείως προετοιμασμένος νά δεχθῶ ότι μερικά από αυτά τά άτομα έν τέλει θά άποτελέσουν μέρος κάποιου άλλου σώματος. Όσως δέ ένα μέρος τοῦ σώματός μου νά ήταν κάποτε τοῦ Σαιξπηρ. Ασφαλῶς δέν υπάρχει ζωή μετά θάνατον στην ίδια φυσική μορφή πού υπάρχει ή ζωή στη γή. Τοῦτο σημαίνει ότι εάν τό πᾶν, πού μπορείτε νά πήτε για ένα πρόσωπο, είναι ότι άποτελείται από τόσα εκατομμύρια άτομα διαφόρων ειδῶν, τότε όλα τελειώνουν μέ τόν θάνατο: δέν χωρεῖ συζητήσις.

Αλλά, αυτό είναι τό πᾶν, πού μπορείτε νά πήτε για ένα πρόσωπο; Δέν τό νομιζω.

Είναι απλῶς ένας τρόπος σκέψεως για ένα ανθρώπινο όν, τό νά πη κανείς ότι έχει κατασκευασθῆ από άνθρακα καί όξυγόνο καί ύδρογόνο καί τά λοιπά. Είναι, νά πούμε, ό χημικός τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι για ένα πρόσωπο. Όλλ' αυτό δέν είναι τό πᾶν. Καί ή έπιστήμη δέν θά μπορούσε νά συμφωνήσῃ ότι αυτό είναι τό πᾶν, πού μπορεί νά λεχθῆ.

Τί γίνεται μέ τόν νου, ό όποίος σκέπτεται; Η μέ τήν αίσθησι τής έκπληρώσεως, ή όποία έπέρχεται όταν συμβαίνει στον άνθρωπο κάτι τό άληθινά άξιο; Τί γίνεται μέ τήν δύναμι πού έπιτελεῖ τις έπιστημονικές ανακαλύψεις;

Αδυνατῶ νά πιστέψω ότι λίγα εκατομμύρια άτομα συγκεκολλημένα μεταξύ των μέσα σ' ένα κρανίο μπορεί ν' άνεκάλυψαν τό νόμο τής έλξεως μεταξύ των. Πρέπει νά ύφίστανται περισσότερα

για ένα πρόσωπο, από όσα ακριβώς μπορεί να πη ή έπιστήμη. Τουτό σημαίνει ότι ή έπιστήμη είναι λιαν άνίσχυρη να μάς βοηθήσει στο ζήτημα τής μετά θάνατον ζωής. Άδυνατεί να παράσει απόδειξιν. Άδυνατεί έπίσης να παράσει άρνησιν. Μερικοί άνθρωποι φρονούν ότι άφου ή έπιστήμη μάς τά είπε όλα περί του μεγέθους του μεγάλου μας σύμπαντος, δέν άφησε χώρο όπου να συνεχίζετο ή ζωή μετά θάνατον. Άλλ' αυτό δέν σημαίνει ότι δέν θά μπορούσε να ύπαρξη κάποιος άλλος χώρος, εις τον όποϊον να συνεχίζεται μία τέτοια ζωή.

Μπορώ να χαράξω στο χαρτί δύο παράλληλες γραμμές πού δέν θά συναντηθούν ποτέ. Εάν είσαστε ένα πλάσμα πού μπορούσατε να ζήσετε μόνον κατά μήκος τής μιάς γραμμής, δέν θά γνωρίζατε ποτέ εάν ύπαρξη ζωή κατά μήκος τής άλλης γραμμής. Δέν άποκλείεται να συμβαίνει κάτι παράλληλο μέ τον χώρο όπου ζοϋμε τώρα καί τον χώρο όπου μπορεί να ύπαρξη μία άλλη ζωή.

Άλλά ή έρώτησις «πού» μπορεί να ύπαρξη άλλη ζωή, δέν μου φαίνεται ότι είναι ή σωστή. Λέτε «πού» προκειμένου για τά άτομα του σώματος. Άλλά, δέν λέτε «πού είναι ή αγάπη τής μουσικής;» ή «πού είναι ή γενναιότης;» Τέτοιες έρωτήσεις θά έτίθεντο έσφαλμένα.

Συνήθως λέτε: «Τί είναι ή αγάπη τής μουσικής; Τί είναι ή ένδειξις τής γενναιότητος;»

Πιστεύω ότι κάτι παρόμοιο συμβαίνει καί μέ την μετά θάνατον ζωή. Δέν λέμε «πού», αλλά «Πώς γνωρίζω την ύπαρξί της; Τί ειδους είναι;»

Πιστεύω, κατά την χριστιανική διδασκαλία, ότι ύπαρξη κάποιο είδος ζωής μετά θάνατον. Όχι ότι ή ψυχή μετενσαρκώνεται σε άλλο σώμα, αλλά ότι δέν έχει ανάγκη από σώμα.

Περί αυτού γνωρίζω ότι δέν ύπαρξη άποδειξις έπιστημονική, διότι ή έπιστήμη θά μπορούσε να πη μόνον τί γίνεται μέ τά άτομα καί τά όστά, άλλ' όχι καί μέ την πνευματική ζωή.

Συμμερίζομαι αυτές τίς άντιλήψεις μέ πολλούς έπιστήμονες. Λίγοι μόνον πιστεύουνε ότι τό υλικόν μέρος ενός προσώπου είναι καί τό μόνον μέρος.

Μία απάντησις μόνον ἔχει νόημα: Ἡ ψυχὴ εἶναι ΑΘΑΝΑΤΗ!

ΣΕΒΑΣ. ΤΖΩΝ ΧΗΝΑΝ

ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Λίβερπουλ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας

Πρὸ πέντε λεπτῶν, μοῦ ἀνήγγειλαν ὅτι ὁ σκύλος μου πέθανε. Φυσικά, λυπήθηκα πολύ. Θά μοῦ λείψη στὸν περίπατο. Δέν αἰσθάνομαι ὅμως τὸ ἴδιο, ὅπως ἐάν εἶχε πεθάνει ἓνα παιδάκι.

Ἐάν δέν ὑπάρχη ζωὴ μετὰ θάνατον, τότε δέν ὑπάρχει καμμιά διαφορὰ ἀνάμεσα στοῦ θάνατο ἑνός παιδιοῦ καὶ στοῦ θάνατο ἑνός σκύλου. Ἐάν ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ δέν εἶναι πνεῦμα, τότε δέν εἴμεθα τίποτε περισσότερο ἀπὸ ζῶα ἀνωτέρας κλάσεως.

Μελετῶντας τίς στατιστικὲς, θά ἔλεγε κανεὶς ὅτι εἴμεθα ζῶα μᾶλλον κατωτέρας κλάσεως, ἀφοῦ ἐμεῖς διαπράττομε ἐγκλήματα. Ἄλλ' αὐτὸς ὁ κυνικός κάνει λάθος.

Τὸ ἐγκλημα εἶναι ἀπόδειξις ὅτι οἱ ἄνθρωποι διαφέρουν ἀπὸ τὰ ζῶα. Οἱ ποντικοὶ κάνουν ἐπίδρομὴ στοῦ σπιτί σας καὶ τρῶνε τὴν τροφή σας. Οἱ ἀλεπούδες πνίγουν τὰ κοτόπουλα. Τὰ σκυλιὰ δαγκώνουν τοὺς ξένους. Οἱ γάτες διάγουν ἀχαλίνωτη σεξουαλικὴ ζωὴ. Ἀλλὰ κανένα ζῶο δέν εἶναι ἐγκληματίας, διότι ἀντιδρᾷ μόνον διὰ τοῦ ἐνστικτοῦ ἢ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Δέν μπορεῖ νὰ εἶναι ἠθικά καλὸ ἢ κακὸ. Ὅχι τὸ ζῶο, ἀλλὰ ὁ κάτοχός του θεωρεῖται ὑπεύθυνος γιὰ τίς παραβάσεις του.

Ὁ ἄνθρωπος, ὅμως, ἔχει πνεῦμα, ποῦ τοῦ λέγει ποῖο εἶναι τὸ καθήκον του. Τὸν διευθύνει πρὸς τὸ ὀρθὸ καὶ τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸ ἐσφαλμένο. Ἐάν δέν ὑπακούει στὴ συνειδησίη του, θεωρεῖται ὑπεύθυνος καὶ τιμωρεῖται. Ἐάν ἀποδειχθῇ ὅτι τὸ πνεῦμα του εἶναι συσκοτισμένο καὶ ἡ κρίσις του ἐλαττωματικὴ, ὄχι ἐξ αἰτίας του, τότε τοῦ ἀναγνωρίζομε μειωμένη εὐθύνη. Τὸν τιμωροῦμε λιγότερο. Ἐάν εἶναι παράφρων, δέν τὸν τιμωροῦμε διόλου. Τὸν στέλνομε σὲ νοσοκομεῖο. Ποτὲ ἓνας ἐγκληματίας τρελλὸς δέν θανατώνεται. Τὰ τρελλὰ σκυλιὰ σκοτώνονται, ὅπως καίονται καὶ τὰ παράσιτα στοὺς κήπους. Ἀναγνωρίζομε, μ' ἄλλα λόγια, ὅτι ἡ ζωικὴ καὶ φυτικὴ ζωὴ εἶναι διάφορη ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη.

Ἐάν ὁ ἄνθρωπος δέν ἦταν τίποτε πλεον ἀπὸ ἓναν ὑψηλότερο τύπο ζώου, γιὰτὴν ζωὴν του νὰ θεωρεῖται διαφορετικὴ καὶ πολῦτιμη;

Συμβαίνει αὐτὸ, ἀλλ' ὄχι ἐξ αἰτίας τοῦ σώματος του.

Συμβαίνει ἔνεκα τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς προσωπικότητός του. Ἡ σημασία του ἐγκεῖται στὴν προσωπικὴν του ἀθανασία. Ὅταν λέμε

ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι θνητός, ἐννοοῦμε ὅτι τὸ σῶμα του θά πεθάνῃ. Ὄταν λέμε, ἀντιστρόφως, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀθάνατος, ἐννοοῦμε ὅτι ἡ ψυχὴ του οὐδέποτε πεθαίνει.

Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ ἀριστούργημα τῆς Δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. Μέσω τῆς ψυχῆς μετέχομε τῆς ἰδίας φύσεως τοῦ Θεοῦ. Δὲν χρειάζεται ν' ἀνατρέξωμε στὴν Βίβλο γιὰ ἀποδείξεις. Ἀπλῶς, χρησιμοποιοῦντας τὴν λογικὴ μας ἀνακαλύπτομε τὴν δύναμι τῆς ψυχῆς μας.

Καθὼς διαβάζετε αὐτὲς τὶς γραμμές, τὸ διαπιστώνετε σεῖς ὁ ἴδιος. Αὐτὸ πού διαβάζετε σ' αὐτὴν τὴν σελίδα εἶναι ὁ καρπὸς τῶν σκέψεων στοῦ νοῦ καὶ τῆς πολὺπλοκης τυπογραφικῆς παραγωγῆς.

Οἱ λέξεις πού βλέπουν τὰ μάτια σας μεταδίδονται στοῦ νοῦ σας. Μὲ ταχύτητα μεγαλύτερη τοῦ ἤχου ἔχετε τώρα στοῦ νοῦ σας τὶς σκέψεις, πού πρὶν ὑπῆρχαν στὸν δικό μου.

Ἡ γοητευτικὴ αὐτὴ λειτουργία ἐπαναλαμβάνεται κάθε φορὰ πού μετέχετε σὲ μιὰ συνήθη συνομιλία. Ἡ σκέψις μεταβάλλεται σὲ ἤχο, ὁ ὁποῖος ἐκ νέου μεταβάλλεται σὲ σκέψι. Μόνον ἀνάμεσα σ' ἀνθρώπινα ὄντα μπορεῖ νὰ γίνῃ αὐτὴ ἡ ἐπικοινωνία πνευμάτων. Ἀπὸ ὅλα τὰ πλάσματα τῆς γῆς μόνον ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἰκανότητα σκέψεως καὶ λόγου.

Ὁ Μότσαρτ γράφει ἓνα κονσέρτο πιάνου. Ὁ Ρέμπραντ ζωγραφίζει ἓνα πορτραῖτο. Δὲν ὑπάρχουν Μότσαρτ καὶ Ρέμπραντ στὸν κόσμον τῶν βωβῶν ζῶων. Καὶ εἶναι βωβά, διότι δὲν ἔχουν πνευματικὲς ἰδῆς νὰ μεταδώσουν.

Ἡ διαφορὰ δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα πολιτισμοῦ. Πάρτε ἓνα νήπιο ἀπὸ μιὰ ἄγρια φυλὴ καὶ ἀναθρέψατέ το μαζί μὲ τὰ παιδιὰ μόρφωμένων γονέων· τὸ νήπιο θά διδαχθῇ ἐξ ἴσου γρήγορα ὅπως καὶ τ' ἄλλα παιδιὰ. Πάρτε, ὅμως, τὸν πιὸ ἐκλεπτυσμένον πίθηκο τοῦ κόσμου καὶ στείλτε τον στὸν Ἦτον ἢ τὴν Ὁξφόρδη· θά μείνῃ βωβὸ ζῶο.

Ἕνας χριστιανὸς γνωρίζει περισσότερα, ἀπὸ ὅσα ἐκ τῆς λογικῆς προκύπτουν, γιὰ τὸ πεπρωμένον τοῦ ἀνθρώπου. Γνωρίζει ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐγένε ἀνθρωπος. Καὶ ἡ εὐλογία τοῦ κόσμου εἶναι ἡ ἔνωσις τοῦ Θεοῦ.

Ναί, πιστεύω ότι κατά ΚΑΠΟΙΟ τρόπο είμεθα άθάνατοι...

καθηγητής ΓΙΑΝ ΑΙΑΡΔ

Τήν πρώτη φορά πού είδα άνθρωπο νά πεθαινή δοκίμασα τήν ίδια αντίδρασι όλων τών φοιτητών τής ιατρικής. Ήταν ένας τραυματίας από αύτοκίνητο. Δέν ήταν τό ίδιο πράγμα μέ τήν άνατομία πτωμάτων. Πάντως, συγκινήθηκα λίγο και προχώρησα στην εξέτασι τών ζωντανών άσθενών. Τί είχε γίνει; Μιά διαδοχή χημικών αντιδράσεων, πού τήν καλοϋμε ζωή, είχε περάσει σέ μία άλλη-λουχία χημικών αντιδράσεων, πού τήν καλοϋμε θάνατο.

Έκτοτε είδα τόν θάνατο συχνά. Θάνατο προσώπων πού εγνώρισα σ' όλη μου τή ζωή, προσώπων πού είχα γνωρίσει προσφάτως, άγνωστων, φίλων, έχθρών. Όλη αύτή ή άναστροφή μέ τόν θάνατο θά έπρεπε νά μ' έχει πείσει για τήν τελειωτική παύσι τής ζωής. Και όμως δέν μ' έπεισε. Τά τελευταία 14 χρόνια, μακρά παρακολούθησις τών έπιστημονικών και υλικών γεγονότων μ' έπεισε περί τής δυνατότητος, τής πιθανότητος ή και τής βεβαιότητος μιås προσωπικής άθανασίας.

Η άθανασία έχει ποικίλες έννοιες. Υπάρχει ή άθανασία του καλλιτέχνου ή του φιλοσόφου, πού τό όνομά του θά ζή πάντα στά έργα του. Υπάρχει ή άθανασία του γιατροϋ, ό όποίος κάνει και τήν ταπεινότερη συμβολή στην ιατρική γνώσι. Και υπάρχει ή άθανασία όλων μας, από τών καλλιτεχνών και τών φιλοσόφων και τών έπιστημόνων μέχρι τών χειρωνακτών. Κάθε φυσικό γεγονός, όσοδήποτε άσήμαντο, έχει τήν επίδρασί του στην διαδοχική ιστορία, και κάθε ένέργεια καθενός μας, σέ ειρήνη ή σέ πόλεμο, συμβάλλει στο σχέδιο τής παγκόσμιας ιστορίας. Από αύτή τήν άποψι είμεθα όλοι άθάνατοι.

Υπάρχει και ένα δεϋτερο είδος άθανασίας, προσωπικής άθανασίας, ή όποία δέν είναι για μås, αλλά για τίς έπερχόμενες γενεές, διότι ή προληπτική ιατρική θά παρατεινή τήν ψυχική και σωματικήν υγεία επί τόσα χρόνια, ώστε ή ζωή θά φαίνεται άτελείωτη.

Υστερα έτοιμαζόμαστε νά ταξιδέψουμε στο διάστημα. Είμαστε πάρα πολύ βέβαιοι, ότι αποτελοϋμε τήν μοναδική ανθρωπότητα του κόσμου και ότι δέν υπάρχουν σέ άλλο στερέωμα όντα άνωτερα από μås, πού νά μπορούν άπεριορίστως νά διασχιζουν τά στερέωματα;

Εγώ άρνούμαι ν' άπορρίψω τίς δυνατότητες άθανασίας,

υπάρχει όμως και ένα σχέδιο πιο ενδιαφέρον από όσα εξέθεσα. Οί νεώτεροι ματεριαλισταί υποστηρίζουν ότι κύριος σκοπός του ανθρώπου είναι ή κυριαρχία επί του υλικού σύμπαντος. Ή εκθαμβωτική ταχύτης των ανακαλύψεων και εφευρέσεων καθιστά τον σκοπό αυτόν προσιτόν. Όταν ο σκοπός έπιτευχθή, ή φυσική συγκρότησις του ανθρώπου μπορεί να έκφρασθή με μιά χημική φόρμουλα, συμπιεσμένη σε λογικό όγκο από όργανα άπειρωσ μικρότερα από τά σημερινά τρανσίστορς.

Σκεφθήτε όμως τί πελώρια άποθήκευσις άναμνήσεωσ μπορεί να περιέχεται στον άνθρωπινο έγκέφαλο. Τά κύτταρά του είναι άπειρωσ λεπτότερα από τά τρανσίστορς, είναι δε βέβαιον ότι σε μιά γενεά τό τρανσίστορς θά είναι ένα άσήμαντο μουσειακό είδος.

Δέν πρόκειται περί φαντασιοπληξίας. Ύπάρχει ήδη ένας όμιλος έρευνητών στην Άλαμπάμα, έντεταλμένων να κατασκευάσουν μιά συσκευή, ή όποία θά χωράει στην τσέπη σας και σε όποιαδήποτε στιγμή θά δείχνη την άνάλυσι όλων των χημικών λειτουργιών του σώματος, από την σύλληψη μέχρι τον τάφο. Είναι οί «Άτομέδικοι» οί ιατροί του άτομικού αίωνος.

Και ή σύνθεσις θά έπακολουθήση την άνάλυσι. Όταν είναι γνωστή ή χημική κατασκευή του ανθρώπου, μπορεί με την έρευνα να έλεγχθή ή πορεία της. Κανείς χημικός έρευνητής οιασδήποτε άξίας δέν έχει αντίρρηση σ' αυτό.

Πρέπει πάντως να διευκρινήσω ότι όμιλώ ως (σύγχρονος) ματεριαλιστής. Δέν αντίλαμβάνομαι ψυχή χωριστή από τό σώμα. Θεωρώ τον νοϋ και την ψυχή ως προϊόντα του έγκεφάλου. Οί σκέψεις μας, ό νοϋς μας, ή ψυχή μας είναι λέξεις, τίς όποίες χρησιμοποιούμε για να έκφράσωμε τά φυσικο-χημικά άποτελέσματα των αντίδράσεων των νευρικών κυττάρων.

Έάν ήτο δυνατή μιά συνολική άνάλυσις του παρελθόντος και έπακολουθοϋσε σύνθεσις βάσει ώρισμένων υποδειγμάτων, τότε θά μπορούσε να δημιουργηθή μιά γενεά άθάνατη. Διότι θά μπορούσε π.χ. να κατασκευασθή μιά συνθετική μορφή του Σαίξπηρ. Τό σώμα του, τό πνεϋμα του, οί μνήμες του. Έάν θά ήταν άκριβώς ό Σαίξπηρ, τό αφήνω στους φιλοσόφους να κρίνουν.

Φυσικά, πρόκειται για φαντασίεσ τύπου Ουέλλεσ. Πάντως, αυτό είναι οί τύποι άθανασίας, πού έγώ φαντάζομαι.

Έάν ύπάρχη παντογνώστης και παντοδύναμος δημιουργός, ό όποίος προτίθεται ή έπροτίθετο να έπιτύχωμε την άθανασία, θά μπορούσε να την βοηθήση εύκολότερα τώρα πού την φανταζόμαστε.

Ἐάν ὑπάρχη φιλόνητος δημιουργός, ἡ ἀθανασία μας εἶναι ἐξησφαλισμένη.

Ἄλλά, ὑπάρχει δημιουργός φιλόνητος;

Γιὰ μένα, ἡ κατευθυντική φύσις τοῦ χρόνου εἶναι ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως δημιουργοῦ. Ὅχι ἀπόδειξις δυναμένη νά ἐκτεθῆ βῆμα πρὸς βῆμα λογικά, μὰ τὸ εἶδος τῆς ἀποδείξεως, τὴν ὁποία δέχεται ὁ φιλόσοφος λέγοντας: «Σκέπτομαι, ἄρα ὑπάρχω».

Δέν μπορεῖ νά ὑπάρξη πλήρης ἀπόδειξις ἀθανασίας, τῆς ἀθανασίας αὐτῆς καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ ἡ πιθανότης μιᾶς προσωπικῆς ἀθανασίας μοῦ φαίνεται νά πλησιάζη περισσότερο πρὸς τὴν ἀπόδειξι, παρά ἔως τώρα.

Ὅσο γιὰ μένα, εἶμαι πεπεισμένος.

Νομίζω ὅτι μόλις τώρα **ΑΡΧΙΣΑΜΕ** νά ζοῦμε

Δρ. ΛΕΣΛΙ ΓΟΥΕΔΕΡΧΕΝΤ
ἐφημέριος τοῦ ναοῦ τοῦ Σίτου
πρώην πρόεδρος Μεθοδιστικῆς Συνόδου

Ἐχω ἀνάγκη νά πιστεῦω σέ ζωὴ μετὰ θάνατον. Θέλω νά ξανα-σμιξῶ μέ τοὺς προσφιλεῖς μου. Θέλω νά μάθω ποιά εἶναι ἡ ἀπάντησις σέ προβλήματα πού βασανίζουν ὄχι μόνον ἐμένα, ἀλλὰ καὶ σοφώτερος ἀπὸ ἐμένα, γιὰ τὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ τάφου. Ἐάν ὑπάρχη Θεός, θέλω νά Τόν γνωρίσω, νά μάθω γιὰ Αὐτόν καὶ νά ἔχω μαζί Του τὴν βαθύτερη κοινωνία. Ἐάν δέν ὑπάρχη Θεός, θέλω νά μάθω τὴν τελικὴ πραγματικότητα καὶ τὸ νόημα τοῦ σύμπατος. Μόλις τώρα ἀρχισα νά ζῶ. Καὶ θέλω νά ζήσω.

Φυσικά, ὁ κριτικός καὶ ὁ κυνικός θά πούν: «Ἄ, νά τον! Ὁμολογεῖ ὅτι ἡ πίστις σέ μέλλουσα ζωὴ δέν εἶναι παρά εὐσεβῆς πόθος».

Ἄλλά, γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, εἶναι κακός ὁ εὐσεβῆς πόθος; Ἡ ἐπειδὴ εὐχομαι ἓνας προσφιλέας μου ν' ἀναρρώση ἀπὸ μιᾶ σοβαρῆ ἀσθένεια, αὐτὸ ἀποκλείει τὴν θεραπεία;

Ἐνα ὁμορφὸ ἀνοιξιὰτικο πρῶνὸ βρῆκα σ' ἓνα χωράφι τὴ φωλιά ἑνὸς κορυδαλοῦ, ὅπου ὑπῆρχε ἓνα αὐγὸ.

Μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ μικρὸ σταχτὶ αὐγὸ ὑπῆρχε ζωὴ. Ὑπῆρχε ὑπόσχεσις εὐρύτερης ζωῆς, πού θ' ἀρχιζε ὅταν τὸ πουλὶ θά ἔσπαζε τὸ κέλυφος τοῦ αὐγοῦ. Μέσα στό αὐγὸ ὑπῆρχαν φτερά. Ἄν καὶ ὄχι πλήρως ἀνεπτυγμένος, ὑπῆρχε ἓνας ὀλόκληρος ὄργανισμός, ἱκανός νά παραγάγῃ τὸ χαριτωμένο κελάδημο τοῦ κορυδαλοῦ, ὅταν ἀργότερα θά πετοῦσε μέ τὴν ἀνατολὴ ἑνὸς καλοκαιριὰτικο πρῶνῶ.

Αυτό νομίζω ότι απεικονίζει ό,τι συμβαίνει με τον άνθρωπο. Φυσικό, δεν αποδεικνύεται μαθηματικώς. Άλλά αδυνατώ να πιστέψω ότι τό σύμπαν είναι δίχως σκοπό και σημασία.

Ή κατασκευή του πουλιού μέσα στά αυγά είναι χωρίς σημασία, έκτός εάν δοθῆ ἡ εύκαιρία νά βγῆ, νά πετάξῃ καί νά κελαδηση. Πώς δημιουργοῦνται δυνάμεις, πού δέν θά χρησιμοποιηθοῦν ποτέ; Τά φτερά σημαίνουν πτήσι στον ἀέρα. Τά μάτια ἀποβλέπουν στην ὄρασι. Ένα λαρύγγι σημαίνει τήν δυνατότητα, κάποτε του τραγουδιού.

Δέν νοιώθετε συχνά ότι αὐτή ἡ ζωή είναι δίχως νόημα, ἀν δέν ὑπάρχῃ καί κάποια ἄλλη; Έάν ὁ ἄνθρωπος χάνεται μετάν θάνατο τότε τό σύμπαν είναι τόσο παράλογο, ὅσο θά ἦταν καί κάθε πουλί πού θά πέθαινε τῆ στιγμή τῆς ἐκκολάψεως.

Έάν τό σύμπαν είναι λογικό, τότε οὐσιώδης ἐνδείξις είναι ἡ ἐπιβίωσις του θανάτου.

Ύπάρχουν δέ ἐπιβλητικές ἐνδείξεις μέσω του «πνευματισμοῦ». Έγραψα τήν λέξι ἐντός εἰσαγωγικῶν, ἐν μέρει διότι μου ἀρέσει καί ἐν μέρει διότι, σέ ὠρισμένους κύκλους, περιλαμβάνει παντός εἶδους περιεργα φαινόμενα, πού δέν ἀποδεικνύουν παρά τό πολύπλοκο του ἀνθρώπινου νοῦ. Ή σοβαρή, ὅμως, ψυχική ἔρευνα δίδει τεκμήρια ἐπικοινωνίας μετάν τους λεγομένους νεκρούς.

Έπιθυμῶ νά προειδοποιήσω ἐδῶ, ότι δέν συνιστῶ στους λυπημένους νά ἐπιχειρήσουν ἐπικοινωνία μετάν μισθωμένο μέντιουμ. Τέτοια ἐνέργεια είναι ἴσως κακή ὑπηρεσία στους νεκρούς. Καί μπορεῖ ἀκόμη νά ὀδηγήσῃ σέ μεγαλύτερη ἀπογοήτευσί ἀπό ἐκείνη πού αἰσθάνεται ἕνας λυπημένος. Ή ἀποψις μου είναι ότι ἡ χωρίς λέξεις ἐπικοινωνία είναι καλύτερη ἀπό τήν ἄσκησι του «πνευματισμοῦ». Ή θύρα, πάντως, είναι ἀνοιγμένη καί σέ 50 χρόνια πιστεύω ότι θά ἐπιτελέσωμε ἀνακαλύψεις σ' αὐτό τό πεδίο, πού θά μᾶς διαφωτίσουν ὡς πρὸς τήν κατανόησι του συμπαντος καί θά πλουτίσουν τίς προσωπικές μας ζωές.

Θά ἤθελα νά προσθέσω κάτι ἀκόμη. Πολλοί ἴερεῖς ἔχουν παραστή σέ θανάτου. Έπισκεπτόμενοι ἀσθενεῖς, πού ἔχουν τελείως ἐξαντληθεῖ καί ἀδυνατοῦν νά σηκώσουν τό χέρι τους, βλέπουν ξαφνικά τῆ μορφή τους νά λάμπῃ, σέ μιᾶ ἀκτινοβολία πού δέν είναι του κόσμου τούτου, καί τους ἀκοῦνε νά καλοῦν – θά ἔλεγα νά ἀποκρίνωνται – ἐνα προσφιλές τους πρόσωπο, πρό ἐτῶν πεθαμένο.

Συχνά ὁ ἀσθενής πεθαίνει μετάν τό γλυκό ὄνομα στά χεῖλη. Καί τότε λέγουν, καθώς εἶπα καί ἐγώ σέ τέτοιες περιπτώσεις, ότι «ὁ

ἀγαπημένος του ἤλθε νά τόν συναντήση καί νά ζήσουν μαζί γιά μιὰ ἀκόμη φορά».

Δέν μπορεί νά εἶναι παιχνίδι τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἀπάτη ἐνός ταραγμένου ἐγκεφάλου. Παρέστην μάρτυς σέ τέτοιες σκηνές. Πιστεύω ὅτι οἱ ἄνθρωποι ζοῦνε μετά τόν θάνατο. Καί ὑποψιάζομαι ὅτι τότε ἀρχίζουν νά ἐννοοῦν τί εἶναι ζωή.

Ἡ Ἱστορία μπορεί νά μᾶς δώσει τεκμήρια

ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ ΧΟΛΛΙΣ
συγγραφεύς, τ. βουλευτής

Τά ἐπιχειρήματα ὑπέρ καί κατά τῆς ἐπιβίωσης συχνά ἰσοζυγίζονται.

Εἶναι περίεργο ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀπό τήν ἀρχή τοῦ χρόνου, εἶχε ἓνα ἐπίμονο αἶσθημα πῶς ὁ θάνατος δέν τά τελειώνει ὅλα. Γιατί νά γεννηθῆ αὐτό τό αἶσθημα τῆς ἐπιβίωσης, ἐάν δέν ἀνταποκρίνεται σέ καμμιά πραγματικότητα;

Ἡ ὑπαρξις πρέπει νά ἔχη κάποιον προορισμό, ἀλλά πολύ δύσκολα μπορεί νά δῆ τόν σκοπό τῆς ζωῆς αὐτῆς – ὅπου ὑπάρχει τόση ἀδικία καί ἡ ἠθική πρόοδος εἶναι ἀμφίβολη – ἐάν αὐτή ἡ ζωή εἶναι τό πᾶν.

Πάλι, ἐάν ἐπιζοῦμε, τί εἶν' αὐτό πού ἐπιζῆ; Τό φυσικό μας σῶμα ἐκδήλωσε δέν ἐπιζῆ. Ἐάν ἐπιζῆ ἡ ψυχὴ τί σημαίνει αὐτό; Καί ἂν ὑπάρχη ἄλλος κόσμος, πῶς δέν ὑπάρχει ἐπικοινωνία;

Ἔτσι, ζοῦμε στήν ἀβεβαιότητα.

Ἀλλά, οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, πού προσηλύτισαν τήν Ρώμη, δέν περιωρίσθηκαν στήν διάδοσι τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας Του, ἀλλά, περισσότερο, βασίσθηκαν, στό ὅτι εἶχε ἀναστηθεῖ ἐκ νεκρῶν.

Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ δίδει στοὺς πιστοὺς Του τήν πεποίθησι ὅτι καί αὐτοὶ θά ἐπιζήσουν.

Τί ὅμως ἐπιζῆ; Καί πῶς;

Ὁ Χριστιανικός δογματισμός δέν μᾶς τό ἀποκαλύπτει. Ὃταν ὁ Χριστός ἐνεφανίσθη μετά τήν ἀνάστασί Του δέν ἦταν ἓνα ἀπλό πνεῦμα. Εἶχε ὑποστῆ κάποια ἀλλαγὴ καί στό σῶμα. Οἱ στενώτεροι Του οἰκεῖοι – ἡ Μαρία Μαγδαληνὴ στόν κῆπο, ὁ ἀμφιβάλλων Θωμᾶς, οἱ Μαθηταὶ στήν ὁδὸ πρὸς Ἐμμαούς, οἱ Ἀπόστολοι πού ἐφάρευν στήν λιμνὴ – ὅλοι τους δέν τόν ἀνεγνώρισαν μεμιᾶς.

Ἦταν ὁ ἴδιος καί ὅμως δέν ἦταν ἀκριβῶς ὁ ἴδιος.

Καί ἡ Χριστιανικὴ πίστις ὑπόσχεται τήν ἀνάστασι τοῦ σώματος. Εἶναι ἓνα μυστήριο. Τί νά σημαίνει; Βέβαια, δέν σημαίνει πῶς

αυτό τό σώμα, πού τώρα κατέχομε, δέν θά φαγωθῆ ἀπό τά σκουλήκια στόν τάφο. Ἡ φθορά τοῦ παρόντος σώματός μας εἶναι ζήτημα ἀπλῆς παρατηρήσεως. Θά σημαίνει μᾶλλον ὅτι ἡ ἀνάστασις θά εἶναι κάτι ἐπί πλέον τῆς ἐπιβιώσεως ἑνός ἀσωμάτου πνεύματος – μιᾶς ἐπιβιώσεως, ἡ ὁποία μικρή σημασία ἔχει γιά μᾶς.

Τί ἀκριβῶς θά εἶναι τό ἀφθαρτο σώμα, σέ ποιά κλίμακα θά ἐπιτελῆ τίς λειτουργίς ἑνός σώματος τοῦ κόσμου μας, δέν μπορούμε οὔτε καί νά φαντασθοῦμε. Τό μόνο πού μπορούμε νά πούμε εἶναι ὅτι ὁ Χριστός ὑπεσχέθη ἕνα σώμα.

Ἐάν μπορούμε ν' ἀποδεχθοῦμε τήν Χριστιανική πίστι, ἔχομε μιά διαβεβαίωσι. Ἐάν δέν εἶμαστε Χριστιανοί, τότε δέν μπορούμε παρά νά ἐμπιστευθοῦμε ἀμυδρά τήν ἐλπίδα τῶν περισσοτέρων.

Ποίος ἀμφιβάλλει; Γνωρίζω ὅτι ζοῦμε καί σ' ἕναν ἄλλο κόσμο

Δρ. ΤΖΩΦΡΕΗ ΦΙΣΕΡ
ἀρχιεπίσκοπος Καντέμπουρου

Ὅλοι μας κάνομε διάκρισι μεταξύ τοῦ σώματός μας καί «ἡμῶν» ἢ, ἂν θέλετε τῆς ψυχῆς μας.

Εἶναι φανερό, πῶς εἶμαστε δεμένοι μέ τό σώμα μας. Δροῦμε μόνον μέσω τοῦ σώματος. Μᾶς δίνει χαρά, μᾶς περιπλέκει.

Κατά κάποιο τρόπο τό σώμα ἀνήκει σέ μᾶς κι ὄχι ἐμεῖς στό σώμα μας. Μποροῦμε νά τό διατάξουμε. Τό ὑποβάλλομε σέ κουραστικές ἐργασίες, ἢ, ὅπως οἱ μάρτυρες, σέ θάνατο.

Ταυτοχρόνως, μπορούμε νά χρησιμοποιήσουμε τό σώμα μας γιά πνευματικές ὑπηρεσίες πού δέν ἔχουν διόλου σωματική ὑπαρξί. Κάνομε τό σώμα μας νά ἐνσωματώνῃ ἀγάπη καί μῖσος, τιμῆ καί ἀτίμωσι, ιδιοτέλεια καί αὐτοθυσία.

Ἐάν ἐξακολουθοῦμε νά ζοῦμε μετά θάνατον, θά ἔχομε ἀφήσει πίσω τό φυσικό μας σώμα καί ὅλα τ' ἄλλα παραφερνάλια τοῦ ὑλικοῦ κόσμου. Θά ζοῦμε πνευματικά, καθῶς ἐδῶ, ἀλλά σέ μῆ τυπικό περιβάλλον πού ἀδυνατοῦμε ἀκόμη νά περιγράψουμε.

Μιλοῦμε γιά τ ο ὕ τ ο ν τόν κόσμο· ἂν ἐξακολουθοῦμε νά ζοῦμε, θά εἶναι σ' ἕναν π ρ ο σ ε χ ἦ κόσμο. Ἀλλά, δέν μπορούμε νά δώσουμε ἀκριβῆ περιγραφή τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος βεβαίως δέν εἶναι σ' ἕνα ὠρισμένο μέρος.

Πιστεῦω σ' αὐτόν τόν ἄ λ λ ο κόσμο, πέραν τῆς παρουσίας

έμπειρίας μας, εις τόν όποϊόν θ' άποκτοϋμε νέες έμπειρίες, έπομένως θά ζ ο υ μ ε .

Γιατί είμαι πεπεισμένος; Έν μέρος, ώς Χριστιανός, διότι είπεν ό Ίησοϋς ότι έχει έλθει από εκείνον τόν κόσμο και θά ξαναγύριζε. Έδωσε και τ' όνομα του: Βασίλειον του Θεοϋ.

Δέν πρόκειται περί τοποθεσίας. Υφίσταται όπουδήποτε είναι και ό Θεός και όπουδήποτε εκτελείται τό θέλημά Του.

Συνήθως άνοιγουμε ένα βαθύ χάσμα ανάμεσα στην πλευρά του θανάτου και την άπέναντι. Ο Ίησοϋς Χριστός, άντιθέτως μιλοϋσε για τό Βασίλειον του Θεοϋ, τό όποϊον υφίσταται σέ άμφότερες τίς πλευρές της γραμμής. Δίδαξε τόν λαό πώς νά ζη έδώ, ώστε νά εισέλθη ήδη στό Βασίλειο του Θεοϋ.

Κατά τούς σκληρούς χρόνους του Μεσαιώνος, ή θεολογία παρουσίασε στραβά πολλά πράγματα. Ίδιαίτερος ή Έκκλησία έδίδασκε τόν λαό νά θεωρη τόν θάνατο σαν πύλη προς την τρομακτική κρίσι ένώπιον του Θεοϋ και, ισχυριζόμενη ότι έχει περισσότερες γνώσεις από όσες είχε, προσεφέρετο νά βοηθήση τούς άνθρώπους για νά ελαφρύνουν την θέσιν τους ένώπιον της κρίσεως. Επίσης διέδιδε ότι μετά τόν θάνατο ό άνθρωπος μένει άδρανής, κοιμώμενος, έως ότου έλθη ή Δευτέρα Παρουσία και άποκτήση, κατά μυστηριώδη τρόπο, τό νεκρό του σώμα.

Και φυσικά πρώτη ή έκκλησία άπεικόνισε αυτόν τόν άλλο κόσμο, μέ σάλπιγγες και άγγέλους και χορωδίες και δρόμους χρυσοϋ. Δέν βρήκαμε έκτοτε άλλο πιό άποτελεσματικό λεκτικό και άς είμαστε ικανοποιημένοι νά συνεχίζωμε την χρήσι του.

Φυσικά, θά υπάρξη κρίσις: Άλλά, καθώς λέγει ό Ίωάννης είμαστε ήδη έν τώ μέσω της κρίσεως. Κρίνουμε τούς έαυτούς μας καθημερινώς και όταν πεθαίνουμε παίρνουμε μαζί μας τό κατάστιχό μας.

Τό μοναδικό αγαθό είναι ή γνώσις και τό μοναδικό κακό είναι ή άμάθεια.

Διογένης ό Λαέρτιος

Ή συναισθησις περί της ίδιας άγνοίας έκάστου είναι ένα μεγάλο βήμα προς την «Γνώσιν».

Β. Δισραέλι

Τρώτε άφθονα λαχανικά και φρούτα

“Αν θέλετε ισορροπημένη υγεία

“Όλοι γνωρίζουμε, ότι ο ανθρώπινος οργανισμός για να αναπτυχθή άρμονικά και να διατηρηθή στη ζωή, έχει ανάγκη από καλή, έπαρκη και ισορροπημένη τροφή. Αυτό σημαίνει ότι ένας άνθρωπος δέν ζη μόνον με πρωτεΐνες, λίπη και ύδατάνθρακες, πού περιέχονται στις βασικές τροφές, όπως είναι τό κρέας, τό ψάρια, τό γάλα, τ' αυγά, τό ψωμί και τό ζυμαρικά. Χρειάζεται επίσης πολλά άλλα στοιχεία, κυρίως όρυκτά άλατα και βιταμίνες, πού συμβάλλουν στην άφομοίωση τών βασικών τροφών και συνθέτουν τό κεφάλαιο «ύγεία-νεότητα-όμορφία». Αυτά τό πολύτιμα στοιχεία περιέχονται στά λαχανικά και στά φρούτα. Ποιά είναι:

Υπάρχει ένα δραστικό δηλητήριο, πού όνομάζεται άρσενικό. Αυτό τό τρομερό δηλητήριο, πού μās προκαλεί τρόμο, γιατί σκοτώνει με σιγουριά, είναι από τό όρυκτά άλατα, γιατί δυναμώνει τό νύχια και τό μαλλιά. Και, χωρίς να τό ξέρουμε, ίσως, τρώμε άρσενικό, στη μικρή ποσότητα πού χρειάζεται ο οργανισμός μας, κάθε φορά πού υπάρχουν στο τραπέζι μας μανιτάρια, κουνουπίδια και λάχανο.

Άλλά για την υγεία τών νυχιών και τών μαλλιών μας, χρειαζόμαστε επίσης θειάφι (του όποιου ένα παράγωγο, ή κυστίνη, περιλαμβάνεται στη σύνθεσι πολλών φαρμάκων, πού προορίζονται για την περιποίηση του δέρματος και τών μαλλιών) και τό σιλίκιον. Τά άμύδαλα, τό κάστανα, τό λάχανο, οι χουρμάδες, τό σπανάκι, τό τεύτλα, τό φουντούκια, τό καρύδια, τό κρεμμύδια, οι πατάτες, τ' άχλάδια κι' όλοι οι ξηροί καρποί περιέχουν θειάφι, στην ποσότητα πού χρειάζεται ο οργανισμός. “Όσο για τό σιλίκιο, θά τό βρούμε στά κουνουπίδια και στά μήλα.

“Ο σίδηρος, ο χαλκός και τό κοβάλτιο είναι τρία άκόμα πολύτιμα όρυκτά στοιχεία πού μās προστατεύουν από την κούρασι. “Ο σίδηρος είναι άναγκαίος για τον σχηματισμό τών έρυθρών αίμοσφαιρίων, ενώ ο χαλκός χρειάζεται για να σταθεροποιη τό σίδηρο στον οργανισμό. Αυτά τό δύο πολύτιμα στοιχεία περιέχονται, στην άναγκαία ποσότητα, στά όσπρια, στά τεύτλα, στά καρότα, στά λάχανα, στο σπανάκι, στο μαρούλι, στα φουντούκια και στα καρύδια, στα κρεμμύδια και στα πράσα, στις πατάτες και στα μήλα. Έξ άλλου, ή άπουσία κοβαλτίου από τον οργανισμό, προκαλεί άναιμία. Είναι συνεπώς άπαραίτητο να τρώμε μερικά από τό σπάνια τρόφιμα, πού περιέχουν κοβάλτιο. Αυτά τό τρόφιμα είναι τό μανιτάρια, τό σπανά-

κι, τὰ ξερά σūκα, τὰ κρεμμύδια και οί πατάτες.

Αυτά τὰ τρία όρυκτά στοιχεία συμπληρώνουν τήν σωτήρια επίδρασι τής αντιμικροβιακής βιταμίνης C (είναι ένα άπό τὰ άποτελεσματικώτερα όπλα έναντίον τής γρίππης), ή όποία σταθεροποιεί τό άσβέστιο στόν όργανισμό. Για νά άποφύγουμε τή χειμωνιάτικη κούρασι, είναι φρόνιμο νά τρώμε πορτοκάλια και νά πίνουμε λεμονάδες. Δέν πρέπει επίσης νά ξεχνούμε, ότι τὰ σπανάκια, τὰ ραδικια και τὰ κρεμμύδια, είναι έξαιρετικές πηγές βιταμίνης C.

Να τώρα ένας περίεργος κατάλογος: A - B1 - B2 - B6 - E - H - P- PP. Κάθε στοιχείο αυτού του καταλόγου προσδιορίζει μία βιταμίνη, που παίζει συγκεκριμένο και πολύτιμο ρόλο. Η ποικιλία των βιταμινών, που περιέχονται στο σπανάκι, μας εξασφαλίζει καλή όραση και όμορφα μάτια. Η βιταμίνη B2, που περιέχεται στα πράσινα λάχανα, στο κάρδαμο και στα ξερά μπιζέλια, μας προστατεύει άπό τήν έπιπεφυκίτιδα.

Χρωστούμε τó γοητευτικό χαμόγελό μας στη βιταμίνη A και στο φθόριο (μήλα, ραπανάκια, σταφύλια, ρύζι και καφές), που προλαμβάνουν τήν τερηδόνα και προστατεύουν τó σμάλτο των δοντιών. Η βιταμίνη B1 εξαφανίζει τις σκουρες κηλίδες του δέρματος, που τις άποδίδουμε συχνά στο σικώτι ή σε άλλεργικές καταστάσεις. Περιέχεται στα καρώτα, στα φουντούκια και στα καρύδια, στη μαγιά, στα κρεμμύδια και στο ρύζι, που περιέχουν επίσης τήν βιταμίνη B6, που εξαφανίζει τὰ μπιμπικια.

Τό μαρούλι προλαμβάνει τούς κισούς, χάρις στη βιταμίνη P που περιέχει. Είναι ή βιταμίνη τής διαβρεκτικότητας των τριχοειδών άγγείων. Οί κοκκινίλες και οί μικρές μώβ γραμμές, που εμφανίζονται συχνά στις γάμπες, δείχνουν ότι τὰ τριχοειδή άγγεία βρίσκονται σε κακή κατάσταση. Τά γογγύλια, τὰ κρεμμύδια, τὰ μήλα, οί φλοῦδες των πορτοκαλιών και των λεμονιών είναι έξαιρετικές πηγές βιταμινών P.

Η βιταμίνη PP κάνει τó δέρμα μαλακό, ενώ ή άπουσία της τó σκληραίνει και προκαλεί αυτό που ιατρικώς όνομάζεται πελάγρα. Η ίδια βιταμίνη έχει τó πλεονέκτημα νά μας προστατεύη άπό τήν ήλιαση. Τή βρίσκουμε στις ίδιες τροφές που περιέχουν τή βιταμίνη P. Παράλληλη είναι ή επίδρασις και τής βιταμίνης H ή βιοτίνης (μαλακώνει αλλά στερεοποιεί τήν έπιδερμίδα) που περιέχεται στα κουνουπίδια, στα σπανάκια και στα πράσα.

Τέλος, ή βιταμίνη E, αν συμβάλη άποτελεσματικά στη γενική ίσορροπία του όργανισμού, παίζει επίσης ένα γενικό ρόλο στις γεννητικές λειτουργίες. Αυτή ή ειδική βιταμίνη περιέχεται στο κουνουπίδι, στη βρώμη, στο πράσινο λάχανο, στο καρώτο, στο μαρούλι και, σε μεγαλύτερη ποσότητα, στο κάρδαμο.

Ἡ Ὀρφικὴ Μύσις ΣΤΟΝ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟ

ΧΡΙΣΤΟΥ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Ἱερός ποιητής, ἀσκητής, μύστης, μυσταγωγός, Ἱεροφάντης...

Τέτοιες λαμπάδες ἀναψε στο πνεῦμα τοῦ Ἄγγελου Σικελιανοῦ ἢ κριτικὴ. Ὁ ποιητικὸς μας πατριάρχης, ὁ Παλαμᾶς, τὸν ἀνεγνώρισε ὡς Ἀπολλώνιο λυράρη, «πού ἀδελφώνει τ' ἀρχαῖα μὲ τὰ νέα». Κι αὐτός ὁ τελευταῖος χαρακτηρισμὸς εἶναι ἡ πεμπτουσία τοῦ ποιητικοῦ ἔργου τοῦ Σικελιανοῦ. Ὁ ἴδιος ὁ Παλαμᾶς, «βλαστός πού φύτρωσε στο ἑλλαδικὸ χῶμα», αἰσθάνεται μιὰ διαμάχη ἀνάμεσα στὴν ἑλληνικὴ ἀρχαία κληρονομιά καὶ τὸν χριστιανισμό· μὲ ὅλο τὸ «ἀχολόγημα τῆς χριστιανῆς καμπάνας», δὲν ξεχνᾷ πῶς ἡ γῆ αὐτὴ ἔχει θεὸ τὸν Ἀπόλλωνα, ἀλλὰ καὶ μ' ὅλο πού φαντάζεται τὸν Ἐσταυρωμένο_σάν ἓναν Ἄδωνι, δὲν παύει νὰ διερωτᾶται ἂν ὁ φανερωμὸς τῆς ἀλήθειας θὰ βρεθῆ στὸν Ὀλυμπο ἢ τὸν Γολγοθᾶ. Ὁ Σικελιανός, ὅμως, ἐπέτυχε τὴν πλήρη ἐνότητα, ξεσκεπάζοντας μὲ τοῦ στίχου τὸ ρυθμὸ, κρυμμένες ἄλλοτε ἀλήθειες στὰ ἄδυστα τῶν λαϊκῶν θρησκευτῶν καὶ στὶς ἀπόκρυφες κόγχες τοῦ μυστηριακοῦ ἐσωτερισμοῦ. Καὶ ὅταν ξεκινοῦσε γιὰ τὴν Πράξη, μὲ τὶς Δελφικὲς Ἑορτές, γιὰ «νὰ ξυπνήσουμε τὴ μεγάλη ἀπρόσωπη μνήμη τῆς γῆς καὶ νὰ διατηρήσουμε τὴν ἱεραρχία καὶ τὰξὴ κάποιων αἰώνιων ἀξιῶν», καὶ ὅταν προχωροῦσε μὲ τὸν Λόγο, στο ποιητικὸ του ἔργο, ἓνα εἶχε τὰξὴ σκοπὸ: Νὰ ρίξη γέφυρα πάνω ἀπὸ τοὺς ἑλληνικοὺς αἰῶνες καὶ νὰ κοινωνῆσι τοὺς ἀνθρώπους – τοὺς ἄξιους – μὲ τὴν ἀρχαία, τὴν αἰώνια, τὴ μοναδικὴ ἀλήθεια, πού ἀλλάζει στο πέρασμα τοῦ χρόνου μορφές, ἀλλὰ διατηρεῖ τὸν οὐσιαστικὸ της πυρῆνα, ἴδιον, ἀκέρηνον. Γιὰ τὸν Σικελιανό, δὲν ὑπῆρχε δίλημμα ἀνάμεσα στὸν Ὀλυμπο καὶ τὸν Γολγοθᾶ, γιατί ἡ νέα θρησκεία ἀπλῶς, ἐχάρισε στοὺς ἀνθρώπους, τοὺς πολλοὺς, τὴν ἀρχαία ἀπόκρυφη ἀλήθεια, πού ἦταν γιὰ τοὺς λίγους μύστες φυλαγμένη.

Φθέγγομαι οἷς θέμις ἐστί, θύρας δ' ἐπίθεσθε βεβήλοις...εἰς θεός ἐν πάντεσσι, τί σοι δίχα ταῦτ' ἀγορεύω...Εἰς ἐστ' αὐτογεννῆς, ἐνός ἐκγονα πάντα τέτυκται. Εἰς ἐστ' αὐτοτελής, αὐτοῦ δὲ ὑπὸ πάντα τελεῖται.

(Ὀρφικά ἀποσπάσματα)

Γι' αὐτὸ ὁ Σικελιανός διατηρεῖ τὴν ἐνότητα καὶ τὴν συνέχεια ἀπὸ τὰ βᾶθη τῶν ἑλληνικῶν αἰώνων, 1300 χρόνια πρὸ Χριστοῦ

μέχρι τήν εποχή μας. Γι' αυτόν είναι άθανατοι οί θεοί τῆς ἀρχαιότητος, ἀφοῦ τῇ μυστικῇ τους ἀλήθεια τήν διαιωνίζουν ἄλλες μορφές, εἶναι ὁ «ἄρρηκτος παλμός τῆς αἰωνιότητος». Καί στήν κηδεῖα τοῦ Παλαμᾶ, ὁραματίζεται νά δέχωνται τήν ψυχῇ του ὄχι μόνον ὁ Σολωμός καί ὁ Αἰσχύλος, ἀλλά καί ὁ Ἡράκλειτος, ἀκόμη πῖο ψηλά ὁ Ὀρφείας καί ὁ ἴδιος ὁ Ἰακχος.

Πιστεύει πῶς ἦρθε «ὁ Ἱερός Καιρός» γιά τή μεγάλη σύνδεσι, γιά τή μεγάλη ἀποκάλυψι πῶς ἡ Ἄμπελος τοῦ Διονύσου καί τοῦ Ἰησοῦ εἶναι μία, ὁ ἴδιος συμβολισμός, τό ἴδιο φωτεινό ἄστρο, ἀπό τά ἀρχαῖα μυστήρια λαμπερό τώρα σέ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Καί δέ διστάζει, οτούς δύο μεγαλυτέρους σταθμούς τῆς χριστιανικῆς λατρείας, Γέννησι καί Σταύρωσι, νά συμπλέκη καί ν' ἀδελφώνη «τ' ἀρχαῖα μέ τά νέα».

**«Τάχα παιδί γεννιέται ἀπόψε, πάλι, νέο
ὁ ἀπ' αἰώνων Θεός;»**

Ἄλλ' ὦ Μητέρα—

**νύχτα, μάταια στυλώνω τήν ἀκοή μου
πίσω ἀπ' τό κλάμα αὐτό, μήπως ἀδράξω
στ' αὐτί μου βάβισμα σκυλιῶν μακρά σέ σάνη
τῆς Βηθλεέμ...**

**«Παιδί γεννιέται ἀπόψε, ἀλήθεια, νέο,
ὁ ἀπ' αἰώνων Θεός...»**

Γλυκό μου βρέφος, Διόνυσέ μου καί Χριστέ μου...»

(Λυρικά Β' Διόνυσος ἐπί λίκνω)

ᾠ Πάσχα,

πανσεβάσμιο Πάσχά

ᾠ Ἰακχε!

Ἀπόλλωνα!

Ἰησοῦ!

Πῶς βρέφος ἀπλωσες τό χέρι στό σταφύλι!

Πῶς ἀρμόνισες τῇ λύρα, ἀντρίτης, στή χαρά!

(Πρόλογος στή Ζωή: Διόνυσος-Ἰησοῦς)

Ὁ συνδυασμός τῆς ἀρχαίας καί τῆς νέας λατρείας ἀρχίζει ἀπό τά παιδικά χρόνια τοῦ ποιητοῦ. Σέ ἡλικία 19 χρονῶν ὑπογράφει ἕνα ποιημά του μέ τό ψευδώνυμο «Δημήτριος Διόνυσος», γυῖος τοῦ Διονύσου καί τῆς Δήμητρας. Γιὰ τά παιδικά του χρόνια, στήν πατρίδα του Λευκάδα, ἔχει γράψει τόν «Ἕμνο τοῦ μεγάλου νόστου», ὅπου ἀποκαλύπτει ὅτι οἱ ἀφένγαρες νυχτιές, ὅταν πρωτοδιάβαινε

στ' ἀμπέλια, σιωπηλός καί βυθίζοντας τή σκέψι του στόν ἑναστρο οὐρανό, τοῦ χάρισαν τόν «κρυφό ἀρραβῶνα τῆς μοίρας του», τοῦ σφράγισαν ὄλην τήν μετέπειτα πνευματική του πορεία.

**Νυχτιές ἀφέγγαρες, θερμό πού μέ γεμίσατε αἷμα,
καί πλούσιο, μαντικό
τό πνέμα μου στεριώσατε – ἀλύγιστο ἕνα ρέμα
βαθύ, πολεμικό –
καί στήν ψυχή μου θρέψατε τούς στοχασμούς ὡς θρέφει
σέ θεία κληματαριά
ἢ ἀδρῆ ἀπονύχτερη δροσιά τσαμπιά τρανά σέ βρέφη,
πανώρια καί βαριά!**

Σ' αὐτό τό ποιήμά του, ὁ Σικελιανός προσωποποιεῖ τόν οὐρανό, μέ τίς μυθολογικές ὀνομασίες τῶν διάφορων ἀστερισμῶν, νοιώθει νά τόν παρακολουθεῖ «μιά γενιά θεῶν», πίνει «τό κρασί τό μυστικό καί μαῦρο», δηλαδή μιεῖται στά μυστήρια τοῦ κόσμου, σύμφωνα μέ τά τυπικά τοῦ Ὀρφισμοῦ (νύχτα, ὑπό τούς ἤχους τῆς λύρας στόν μυστικό Διθύραμβο) καί ἀποκτᾷ τήν γνώσι γιά τήν ἐξέλιξη τῆς ζωῆς διά μέσου τῶν μορφῶν· εἶναι πιά λυτρωμένος:

**Γιατί τό ξέρω πιά βαθιά κι' ἀπ' τό πηχτόν ἀστρόφως,
κρυμένος σάν ἀετός,
μέ περιμένει, ἐκεῖ πού πιά ὁ θεῖος ἀρχίζει ζόφος,
ὁ π ρ ῶ τ ο ς μ α ς ἑ α υ τ ὂ ς .**

Σκηνές μῆσεως, σύμφωνα πλέον μέ τά διασωθέντα τυπικά, περιγράφει στόν «Πρόλογο στή Ζωή» καί στόν «Δελφικό Λόγο». Καί ἀφηγεῖται: ὅτι ἀξιώθηκε, ὕστερ' ἀπό νύχτες ἐξαγνισμοῦ καί μυστηριακοῦ «ὀργίου», νά «φάγη ἀπό τό τύμπανο καί νά πιῆ ἀπό τό κύμβαλο» καί νά δοκιμάση τόν κυκεῶνα, τό ὑδρόμελι πού ἐπιναν οἱ μυοῦμενοι, τήν δέκατη ἡμέρα, σάν σύμβολο τῆς γλυκύτητος πού ἔμελλε νά διαδεχθῆ τήν ταραχή τῶν δοκιμασιῶν.

**Ἱερῆ Ἐλευσίνα
ἦπια στερνός τό ἀδρό ποτό σου,
καί ἡ ζωῆ πλημμύρισε βαθιά μου
σ' ἄκρα ἀπαντοχή.**

Ἵστερ' ἀπ' τήν μῆσι του, εἰσάγει καί τήν θεογονία καί τόν συμβολισμό τῶν Ὀρφικῶν στήν ποιήσι του – γιατί ἴσαμ' ἐκεῖ, τήν

πηγή τῶν ἐλληνικῶν μύθων, ἡ μῆσις του ἔφθασε. Στό «Ἄντιδωρο», ἀπάνθισμα τοῦ ἔργου του, εἰσάγει καί τὰ σχήματα τὰ συμβολικά: Μιά σφραγίδα, ὅπου συνδυάζονται τὰ ὀνόματα τοῦ Διονύσου καί τοῦ Χριστοῦ, καί ἕναν σφραγιδόλιθο, ὅπου παριστάνεται ὁ Ὀρφεύς Ἐσταυρωμένος.

Τό δεύτερο αὐτό σύμβολο εἶναι σημαντικό. Τό πρωτότυπο του βρίσκεται στό ἀρχαιολογικό Μουσεῖο τοῦ Βερολίνου καί οἱ σπουδαστές δέν ἐσυμφώνησαν ἄν εἶναι ἔργον παλιοῦ Γνωστικοῦ (ὅπως δέχεται ὁ Σικελιανός) ἢ ἔργον Πρωτοχριστιανοῦ. Εἶναι γνωστό πῶς τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ Χριστιανισμοῦ οἱ νεοπλατωνικοὶ προέβαλαν τό ἀπόκρυφο περιεχόμενο τοῦ Ὀρφισμοῦ, πού εἶχε διαποτίσει καί τὰ ἄλλα ἀρχαῖα ἐλληνικά Μυστήρια – τὰ κηρύγματα γιά τόν Ἕνα Θεό, γιά τό προπατορικό ἀμάρτημα, τήν διφυή σύστασι τοῦ ἀνθρώπου, τήν προσδοκία μελλούσης ζωῆς καί, ἀκόμη, τήν διδασκαλία τῆς ἀγνότητος, – γιά νά ὑποστηρίξουν πῶς δέν ὑστεροῦσαν οἱ μεμνημένοι τῆς ἀρχαιότητος ἀπό τοὺς νεοφωτιστοὺς, στό βάθος τῶν δοξασιῶν. Ἀλλά καί οἱ χριστιανοί, στήν ἐποχή τῶν ρωμαϊκῶν κατατρεγμῶν, ἐπαιρναν συχνά τίς Ὀρφικές παραστάσεις γιά νά κρύψουν τή νέα Πίστι, χωρίς νά αἰσθάνωνται ὅτι πέφτουν σέ βεβήλωσι, ἀφοῦ τόση ὁμοιότητα εἶχαν τὰ δύο δόγματα. Ἔτσι ἐχρησιμοποιήθηκε ἡ Ἄμπελος τοῦ Ὀρφέα (μέ τήν μυστική προσθήκη τῶν πρώτων χριστιανῶν, ὅτι ἡ νέα θρησκεία εἶναι «ἡ ἀληθινή ἄμπελος»), ἡ λύρα τοῦ Ὀρφέα σάν σύμβολο εἰρήνης καί ἀρμονίας· μά καί ὁ ἴδιος ὁ Ὀρφέας, πού τόν ἐλάτρευαν στήν Πέργαμο ὡς «βουκόλον», ζωγραφίστηκε στίς ρωμαϊκές κατακόμβες, μέ τήν κρυφή ἔννοια τοῦ «Καλοῦ ποιμένος» τῆς νέας θρησκείας.

«Ἦσαν χρήσιμες – καθῶς γράφει ὁ καθηγητής Γκάθρι, τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Καίμπριτζ – αὐτές οἱ προφυλάξεις ἐκεῖνον τόν καιρό, νά χρησιμοποιοῦν συμβολισμό πού δέν θά ἐξένιζε τόν εἰδωλολατρικό κόσμο, ἀλλά καί πού ἡ ἔννοιά του δέν θά ξέφευγε ἀπό ἐκεῖνους, ὅπου ἀπευθυνόταν ἀληθινά».

Σ' αὐτόν τόν αἰνιγματικό, ἐν πάσῃ περιπτώσει, σφραγιδόλιθο (πού εἶναι πάρα πολύ πιθανόν νά ἐχρησιμοποιήθηκε ἀπό χριστιανούς, γιατί ὁ Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς ἀναφέρει ὅτι ὑπῆρχε τέτοια συνήθεια καί ὁ ἴδιος συνιστοῦσε ὀρισμένα σύμβολα, ἀνάμεσά τους καί τήν Ὀρφική λύρα), ἀναγόμενο στόν 3ο ἢ 4ο αἰῶνα τῆς ἐποχῆς μας, εἰκονίζεται ἕνας ἀνθρωπος σταυρωμένος κάτω ἀπό τόν οὐράνιο θόλο, πού τόν ἀντιπροσωπεύουν ἡ ἡμισέλιος καί ἑφτά ἄστρα. Ὁ σφραγιδόλιθος εἶναι καμωμένος ἀπό αἱματίτην καί συμβολίζει ὅτι ὁ Ὀρφέας, μετά τόν διαμελισμόν του ἢ τήν ἀνεξακριβώτη ἱστορικά σταύρωσί του, ξαναβρίσκεται ὁλόκλη-

ρος, ἀνασταίνεται, γιά τὰ μάτια τῶν μεμυημένων. Καί ὁ Σικελιανός ψάλλει:

**Ὡ μυστικά κατορθωμένο σῶμα
σῶμα τῆς θυσίας,
ἀντίδωρο ἄμετρων ψυχῶν,
Ἔσταυρωμένε Βάκχε,
ὦ τσακισμένη ἀπό τό βάρος τῶν τσαμπιῶν
ἀθάνατη κληματαριά!**
Ἄρχανδρική μου ξανασάρκωση στόν ἴσκιο!
Ἄρχανδρική μου ξανασάρκωση στόν ἥλιο!
Ἑλληνική μου ξανασάρκωση στήν πλάση!
Θά σέ φτάσω! Θά σέ φτάσω!
(Πρόλογος στή Ζωή: Τό κατορθωμένο σῶμα)

Ὁ ποιητής λέει ὅτι αὐτή ἡ στροφή «συμβολίζει πῶς τό σῶμα τῆς Ποίησης, ὅσο κι' ἄν μεριάζεται, δέν κομματιάζεται οὐσιαστικά, ἀλλά ὑπάρχει πάντα ὀλόκληρο μέσα σέ κάθε της κομμάτι». Ἄλλά εἶναι φανερό πῶς ὁ συμβολισμός εἶναι πολύ εὐρύτερος καί φθάνει μέχρι τήν «ὀμοφαγία» τῶν Ὀρφικῶν, πού τήν συνανοτοῦμε καί στό Μυστήριο τῆς χριστιανικῆς ἀγίας Κοινωνίας.

Αὐτή τή γνώμη, τή στηρίζει ὀλόκληρο τό ἔργο τοῦ Σικελιανοῦ, ὅπου μπορεῖ νά παρακολουθήση κανεῖς, βῆμα μέ βῆμα, τήν Ὀρφική του μύηση.

Ἐπάρχει, πρῶτα-πρῶτα, ἡ Νύχτα, πού ἀπλώνει τό μυστηριακό σκοτάδι της. Ὅλες οἱ μύησεις, νύχτα τελοῦνται, σά νά συμβολίζουν ὅτι ὁ βέβηλος ὀφείλει νά ξεκινήση ἀπό τό σκοτάδι γιά νά ἀνεβῆ πρὸς τό φῶς.

**Μ' ἐμύησεν ὁ Ὀρφέας
στή Νύχτα αὐτήν ἀπό καιρούς, Βασίλισσά μου,
ὅταν ἡ Ἀργώ, πού'χα μονάχος μου σταφνίσει,
γεμάτη μ' ἤρωες ὅλο κι' ἔσκιζε τό κύμα,
κι ὅλα ὡς νά τ' ἀφηνε ἀπό πίσω ἀπό τήν πρύμμα...
Στήν πλώρα ἀνέβηκεν Αὐτός καί, μέ τήν ὄψη
σκωμένη στ' ἄστρα, μοναχός του ἀρχίνησε ἔτσι:
«Ἐνα λυχνάρι στά σκοτάδια μας εἶν' ὁ ἥλιος,
καί μιά συμπόνια στήν ἐρμιά μας τό φεγγάρι...
Μά ἡ μαύρη νύχτα στέλνει πλούσιο τό ἔλεός της...
Τί, πότε βγαίνει τήν ψυχή ἀπό τό κορμί μας
στόν ὕπνο μέσα, σά σπαθί ἀπό τό φηκάρι,
πότε σ' ἀγρύπνιες μυστικές μᾶς κράζει ἀπάνω,**

νά μετρηθούμε με τήν ἄβυσσο... Συντρόφοι,
 πρὶν βγεῖ τό φῶς καί μέσ στά δίχτυα του μᾶς κλείσει
 ἄχ, κι ἄς προλάβουμε νά ἰδοῦμε στά σκοτάδια,
 σ' ἓνα βλεφάρου ἀνοιγοσφάλισμα... Τί, ἀλί μας,
 μάτια δέν εἶναι ἀκόμα αὐτά, μόν' εἶναι τρύπες,
 μέσ στά κρανία μας, καί πιό πάνω ἀπ' ὅλα τ' ἄστρα
 ἔχει ὁ Ἀπόλλωνας τίς ρίζες του βυθίσει!
 Μόν' τάξετε ὅλη σας τή δύναμη στά σκότη,
 τί ὁ ἥλιος φτάνει καί ψαρεύει τήν ψυχή Σας
 σέ δίχτυα ὀλόχρυσά, καί βγαίνει τό φεγγάρι
 καί σπαταλάτε μέσα στ' ὄνειρα τό νοῦ Σας.
 Μά Ἐσᾶς ὁ νοῦ Σας ἔχει ρίζες στόν Αἰθέρα,
 καί τά χρυσά τοῦ ἡλιοῦ νά σπάσει δίχτυα πρέπει,
 κι' ἀπάνω ἀπ' τά ὄνειρα νά πιάσει τήν πηγὴ του!»
 (Ὁ Δαίδαλος στήν Κρήτη)

Κατά τοὺς Ὀρφικούς, ἡ Νύχτα, θυγατέρα τοῦ Ἐρωτα καί μητέρα τοῦ Οὐρανοῦ, τῆς Γῆς καί τῶν Ἀστρων, ἔχει δύναμι εὐεργετική καί μεταβιβάζει τῶν θεῶν τίς σκέψεις στους θνητούς. Γι' αὐτό καί ὁ Σικελιανός τήν ἀποκαλεῖ «Ἁγία Νύχτα» καί τήν θεωρεῖ «πρῶτο σκαλί» γιά τήν πνευματική ἄνοδο.

Υπάρχουν, ὕστερα, τὰ τρία Ὀρφικά Σύμβολα: Τό Ἅγιο Κλῆμα, τό Ἱερό Στάχυ καί τό Μυστικό Ρόδο.

Ὁ Σικελιανός τὰ ἐρμηνεύει ἓνα-ἓνα. Τό κλῆμα συμβολίζει τόν ἄνθρωπο σάν σάρκα καί πνεῦμα. Ὅπως τό κλῆμα «βυζαίνει τὰ σκοτάδια τῆς Γῆς καί πίνει ἀπ' τὰ οὐράνια δρόσο» καί συνταιριάζει στίς φλέβες του τό σκότος μέ τό φῶς, ἔτσι καί ὁ ἄνθρωπος, στή διφυῆ του σύστασι, ἔχει τή δύναμι νά ἀποβλέψη στήν «Ἁγία Μέθη», τήν πνευματική λύτρωσι. Τό στάχυ δέν εἶναι παρὰ τό σύμβολο τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ζωῆς, πού τό ἐχρησιμοποίησε καί ὁ Ἰησοῦς. Ὅσο γιά τό Ρόδο τῶν Ὀρφικῶν, πού ὑπενθυμίζει τὰ Μυστήρια τῆς Ἰσιδος, ὁ ποιητής, στήν τραγωδία «Ὁ Διθύραμβος τοῦ Ρόδου», τό ἐπιφυλάσσει γιά ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους πού θά φθάσουν στήν «ψηλότερη μῆσι, πού εἶναι ἡ εἰρήνη καί ἡ ἀγάπη πρὸς ὅλα τὰ ὄντα. Ὁ Σικελιανός δέν θέλει τοὺς ἀνθρώπους νά δουλωθοῦν στῆς γῆς τὰ λάσπη, ἀλλ' οὔτε νά ξεχάσουνε τήν τωρινή τους πατρίδα. Ταπεινοί, ἐλεύθεροι ἀπό φιλοδοξία, φθασμένοι στή σύνθεσι τοῦ κόσμου, νά ζοῦνε μέσα στόν κόσμο, παραγωγικοί, εἰρηνοποιοί. Καθὼς ἔλεγεν ὁ Ὀρφέας:

**«Φυλαχτεῖτε
 ἀπό τοῦ πλοῦσιου τό τραπέζι· τί ἄλλο**

**πλατύ τραπέζι από τῆς Γῆς δέν εἶναι.
Καί μὴ χωρίστε ἀπὸ τῆ Γῆ, θαρρώντας
ψηλότερα ἀπὸ τούτη νά καθίστε
σέ θρόνο δόξας ψεύτικης, τὸ θρόνο
τῆς Γῆς σάν ἔχετε ὄλο. Ἄλλ' ὅ,τι βγαίνει
ἀπὸ τῆ Γῆ, στυλῶστε το, εἴτ' ἀμπέλι,
εἴτε δεντρί' κι' ἄν γέρνει, δώσετέ του
καί τὸ ἴδιο Σας ραβδί νά τὸ στεριώσει,
τὸ ἴδιο σας δόρυ... Ἔτσι πού, μιά μέρα,
ὁ Ὅρθιος Σκοπὸς νά λάμψει ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη
τῆς Γῆς, καί, ἀπέραντου βασιλείου σκῆπτρο,
τὸ Ρόδο νά' χει κάθε λαὸς στό χέρι!»**

Γιὰ τὸν «Ὅρθιο Σκοπὸς», ὁ Σικελιανὸς καλεῖ σέ διαρκῆ ἀγώνα.
«Ὅλο ν' ἀθλεῖς», διατάζει καὶ ὁ Ὅρφέας.

Καί ἀκόμα ὑπάρχει στὴν ποιήσει τοῦ Σικελιανοῦ ἡ Ὅρφικὴ, ἡ κρυφιόμυστη Σιγῆ. Εἶναι ἡ «αἰώνια Σιγῆ», ἡ «ὀλάνθιστη Σιωπῆ», ἡ «Ἠλύσια σιωπῆ» τραγουδημένη σέ ὅλους τοὺς τόνους, ἡ σιωπῆ «πού φανερώνει ὅλη τὴ δύναμι τοῦ νοῦ καὶ ξεσκεπάζει τὰ ἀπόκρυφα μυστήρια τῆς καρδιάς».

Πέραν ὁμῶς ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα τοῦ Ὅρφισμοῦ, πού ὅλα ἀπαντιῶνται στὴν ποιήσει τοῦ Σικελιανοῦ, ὑπάρχει, μεταπλασμένη σέ στίχους, ὅλη ἡ φιλοσοφία τοῦ «πατρὸς τῶν μυσταγωγῶν».

Ἄν καὶ στὴ «Θεογονία» του διαλαλεῖ πῶς μένει «ἐλεύθερος Βωμὸς», ἀπὸ ὅλα τὰ «ἅγια βρέφη» τῆς μυθολογίας, ὁ Σικελιανὸς εἶναι ἕνας Ὅρφικὸς. Ὅχι μονάχα στὴν ποιήσει του, μὰ καὶ στὴν καθημερινή του ζωὴ, τοῦ ἄρρεσε νά ἐπαναλαμβάνη τὸ «Ὅρφαϊκὸν ὁμοούσιον», τὴν ἐνότητα τῶν πάντων. Στόν «Δαίδαλο στὴν Κρήτη» κηρύττει πῶς «ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανὸς εἶναι ἕνα πρᾶμα, καὶ ἡ γῆ μπορεῖ νά σμιξει μὲ τ' ἀστέρια καθὼς βαθύ σμίγει χωράφι μὲ χωράφι». Καὶ στόν «Διθύραμβο τοῦ Ρόδου» δέν δίνει σημασία ποιὸς ἀπὸ ὅλους τοὺς μαθητὰς τοῦ Ὅρφέα θά μιλήσῃ, γιατί ὅλοι εἶναι μιά ψυχῆ, ὅλοι εἶναι ἕνα. Παραδέχεται ἀκόμη ὁ Σικελιανὸς τὸν «μεγάλο Νόμο τῆς Ἀναλογίας», πού ἐπαναλαμβάνη στό πέρασμα τῶν πολιτισμῶν τίς ἴδιες αἰώνιες ἀρχές καὶ θυμίζει ὄχι μονάχα τὸν Ὅρφέα, ἀλλὰ καὶ Ἑρμῆ τὸν Τρισμέγιστο.

Ἀκολουθώντας τὸ «Ὅρφαϊκὸν ὁμοούσιον», ἐνδύει μὲ τὸν λαμπρὸ τοῦ στίχου τοῦ χιτῶνα τὴν πίστι τῶν Ὅρφικῶν, πῶς τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι φυλακὴ τοῦ ἀληθινοῦ ἑαυτοῦ του, τοῦ πνευματικοῦ, ἐκείνου πού ἔλκει ἀπὸ τὸν Οὐρανὸ τὴν καταγωγὴ του· καὶ πῶς ἀπάνω στὴν γῆ προορισμὸ νά ἐκπαιδευθῆ καὶ νά ξαναγυ-

ρίση νοσταλγός στη φωτεινή πηγή του, στο ἄφραστο Ἔν.

Νά πῶς μιλάει ὁ ποιητής γιά τό δράμα τῆς εξορίας τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς πάνω στή γῆ:

**Τοῦ μυρμηγκιοῦ ποτέ δέ σκέφθηκες τή μοίρα·
Πρωτογεννιέται μέ φτερά, μά ξάφνου πάλι
τά χάνει ἐτοῦτα τά φτερά καί μέσ στό χῶμα
κουφοδουλεύει, κι οὐρανός τό χῶμα του εἶναι.
(Δαιδαλος στή Κρήτη)**

**Ἄπ' τήν ἀρχήν ὡς μέ τό τέλος ποιός μαντεύει
πῶς τό σκουλήκι ξαφνικά φτερά θά βγάλει;
Ἔτω ἡ ψυχή τοῦ κάθε ἀνθρώπου κρύβει ἀκέριο
μέσα της Θεό, νά λυτρωθεῖ πλατιά πού πρέπει...
(Διθύραμβος τοῦ Ρόδου)**

Στό «Κατορθωμένο σῶμα» μιλάει γιά τόν «παλιγεννητικό καημό», γιά τήν προσωρινή ἀνάπαυσι πού παίρνει ἡ ζωή στόν χαμό τῶν μορφῶν, ὡς νά ξαναγυρίση πάλι γιά τή νέα ἄθλησι. Στή «Δεκάτη Μοῦσα» μιλάει γιά τόν «μαγνήτη τῶν οὐρανῶν» πού τραβᾷ τίς ψυχές καί στή «Διοσίμα» γιά τό «μυστικό πένταθλο» πού ἔχει νά διεκδικήσῃ ἡ ψυχή, μέ τήν κυριαρχία της πάνω στίς αἰσθήσεις. Στόν «Χριστό στή Ρωμη» πιά, φθάνει στό «ἄρρητον» τοῦ Ὀρφισμοῦ, τήν ἔνωσιν τοῦ μύστου μέ τό θεῖον.

**Μεθύστε πιά ἀπό μένανε κι ἀφήστε τό σταυρό μου.
Τί ἐγώ εἶμ' ἀπ' τό σταυρό κι ἀπάνω ἀπό τά καρφιά μου.
σά μέγα κλῆμα τά τσαμπιά πόχει βαρειά κρεμάσει
καί τό κρασί τῆς πιά τρανῆς θά σᾶς ποτίσει Μέθης.
Μέ μένα ἂν ἐνωθήκατε, κι ὅλον τόν κόσμο ἐνώστε...**

Ὅσο γιά τό δρόμο πρός τήν ὑπερούσια λύτρωσι, ὁ ποιητής, ὅπως στό «Διθύραμβο τοῦ Ρόδου», εἶσι καί στό βασικό φιλοσοφικό του ἔργο γιά τίς «Πέντε συνειδήσεις», δέ βρίσκει ἄλλον ἀπό τήν Καλωσύνη, πού τήν ὀνοματίζει Δεκάτη Μοῦσα καί τήν ὑμνεῖ μέ ἐνθεο πάθος.

**Δέν κάτεχα τ' ὄνομά σου
ὦ Μούσα
ξέχωρη στίς Μοῦσες,
ἅγιος πύργος,
μοναχή!**

**Κι' ὦ θάμα,
 ἄμοιαστο θάμα,
 ὡς τό πρωτάκουστο βαθιά!
 Γιατί δέν ἦταν
 μιά πού σ' ἔκραζε καί σ' ὀνομάτιζε φωνή!
 Μά ὦ, Καλωσύνη!
 τ' ὄνομά σου
 ἐξυπνα ἀπό παντοῦ,
 σάν ὅταν στά νησιά τοῦ Αἰγαίου,
 ἀπ' τά μελτέμια πού φυσᾶνε ἀκράτητα,
 οἱ καμπάνες,
 μέ τόν ἄνεμο
 χτυπᾶνε μοναχές!**

Καί στό τελευταῖο ἀπό τά ἀφιερωμένα τῆς «Ἀφροδίτης οὐρανίας» τραγούδια του συνοψίζει τίς ἠθικές ἀρχές, πού ἀκολουθώντας ὁ ἄνθρωπος ἀδελφώνεται μέ τόν θάνατο κι' εἶναι γαλήνια ἔτοιμος γιά τό θεῖο ταξίδι. Εἶναι ἡ βαθιά πίστις στή γῆ, ὄχι ἡ φωνή ἀπό τόν κόσμον· εἶναι ἡ νοσταλγία, παράλληλα, καί ὄχι ἡ ἀφέλεια πῶς ἐδῶ εἶναι ἡ ἀρχή καί τό τέλος τῆς ζωῆς· εἶναι ἡ σοφή διάκριση ἀνάμεσα στά ἐφήμερα καί τά ἀφθαρτα· εἶναι ἡ προθυμία γιά ὑπηρεσία· εἶναι, τέλος, ἡ ἀπέραντη αἰσιοδοξία, ἀφοῦ «ἄν εἶν' ἡ μέρα βροχερή, σέρνει πιό πλούσιο φῶς, μά κι ὁ σεισμός βαθύτερη τή χτίση θεμελιώνει...»

Ἀρματωμένος μέ τέτοια πανοπλία, μιά ἡμέρα ὁ ποιητής ξεκίνησε ἀπό τήν Ἀθήνα γιά τήν Ἐλευσίνα, περνώντας ἀπό τήν Ἱερὰ Ὀδό, τό μεγάλο «δρόμο τῆς Ψυχῆς». Τόν προσπερνούσαν βωδάμαξες γεμάτες θημωνιές ἢ ξύλα καί ἀνθρώπινοι ἴσκιος. Μά σά νά χάθηκε ὅλος ὁ κόσμος κι ἀπόμεινε μονάχα ἡ φύσις, θρονιάστηκε σέ μιά πέτρα, στήν ἄκρη τοῦ δρόμου ριζωμένη καί σάν μέσα σέ φαντασία πέρα ἀπό τά χρόνια, βλέπει τρεῖς ἴσκιους: ἕναν Ἀτσιγγανο μέ δυό ἀλυσωμένες ἀρκοῦδες. Καί πιό πολύ πρόσεχε τήν μεγάλη ἀρκοῦδα καί τήν εἶδε σάν σύμβολο μαρτυρικό ὅλου τοῦ κόσμου, τωρινοῦ καί περασμένου, σύμβολο ὅλου τοῦ πανάρχαιου πόνου, τοῦ κόσμου πού δέν ἐπλήρωσε ἀκόμα τό φόρο τῆς ψυχῆς καί βρίσκεται στόν Ἄδη. Σκλάβος κι αὐτός τοῦ κόσμου, ἔρριξε τή δραχμή του στό ντέφι...

**Μά ὡς, τέλος,
 ὁ Ἀτσιγγανός ξεμάκρυνε, τραβώντας
 ξανά τίς δυό ἀργοβάδιστες ἀρκοῦδες,**

καί χάθηκε στό μούχρωμα, ή καρδιά μου
 μέ σήκωσε νά ξαναπάρω πάλι
 τόν δρόμο όπου τέλειωνε στά ρείπια
 του Ἱεροῦ τῆς Ψυχῆς, στήν Ἐλευσίνα
 κι ἡ καρδιά μου, ὡς ἐβάδιζα, βογκοῦσε:
 «Θά'ρτει τάχα ποτέ, θέ νά ρτει ἡ ὥρα
 πού ἡ ψυχὴ τῆς ἀρκούδας καί τοῦ Γύφτου
 κι ἡ ψυχὴ μου, πού Μυημένη τήνε κράζω.
 Θά γιορτάσουν μαζί;»
 Κι' ὡς προχωροῦσα,
 κ' ἐβράδιαζε, ξανάνιωσα ἀπ' τὴν ἴδια
 πληγὴ, πού ἡ μοῖρα μ' ἄνοιξε, τὸ σκότος
 νά μπαίνει ὀρμητικά μέσ στήν καρδιά μου,
 καθὼς ἀπό ραγισματιᾶν αἰφνίδια μπαίνει
 τὸ κύμα σέ καράβι πού ὀλοένα
 βουλιάζει... Κι' ὁμως τέτοια ὡς νά διψοῦσε
 πλημμύραν ἡ καρδιά μου, σά βυθίστη
 ὡς νά πνίγηκε ἀκέρια στά σκοτάδια,
 σά βυθίστηκε ἀκέρια στά σκοτάδια.
 ἓνα μούρμουρο, ἀπλώθη ἀπάνωθέ μου,
 ἓνα μούρμουρο,
 κι ἔμοιαζ' ἔλεε: «Θά ρτει...»

Ἔτσι, ὁ ποιητὴς ἀνανεώνει τὴν πίστι τῶν Ὀρφικῶν, πὼς ἓνας
 ὑπέρτατος νόμος «ἄγει τὰς ψυχὰς εἰς τὸ σῶμα καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ
 σώματος ἀνάγει καὶ τοῦτο κύκλω πολλάκις», δίνοντας τους ἴσες
 δυνατότητες νά τρέξουν στήν ἐξέλιξί τους, ἀλλὰ ποτίζοντας τις
 κάθε φορά μὲ τὸ νερὸ τῆς Λήθης, γιὰ νά μὴν εὐκολύνονται, οὔτε
 καὶ νά δυσκολεύονται ἀπὸ τὸ παλῆθ φορτίο στήν πορεία τους.
 Ἄνανεώνει τὴν πίστι πὼς ἡ ζωὴ εἶναι μονάχα μία, πού πρέπει ν'
 ἀδελφώνει ὅλα τὰ ὄντα, ἀφοῦ ὅλοι δικαιοῦνται, σάν θά περνᾶνε
 στὸν κύκλο τῶν ταξιδιῶν τους νά κρατοῦν στό χέρι τὴν τυπικὴ
 Ὀρφικὴ ταυτότητα:

«Εἶμαι παιδί τῆς Γῆς καὶ τοῦ ἑναστρου Οὐρανοῦ, ἀλλὰ πατρί-
 ὸς μου εἶναι ὁ Οὐρανός».

«ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΑΣ»

Οι σκοποί τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρείας. Ἡ κοινὴ καταγωγὴ τῆς ἀνθρωπότητος. Πῶς θὰ φθάσωμε πρακτικὰ στὴν ἀδελφότητα

Ἀπὸ τὸ περίφημο ἔργο τῆς Ἑλ.Μπλαβάτσκι (μετάφρ. Μαρίκας Σακελλαρίου-Κανδήλη) παραλαμβάνομε μιὰ ἀκόμη σειρά ἐρωταποκρίσεων:

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Ποιοὶ εἶναι οἱ σκοποὶ τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρείας;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Οἱ σκοποὶ τῆς ἑταιρείας εἶναι τρεῖς:

1. Ὁ σχηματισμὸς πυρῆνα παγκόσμιας ἀδελφότητος τῶν ἀνθρώπων, χωρὶς διάκριση φυλῆς, χρώματος, φύλου, τάξη ἢ θρησκείας.

2. Ἡ διάδοση τῆς μελέτης τῶν ἀρειανῶν καὶ ἄλλων ἱερῶν γραφῶν ὅλων τῶν θρησκειῶν καὶ ἡ ἀποκατάσταση τῆς σημασίας τῆς ἀρχαίας ἀσιατικῆς Φιλοσοφίας, δηλαδὴ τῆς βραχμανικῆς, βουδιστικῆς καὶ ζωροαστρικῆς.

3. Ἡ ἀπὸ κάθε ἄποψη ἐρευνα τῶν ἀπόκρυφων μυστηρίων τῆς φύσης καὶ ἰδιαιτέρα τῶν ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ βρίσκονται σὲ λανθάνουσα κατάσταση ἀκόμη. Αὐτοὶ εἶναι οἱ τρεῖς σκοποὶ τῆς Ἑταιρείας.

ΕΡΩΤ.: Μπορεῖτε νὰ δώσετε περισσότερες λεπτομέρειες;

ΑΠΑΝΤ.: Ἄς διαιρέσουμε κάθε σκοπὸ, σ' ὅσα ἐπεξηγηματικὰ ἄρθρα εἶναι χρήσιμο γιὰ νὰ σὰς ἐξηγήσουμε.

ΕΡΩΤ.: Τότε ἄς ἐξετάσουμε τὸν πρῶτο σκοπὸ. Μὲ ποῖο τρόπο, νομίζετε, μπορεῖ νὰ διαδοθῆι τὸ αἶσθημα τῆς ἀδελφότητος ἀνάμεσα σὲ φυλές τόσο διαφορετικῆς σὲ θρησκεία, σὲ παράδοση, σὲ ἠθῆ, ἔθιμα καὶ νοοτροπία;

ΑΠΑΝΤ.: Θὰ προσθέσω καὶ κάτι ποὺ διστάζετε νὰ μοῦ πεῖτε. Γνωρίζουμε πολὺ καλὰ ὅτι ἐκτός ἀπὸ τὰ ἀπομεινάρια δύο ἀρχαίων φυλῶν τῶν Πάρσων καὶ τῶν Ἑβραίων, ὅλα τ' ἄλλα ἔθνη βρίσκονται σ' ἀντίθεση ὄχι μόνον τὸ ἓνα πρὸς τὸ ἄλλο, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτό του. Σ' αὐτὸ δὲν κάνουν ἐξαίρεση καὶ τὰ λεγόμενα πολιτισμένα χριστιανικὰ ἔθνη. Γι' αὐτὸ ἀπορεῖτε καὶ διχῶς ἄλλο θεωρεῖτε τὸν πρῶτο σκοπὸ μας μιὰ οὐτοπία, δὲν εἶναι ἔτσι;

ΕΡΩΤ. Τ' ὁμολογῶ. Τί ἔχετε νὰ μοῦ ἀπαντήσετε;

ΑΠΑΝΤ.: Δεν άρνούμαι τό γεγονός, έχω όμως πολλά νά πώ γιά τήν ανάγκη νά διαλυθεῖ κάθε αίτία, πού κάνει τήν παγκόσμια άδελφότητα νά μοιάζει μέ ούτοπία.

ΕΡΩΤ.: Ποιές εἶναι, κατά τή γνώμη σας, αὐτές οἱ αίτιες;

ΑΠΑΝΤ.: Πρίν άπ' όλα ό έμφυτος έγωϊσμός τοῦ άνθρώπου. Ἡ σύγχρονη θρησκευτική άγωγή, άντί νά μειώνει, καθημερινά έντεινει καί μάλιστα ένθαρρύνει καί δικαιώνει αὐτό τόν έγωϊσμό. Ἐτοι τό αἶσθημα αὐτό καταλήγει σέ βία. Ἡ ιδέα περί δικαιοσύνης κι' άδικίας παραποιήθηκε μέ τήν κατά γράμμα παραδοχή τής Βίβλου τών Ἐβραίων. Ὅλη ή άνιδιοτέλεια, όλος ό άλτρουϊσμός τής διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, έμεινε μιά θεωρία κατάλληλη μονάχα γιά ένα συγκινητικό κήρυγμα. Ὁ πρακτικός έγωϊσμός τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου ριζωσε βαθειά μέσ στην ψυχή τών έθνών στη Δύση. Μάταια ό Χριστός καταδίκασε τό «όφθαλμόν άντί όφθαλμοῦ καί όδόντα άντί όδόντος», πούναι τό πρώτο άρθρο τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου. Σās βεβαιώνω όσο γίνεται πιό έντονα καί κατηγορηματικά, πώς μόνη ή θεσοφία μπορεῖ νά διαλύσει τήν κακία αὐτοῦ τοῦ νόμου, καθός καί πολλών άλλων.

ΕΡΩΤ.: Πώς, άραγε;

ΑΠΑΝΤ.: Ἀπλούστατα, δίνοντας τίς λογικές φιλοσοφικές, μεταφυσικές κι' έπιστημονικές άκόμη άποδείξεις ότι: α) όλοι οἱ άνθρωποι έχουνε τήν ίδια φυσική καί πνευματική καταγωγή, πούναι ή βασική άρχή τής θεοσοφικής διδασκαλίας, β) πώς άφοῦ όλη ή άνθρωπότητα δημιουργήθηκε άπ' τήν ίδια οῦσία – τήν μία άπειρη, αίώνια κι' άναρχη οῦσία – είτε τή λέμε Θεό, είτε Φύση, τίποτε δέν συμβαίνει σ' ένα Ἐθνος ή σ' έναν άνθρωπο χωρίς αὐτό νάχει τόν άντίκτυπό του σ' όλα τ' άλλα έθνη, κι' όλους τοῦς άλλους άνθρώπους. Αὐτό εἶναι τόσο βέβαιο, τόσο φανερό, όσο καί τό ότι αν μιά πέτρα πέσει μέσα στό νερό θά βάλει σέ κίνηση άργά ή γρήγορα κάθε του σταγόνα.

ΕΡΩΤ.: Μ' αὐτή δέν εἶναι χριστιανική διδασκαλία, αλλά μάλλον πανθεϊστική.

ΑΠΑΝΤ.: Ἐδω άκριβώς κάνετε λάθος. Εἶναι καθαρά χριστιανική κι' όχι ιουδαϊκή. Ἴσως γι' αὐτό προτιμοῦνε νά τήν άγνοοῦνε τά έθνη, πού άκολουθοῦνε τή Βίβλο.

ΕΡΩΤ.: Μ' αὐτή εἶναι μιά άδικη κατηγορία. Σε ποιές άποδείξεις στηρίζετε αὐτά πού λέτε;

ΑΠΑΝΤ.: Νά σās τίς πω άμέσως. Ὁ Χριστός εἶναι γνωστό πώς δι-

δαξε: «ἀγαπάτε ἀλλήλους, ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν... Ἐάν γάρ ἀγαπήσετε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι (1) τὸ αὐτὸ ποιοῦσι; καὶ ἐάν ἀσπάσησθε τοὺς φίλους ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτω ποιοῦσιν;» Αὐτὰ εἶναι τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ. Ἡ «Γένεση» ὁμως λέει: «Ἐπικατάρατος Χαναάν· παῖς οἰκέτης ἐστὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ». (ΙΧ, 25).

Νὰ γιατί οἱ λαοὶ τῆς Βίβλου κι' ὄχι τοῦ Χριστοῦ προτιμοῦνε τὸ νόμο τοῦ Μωϋσῆ ἀπὸ τὸ νόμο τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, πού προσαρμόζεται περισσότερο στὰ πάθη τους, εἶναι ἡ βάση τῶν νόμων τῆς κατάκτησης καὶ τυραννίας τῶν κατωτέρων φυλῶν. Πόσα ἐγκλήματα δὲν ἔχουνε γίνει μὲ δικαιολογητικὸ τῆ φράση αὐτὴ ἀπὸ τῆ Γένεση, πού μοιάζει ἀληθινὰ διαβολὴ ἂν περιοριστοῦμε στὴν κατὰ γράμμα ἐξήγησή της μόνο (2).

1. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη θεωροῦσαν τοὺς τελῶνες κλέφτες κι' ἀπατεῶνες. Ὁ τίτλος καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ τελῶνη ἦτανε γιὰ τοὺς Ἑβραίους τὸ χειρότερο πρᾶγμα τοῦ κόσμου. Τοὺς ἦταν ἀπαγορευμένο νὰ μπαίνουν στὸ ναό. Ὁ Ματθαῖος μιλῶντας γιὰ τοὺς εἰδωλολάτρεις μεταχειρίζεται τὴν ἴδια φρασεολογία ὅπως καὶ γιὰ τοὺς τελῶνες. (XVII 17). Κι' ὁμως ἐκεῖνο τὸν καιρὸ οἱ τελῶνες ἦτανε οἱ εἰσπράκτορες τῶν φόρων στὴν ὑπηρεσία τῶν Ῥωμαίων, ἀκριβῶς ὅπως ἄλλοτε οἱ Ἄγγλοι ὑπάλληλοι στὶς Ἰνδίες καὶ στὶς ἄλλες ἀποικίες.

2. Χαρὴ στὴν ἐπιρροὴ ἰσχυρῶν ἠθικῶν δυναμεῶν ἡ ἀνθρώπινη σκλαβιά εἶχε ἐξαφανισθεῖ στὸ τέλος τοῦ Μεσαίωνα. Ἡ ἐπίδρασή τους ὁμως κλονίστηκε ἀπὸ δύο σημαντικὰ γεγονότα, πού στάθηκαν ἡ ἀφορμὴ νὰ ξεσπάσει πάνω στὴν ἀνθρωπότητα αἰ δυστυχία, πού ὁμοιά ἴσως δὲν εἶχε ὡς τώρα γνωρίσει. Τὸ ἓνα ἀπ' αὐτὰ ἦτανε τὸ πρῶτο ταξίδι πρὸς μιὰ ἀκτὴ πολυάνθρωπη καὶ βαρβαρὴ, ὅπου ἡ ἀγοραπωλησία ἀνθρώπωνν ὑπάρξανε ἦτανε κάτι συνηθισμένο. Τὸ ἄλλο, ἡ ἀνακάλυψη τοῦ Νέου Κόσμου, ὅπου ἀνεξάντλητες πηγές θαυμαστοῦ πλοῦτου προσμένανε τὴν ἀξιοποίησή τους ἀπὸ ἐργατικά χέρια. Ἐπὶ τετρακόσια χρόνια ἀντρες, γυναῖκες, παιδιά, ἀποσπᾶσθηκαν βιαία ἀπ' ὅτι γνῶριμο κι ἀγαπητὸ καὶ πωληθηκαὶ σκλάβοι σὲ ξένους ἐμπόρους. Στὸ φρικιαστικὸ αὐτὸ πέρασμά τους ἀπὸ τὴν ἡπειρο στὴν ἄλλη σύρθηκαν ἀλυσσοδεμένοι πολλὲς φορὲς ὁ ζωντανός μαζί μὲ τὸν πεθαμένο. Σύμφωνα μὲ τὸν ἀμερόληπτο ἱστορικὸ Bancroft, 3.250.000 μαῦροι μεταφέρθηκαν ἀπ' τὴν πατρίδα τους στὴν Ἀμερικὴ. Διακόσιες πενήντα χιλιάδες ἀνθρώπινες ὑπάρξεις πετάχθηκαν στὴ θάλασσα ὅσον καιρὸ κράτησε αὐτὴ ἡ μεταφορὰ. Οἱ ὑπόλοιποι ριχτήκαν σὲ μιὰ ζωὴ γεμάτη ἀνείπωτη δυστυχία κάτω ἀπ' τὸ μαστίγιο μέσα στὰ μεταλλεῖα ἢ τίς φυτεῖες τοῦ ρυζιοῦ καὶ τοῦ ζαχαροκάλαμου. Ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία εἶναι ὑπεύθυνη γι' αὐτὸ τὸ βαρὺ ἐγκλημα. Τὸ ἰσπανικὸ κράτος (χριστιανοκαθολικὸ) υπέγραψαν ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγ. Τριάδος, περισσότερες ἀπὸ δέκα συμφωνίες, πού δίνανε τὴν ἄδεια γιὰ τὴν πώληση 500.000 ἀνθρώπων. Στὸ 1562 ὁ John Hawkins ξεκίνησε γιὰ τὴν Ἀφρικὴ μὲ τὸ μοχθηρὸ σχέδιο ν' ἀγοράσει σκλάβους καὶ νὰ τους ζαπαπουλήσει στὶς Δυτικὲς Ἰνδίες. Τὸ ὄνομα τοῦ καραβιοῦ ἦτανε «Ἰησοῦς». Ἡ Βασίλισσα Ἐλισαβετ, χριστιανὴ διαμαρτυρόμενη, τοῦ πρόσφερε ἀνταμοιβὴ σ' αὐτὴ του τὴν ἐπιτυχία, (τὴν πρῶτὴ ἐπιχείρηση τῶν Ἄγγλων σ' αὐτὸ τὸ ἀπάνθρωπο ἐμπόριο), τὴν ἄδεια τὰ οἰκόσημά του νὰ παριστάνουν ἓνα δεμένο νέγρο. (Ἀπὸ τὸ ἄρθρο τῆς Ἀγνωστικῆς Ἐφημερίδας: «Κατακτήσεις τοῦ Σταυροῦ»).

ΕΡΩΤ.: Σās āκουσα νā λετε, ōτι η̄ Ἐπιστῆμη ἀποδεικνύει τῆν κοινή φυσική καταγωγή τοῦ ἀνθρώπου, κι' ὅτι η̄ θρησκεία τῆς Σοφίας ἀποδεικνύει τῆν κοινή πνευματική προέλευση. Δέν νομίζετε ὅτι οἱ Δαρβινιστῆς κάθε ἄλλο παρά διαπνέονται ἀπό φιλικά ἀδελφικά αἰσθήματα;

ΑΠΑΝΤ.: Ἐχετε δίκιο. Αυτό ἀκριβῶς δείχνει πόσο δέν εἶναι ἀρκετό τό ματεριαλιστικό σύστημα καί πόσο ἀνώτερη εἶναι ἡ Θεοσοφία. Ἡ κοινότητα τῆς φυσικῆς μας καταγωγῆς δέν συγκινεῖ ὅ,τι ὑψηλό καί βαθύ ὑπάρχει μέσα μας. Ἡ ὕλη μόνη χωρίς τῆν ψυχική καί πνευματική ἐνέργεια, χωρίς δηλαδή τῆ θεία οὐσία, δέν συγκινεῖ τῆν ἀνθρώπινη καρδιά. Ἡ κοινή ὅμως καταγωγή στήν ψυχή καί τό πνεῦμα τοῦ πραγματικοῦ ἀθάνατου ἀνθρώπου, ὅπως μās τῆ διδάσκει ἡ Θεοσοφία, ὅταν ἀποδειχθεῖ, ριζώνει βαθειά στίς καρδιές τῶν ἀνθρώπων καί τοῦς ὠθεῖ στό δρόμο τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης, τῆς ἀδελφικῆς καλῆς διάθεσης.

ΕΡΩΤ.: Πῶς ὅμως ἡ Θεοσοφία ἐξηγεῖ τῆν κοινή καταγωγή τῆς ἀνθρωπότητος;

ΑΠΑΝΤ.: Διδάσκοντας ὅτι στό βάθος τῆς φύσης, ἀντικειμενικῆς κι' ὑποκειμενικῆς, μέσα σ' ὅτι περιέχει τό σύμπαν, ὁρατό κι ἀόρατο, ὑπάρχει, ὑπῆρχε καί θā ὑπάρχει μιā ἀπόλυτη οὐσία, ἀπό τῆν ὅποια ὅλα προέρχονται καί στήν ὅποια ὅλα ξαναγυρίζουν. Αὐτή εἶναι ἡ Ἀρειανή φιλοσοφία, πού τελειότερους ἀντιπροσώπους ἔχει το σύστημα τῶν Βεντάντα καί τό Βουδδισμό. Καθῆκον, ἐπομένως, τῶν θεοσόφων εἶναι νā ὑποστηρίξουνε μέ κάθε πρακτικό μέσο τῆν ἀνάγκη μιās ἀγωγῆς χωρίς προκατάληψη, ἐλευθερίας ἀπ' τό σεκταρισμό, δηλαδή τῆ χωριστική, μεροληπτική προκατάληψη.

ΕΡΩΤ.: Πῶς ὅμως θā φτάσουμε στήν πρακτική ἐφαρμογή τῆς ιδέας τῆς ἀδελφότητος στό φυσικό πεδίο;

ΑΠΑΝΤ.: Ἴδου πῶς: Πρῶτα ἀπ' ὅλα, ὅ,τι εἶναι ἀληθινό στό μεταφυσικό πεδίο, εἶναι ἐπίσης καί γιά τό φυσικό. Ὑστερα μέ τῆν κατανόηση ὅτι δέν ὑπάρχει πιό ἀνεξάντλητη πηγῆ μίσους καί σύγκρουσης ἀπ' τίς θρησκευτικές διαφορές. Ὅταν μιā ὁμάδα πιστεῦει, πῶς κατέχει τῆν ἀπόλυτη ἀλήθεια, θεωρεῖ ὅτι ὅλοι οἱ ἄλλοι εἶναι μπερδεμένοι στά δίκτυα τῆς πλάνης, τοῦ «διαβόλου». Ἄν ὅμως οἱ ἀνθρωποι καταλάβουν, ὅτι κανεῖς δέν κατέχει τῆν ἀπόλυτη ἀλήθεια καί πῶς ὅλες οἱ ἀπόψεις συμπληρώνουν ἡ μία τῆν ἄλλη: ἄν νοιώσουνε πῶς ἡ ὅλη ἀλήθεια βρῖσκεται στό συνδυασμό ὅλων τῶν ἀπόψεων, ἀφοῦ κάθε μιā ἀπορρίψει ὅ,τι

σφαλερό έχει μέσα της, τότε μόνο θ' αποκατασταθεῖ μιά πραγματική ἀδελφότητα στίς θρησκείες. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τόν ὑλικό κόσμο.

ΕΡΩΤ.: Σᾶς παρακαλῶ συνεχίσετε τήν ἐξήγηση.

ΑΠΑΝΤ.: Πάρετε παράδειγμα ἕνα φυτό. Ἀποτελεῖται ἀπό τή ρίζα, τό βλαστό, τοὺς κλάδους καί τὰ φύλλα. Ὁ βλαστός εἶναι τό ἐνωτικό στοιχεῖο τοῦ φυτοῦ. Ἐτσι κι' ἡ ἀνθρωπότητα στό σύνολό της εἶναι ὁ βλαστός, πού προέρχεται ἀπ' τήν πνευματική ρίζα. Ἄν πληγώσετε τό βλαστό, κάθε κλάδος καί κάθε φύλλο θά ἀισθανθοῦνε τόν ἀντίκτυπο. Τό ἴδιο γίνεται καί στήν ἀνθρωπότητα.

ΕΡΩΤ.: Ναι, μά ὅλο τό φυτό δέν ὑποφέρει ἂν πάθει κάτι ἕνα κλαδί ἢ κάποιο φύλλο.

ΑΠΑΝΤ.: Καί συμπεραίνεται ἔτσι, πῶς ἂν ὁ ἄνθρωπος ὑποστεῖ κάποιο κακό, ἡ ἀνθρωπότητα ὁλόκληρη δέν ὑποφέρει τίς συνέπειες; Πῶς τό ξεύρετε; Ἀκόμη κι' ἡ ματεριαλιστική ἐπιστήμη διδάσκει πῶς κι' ἡ ἐλάχιστη βλάβη σ' ἕνα φυτό μπορεῖ νά δημιουργήσῃ ἐμπόδια στήν κἀνονική του ἀνάπτυξη. Ἡ ἀναλογία λοιπόν εἶναι τέλεια καί κάνετε λάθος ἂν δέν τό παραδέχεστε. Ξεχνᾶτε πῶς μιά πληγή στό δακτυλό σας ἔχει ἀντίκτυπο σ' ὅλο τό νευρικό σύστημα; Ὅλο τό σῶμα ὑποφέρει. Ἐξ ἄλλου ἔχω νά σᾶς ὑπενθυμίσω, ὅτι ὑπάρχουνε καί πνευματικοί νόμοι πού κυβερνοῦνε φυτά, ζῶα καί ἀνθρώπους, παρ' ὅλο πού πιθανόν νά μή τοὺς δέχεστε, γιατί ἡ ἐπίδρασή τους δέν εἶναι φανερή πάνω στά φυτά καί τά ζῶα.

ΕΡΩΤ.: Ποιοῦς νόμους ἐννοεῖτε;

ΑΠΑΝΤ.: Τοὺς καρμικούς νόμους. Δέν θά νοιώσετε καλά τό νοήμά τους, ἂν πρῖν δέν μελετήσετε τόν Ἀποκρυφισμό. Στήν ἀληθινή φιλοσοφία ἡ κάθε φυσική πράξη ἔχει τόν αἰώνιο ἠθικό της ἀντίκτυπο. Ἄν πληγώσετε ἕναν ἄνθρωπο σωματικά, νομίζετε βέβαια, πῶς οἱ πόνοι του δέν ἔχουνε καμμιά συνέπεια γιά τό γειτόνά τους κι' ἀκόμη λιγότερο γιά τοὺς ἀνθρώπους, πού ἀνήκουν σ' ἕνα ἄλλο ἔθνος. Σᾶς βεβαιοῦμε, ὅτι μέ τήν παρέλευση τοῦ χρόνου τό κακό αὐτό θά φτάσει καί τοὺς ἄλλους. Γι' αὐτό τό λόγο, ἀδελφικά αἰσθήματα, ὅπως τὰ διακήρυξαν ὁ Χριστός καί ὁ Βούδδας, δέν μποροῦνε ν' ἀνθίσουνε πάνω στή γῆ, ὅσον καιρό οἱ ἄνθρωποι δέν παραδέχονται σάν ἀξίωμα ὅτι τήν ἀδικία πού κάνουμε σ' ἕναν ἄλλο, τήν κάνουμε ὄχι μόνο στόν ἴδιο τόν ἑαυτό μας, ἀλλά καί στήν ἀνθρωπότητα ὁλόκληρη.

Ἑαρινή Ἴσημερία

Ἡ «Μυστική Διδασκαλία» τῆς Ἑλενας Πετρόβνα Μπλαβάτσκου μέ ὅσα ἀναφέρει γιά τὴν Ἑαρινή Ἴσημερία ἐρεθίζει τὴν τάσι τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴ φαντασία. Μερικοὶ εἰρωνεύονται ἐν γένει τὴν φαντασία, ἀλλὰ μιὰ ὑ γ ι ῆ ς φαντασία συχνά θίγει τὴν πραγματικότητα, γιατί δίνει στὸν ἄνθρωπο δύναμη νὰ ἔλθει σ' ἐπαφὴ μέ πράγματα ἄγνωστα στὸν συνηθισμένο νοῦ. Ἀλλὰ ἄς δοῦμε:

Ἡ Ἑαρινή Ἴσημερία – ἡ 21η Μαρτίου – κατὰ τὴν ὁποία ἡμέρα καὶ νύκτα ἔχουν ὅμοια διάρκεια, ἐπειδὴ ὁ Ἴσημερινός τῆς Γῆς, τέμνεται τὴν ἡμέρα αὐτὴ μετὰ τῆς ἐκλειπτικῆς, εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς Ἀνοιξέως καὶ ἀνταποκρίνεται στὴν αὐγὴ, τὴ νεότητα, τὴ φωτιά, τὴν Ἀνατολή.

Κατὰ τὴν Μυστικὴ Διδασκαλία οἱ Ἴνδοι ὑποστηρίζουν ὅτι 20.400 χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν Καλὴ Γιούγκα* τὸ ξεκίνημα τοῦ Ζωδιακοῦ τῶν κύκλου συνέπεσε μέ τὴν Ἑαρινή Ἴσημερία, διότι συνέβη τότε σύζευξις τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης.

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς 3ης «ρίζας-φυλῆς» ἐβασίλευε αἰώνια ἀνοιξίς σ' ὅλη τὴν υδρόγειο. Ἀλλὰ μετὰ τὸν «χωρισμό» τῆς ἐτερματιζέτο ἡ Σατυά – Γιούγκα καὶ τότε ἀρχισε ἡ ἐναλλαγὴ τῶν ἐποχῶν. Τὸ κρῦο ἀνάγκασε τοὺς ἀνθρώπους νὰ κτίσουν καταφύγια καὶ νὰ κατασκευάσουν ἐνδύματα.

Ἡ ἑαρινὴ ἴσημερία ἀποτελεῖ τὸ ξεκίνημα ἐνός νέου κύκλου τῆς φύσεως. Παντοῦ γεννιέται νέα ζωὴ καὶ ἡ Μητέρα Γῆ προε-

---

* Καλὴ Γιούγκα – Εποχὴ τῆς Καλῆ, βραχμανικῆς θεότητος, συζυγοῦ τοῦ Σίβα. Εἶναι θεὰ τοῦ Ἄδου, εἰκονιζομένη μέ τέσσαρας βραχίονας, κρατοῦσα κρῖνα ἀνθρώπινα καὶ φέρουσα περιδέραιον ἀπὸ κρῖνα. Κατὰ τὴν Ἰνδικὴ φιλοσοφία, ὑπάρχει μιὰ διαδοχὴ Κυκλῶν ἢ ἐποχῶν (Γιούγκα) καὶ ἡ διανοσόμενη ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, περιποῦ, εἶναι ἡ Καλὴ-Γιούγκα, περιόδος ἰσχυρῶν ἐπιδράσεων τοῦ Κακοῦ. Στὴν Ἰνδικὴ φιλολογοῖα ὑπάρχει μιὰ χαρακτηριστικὴ ἱστορία γιὰ τὴν περίοδο αὐτὴ. Κάποιος ἀνθρώπος ἐπώλησεν εἰς ἄλλον τεμαχίον γῆς τοῖς μετρητοῖς. Ἐπειτα ἀπὸ λίγες ἡμέρας, ὁ νέος ἰδιοκτῆτης πῆγε στὸν προηγούμενο καὶ τοῦ εἶπε ὅτι σκάβοντας βρῆκε θησαυρὸ ἀπὸ χρυσὸν καὶ πολυτίμους λίθους, τὸν ὁποῖον ἠθέλε νὰ τοῦ παραδῶσι, γιατί αὐτὸς εἶχεν ἀγοράσει τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς. Ὁ πωλητὴς ἠρνήθη, δηλώνοντας ὅτι πουλῶντας τὴν γῆν, εἶχε πούλησι καὶ καθὲ τι περιεχομένον εἰς αὐτὴν. Μαλίστα, συνεχάρη τὸν ἀγοραστὴ γιὰ τὴν καλὴν του τύχη. Ὁ ἀγοραστὴς ἐπέμενε νὰ παραδῶσι τὸν θησαυρὸν καὶ ὁ πωλητὴς ἐπέμενε στὴν ἀρνήσι του νὰ τὸν παραλάβη. Συνεφωνήσαν νὰ συζητήσουν πάλι τὴν ἐπομένῃ τὸ πρωί. Ἀλλὰ μέσα στὴ νύκτα ἐκεῖνην ἐληξεν ἡ προηγούμενη Γιούγκα (ἢ Σατυα-Γιούγκα) τῆς φωτεινῆς ἢ χρυσῆς περιόδου καὶ ἀρχισε ἡ Καλὴ-Γιούγκα. Τὸ σκοτάδι ἐπέσε στὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀνέτρεψεν ἀρδὴν τὴν κατάστασι του. Ὁ πωλητὴς τῆς γῆς διεκδικοῦσε τώρα, τὸν θησαυρὸν, γιατί εἶχε πούλησι μόνον τὴν ἐπιφάνεια, ἐνῶ ὁ ἀγοραστὴς ἀπέκρουε αὐτὴν τὴν ἀξίωσι, δηλώνοντας ὅτι δὲν εἶχε διατυπῶθαι, κατὰ τὴν ἀγοραπωλησιᾶ καμμιά ἐπιφυλάξις. Πλήρης ἀντιστροφὴ τῶν ρόλων...

τοιμάζει τήν αφθονία τῶν δώρων της. Ὁ κύκλος θά κλείσῃ μέ τήν ανάπτυξι, τήν ώριμανσι, μέ τήν θυσία καί τελικά μέσον τοῦ θανάτου πρὸς τήν ἀνάστασι.

Αὐτός ὁ κύκλος τῆς Φύσεως εἶναι καί ὁ κύκλος τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, ὁ κύκλος τοῦ ἀνθρώπου. Τό τέλος τοῦ παλαιοῦ καί τό ἀρχίνισμα τοῦ νέου.

Ἡ παροῦσα στιγμή, τό αἰώνιο τώρα, εἶναι ἡ καλύτερη θέσις τῆς ζωῆς καί ἡ καλύτερη θέσις ἐνατενίσεως μέσ' ἀπό τό παράθυρο τοῦ συμβόλου.

Τό σύμβολο αὐτό καθρεφτίζει τήν ζωή, τήν ἀγάπη καί τόν πόθο τῆς Ψυχῆς γιά τόν Ἀγαπημένο. Μποροῦμε νά νιώσουμε αὐτό τό δρᾶμα τῆς ἀγάπης τώρα, σέ μιά στιγμή πού ἐκτυλίσσεται στήν τεράστια κοσμική σκηνή, ὅπου ἡ Γῆ εἶναι ἡ μητέρα μας καί ἡ Φύσις, ἡ φυσική μας διαμονή.

Ἐπάρχει μιά ἀναφορά σ' αὐτή τήν στιγμή τοῦ ἔτους στοὺς Ψαλμούς τοῦ Δαυῖδ (ιη' 6-7).

«Ἐν τῷ ἡλίῳ ἔθετο τό σκῆνωμα αὐτοῦ· καί αὐτός ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ὡς γίγας δραμεῖν ὁδόν αὐτοῦ. Ἄπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἐξοδος αὐτοῦ καί τό κατάντημα αὐτοῦ ἕως τοῦ ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ, καί οὐκ ἔστιν ὅς ἀποκρυβῆσεται τῆς θερμῆς αὐτοῦ».

Τίς ἡμέρες αὐτές, αισθανόμαστε γύρω μας τό νέο ξεκίνημα, ὅτι ἡ Μητέρα Γῆ, ἡ Νύμφη, δέχεται καί πάλι ἀπό τόν Ἥλιο τήν πλήρη δύναμι τῆς ζωῆς, πού ζωογονεῖ κάθε ρίζα καί τήν ὠθεῖ πρὸς τό φῶς.

Αὐτή τήν στιγμή πού ἡ Γῆ εἶναι ἔτοιμη νά δεχθῇ τήν Ζωή τοῦ Ἥλιου συντελεῖται ἡ εὐτυχία τῆς ἀγάπης τῆς φύσεως γιά τὰ τέκνα της, ἐπίσης ἀντανακλᾶται ἡ Κοσμική ἀγάπη καί ἡ ἀγάπη τοῦ Λόγου πρὸς τόν πνευματικόν Ἄνθρωπο.

Ἡ ἀγάπη αὐτή ἐκφράζεται πολύ ὁμορφα στό Ἄσμα Ἀσμάτων:

«Φωνή ἀδελφιδοῦ μου· ἰδοῦ οὗτος ἦκει πηδῶν ἐπὶ τὰ ὄρη, διαλλόμενος ἐπὶ τοὺς βουνούς, ὅμοιος ἐστιν ἀδελφιδός μου τῆ δορκάδι ἢ νεβρῶ ἐλάφων ἐπὶ τὰ ὄρη Βαιθήλ, ἰδοῦ οὗτος ὀπίσω τοῦ τοίχου ἡμῶν προκύπτων διὰ τῶν θυρίδων, ἐκκύπτων διὰ τῶν δικτύων, ἀποκρίνεται ἀδελφιδός μου, καί λέγει μοι· ἀνάστα, ἐλθέ ἢ πλησίον μου, καλή μου, περισσότερά μου, ὅτι ἰδοῦ ὁ χειμῶν παρῆλθεν, ὁ ὑετός ἀπῆλθεν, ἐπορεύθη ἐατῶ, τὰ ἄνθη ὤφθη ἐν τῇ γῆ, καιρός τῆς τομῆς ἔφθακε, φωνή τῆς τρυγόνος ἠκούσθη ἐν τῇ γῆ ὑμῶν, ἡ συκὴ ἐξῆνεγκεν ὀλύνθους αὐτῆς, οἱ ἄμπελοι κυπρίζουσιν, ἔδωκαν ὄσμῆν, ἀνάστα ἐλθέ, ἢ πλησίον μου, καλή μου, περισσότερά μου».

Ἀλλά, θά ὑπάρξῃ καί πάλι Αἰώνια Ἄνοιξις, ὅταν δέν θά ὑπάρχῃ πιά χωρισμός – ὅταν μέσω Ζωῆς, θανάτου καί Ἀναστάσεως ὁ Ἄνθρωπος φθάσῃ τήν τελείαν Ἐνωσιν.

Ε.Π. ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ

Διαμεσότης καὶ ἀγιότης

Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίο τῆς «Isis Unveiled»

Παραδεχόμεστε τόσο δεδομένον τὸ γεγονός ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται τώρα καμμιά προσπάθεια ἐκ μέρους μας γιὰ νὰ δώσωμε ἀποδείξεις, ὅτι ἀσυνείδητες ἐκδηλώσεις πνευματικῶν δυνάμεων, ὅσον καὶ συνειδητὰ κατορθώματα ὑψηλῆς μαγείας, συνέβησαν σὲ ὅλες τῖς χῶρες καὶ σὲ ὅλους τοὺς αἰῶνες, τόσο μὲ ἱεροφάντες ὅσο καὶ μὲ ἀνεύθυνα διάμεσα.

Ἄνθρωποι τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα θὰ μείνουν γιὰ πάντα ἀθάνατα, χαραγμένα ἐπὶ τοῦ πυλῶνος τῆς πνευματικῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρώπου, ἔδωσαν παραδείγματα περὶ τοῦ ποῦ μπορεῖ νὰ φθάσῃ ἡ ἀνάπτυξις τῶν θεϊκῶν δυνάμεων τοῦ μικροκόσμου.

Ἦταν λοιπὸν οἱ θεϊκοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι «διάμεσα», ὅπως τὸ θέλουν οἱ ὀρθόδοξοι πνευματισταί; Κατὰ κανέναν τρόπο, ἂν μὲ τὸν ὅρον αὐτὸν ἐννοοῦμε ἐκείνους «τοὺς ἀσθενικοὺς εὐπαθεῖς» ποὺ γεννιοῦνται μὲ εἰδικὸ ὄργανισμὸ καὶ οἱ ὁποῖοι, ἀνάλογα μὲ τὴν ἀνάπτυξι τῶν δυνάμεων των, ὑπόκεινται ὅλο καὶ περισσότερο στὴν ἀκαταμάχητη ἐπιρροή ποικίλων πνευμάτων, καθαρῶς ἀνθρώπινων ἢ στοιχειακῶν. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία γι' αὐτὸ, ἂν θεωρήσωμεν διάμεσον τὸ κάθε ἄτομον, στή μαγνητικὴ ἀτμόσφαιρα τῶν ὁποίων μποροῦν νὰ κινοῦνται, νὰ ἐνεργοῦν καὶ νὰ ζοῦν οἱ κάτοικοι ἀνωτέρων ἀόρατων σφαιρῶν. Μ' αὐτὴ τὴν ἐννοια κάθε ἄτομο εἶναι διάμεσον.

Ἡ διαμεσότης μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτοδημιουργητος ἢ ἀπὸ ἐξωτερικὲς ἐπιρροές ἢ μπορεῖ νὰ παραμένῃ λανθάνουσα σ' ὅλη τὴ ζωὴ. «Ὁ ἀναγνώστης πρέπει νὰ ἔχη κατὰ νοῦν τὸν ὅρισμό τοῦ ὅρου, διότι ἂν δὲν κατανοεῖται καλῶς ἡ σύγχυσις θὰ εἶναι ἀναπόφευκτη».

Ἡ διαμεσότης τοῦ εἶδους αὐτοῦ μπορεῖ νὰ εἶναι ἐνεργητικὴ ἢ παθητικὴ, ἀποκρουστικὴ ἢ δεκτικὴ, θετικὴ ἢ ἀρνητικὴ. Ἡ διαμεσότης μετριέται μὲ τὴν ποιότητα τῆς αὔρας, ἡ ὁποία περιβάλλει τὸ ἄτομον. Ἡ αὔρα μπορεῖ νὰ εἶναι πυκνὴ, συννεφιασμένη, ἀποπνικτικὴ, ἀηδῆς στὸ καθαρὸ πνεῦμα καὶ ἐλκύει ἐκεῖνα μόνον τὰ ἀχρεῖα ὄντα, τὰ ὁποῖα βρῖσκουν εὐχαρίστηση σ' αὐτὴν, ὅπως τὸ χέλι στὰ θολὰ νερά, ἢ μπορεῖ νὰ εἶναι καθαρὴ, κρυστάλλινη, διαυγῆς, ὁπάλλινη, ὅπως ἡ πρωινὴ δρόσος.

Τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἠθικὸ χαρακτῆρα τοῦ διαμέσου.

Ἡ οὐράνια αὐτὴ δόξα πραγματοποιήθηκε σέ ἄνδρες ὅπως ὁ Ἄπολλώνιος, ὁ Ἰάμβλιχος, ὁ Πλωτῖνος καί ὁ Πορφύριος. Ἐξελιχθηκε μέ τή δύναμι τῆς ψυχῆς των, ὁμόφωνα μέ τό πνεῦμα των, μέ τήν υπεράνθρωπο ἠθική των καί ἀγιότητα τοῦ βίου των. Ἐνισχύθηκε ἀπό συχνούς καί ἐκστατικούς στοχασμούς. Τέτοιους ἀγίους ἀνθρώπους μπορούσαν νά τοὺς πλησιάσουν καθαρές πνευματικές ἐπιρροές. Ἀκτινοβολοῦντες ὀλόγυρά των μιὰ ἀτμόσφαιρα θείας ἀγαθοεργίας ἀνάγκασαν τὰ κακά πνεύματα νά φεύγουν ἀπ' αὐτούς γιατί αὐτά ὄχι μόνο δέν μπορούσαν νά ὑπάρχουν μέσα στήν αὔρα των, ἀλλά οὔτε μπορούν νά παραμείνουν στήν αὔρα προσώπων, πού κατέχονται ἀπό δαιμονοληψία, ἂν ὁ θαυματουργός ἐξασκή τήν θέλησί του ἢ καί ἀπλῶς τοὺς πλησιάζη. Αὐτό εἶναι ΜΕΣΟΛΑΒΗΣΙΣ, ὄχι «διαμεσότης». Τέτοιοι ἀνθρωποι εἶναι ναοί, στοὺς ὁποίους κατοικεῖ τό πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά ἂν ὁ ναός μολυνθῇ μέ τήν εἰσδοχή κακοῦ πάθους, σκέψης ἢ ἐπιθυμίας, ὁ μεσολαβῶν πέφτει στή σφαῖρα τῆς μαγείας.

Ἡ πόρτα εἶναι ἀνοικτή, τὰ καθαρὰ πνεύματα ἀποσύρονται καί τὰ κακά ὄρμουν μέσα. Αὐτό εἶναι ἀκόμα μεσολάβησις, ἀλλά κακή. Ὁ μάγος, ὅπως ὁ Θαυματοποιός, σχηματίζει τήν δική του αὔρα καί ὑποβάλλει στή θέλησί του ὁμοιογενῆ κατώτερα πνεύματα.

Ἀλλά ἡ διαμεσότης, ὅπως ἐννοεῖται τώρα καί ἐκδηλώνεται, εἶναι διαφορετικό πρᾶγμα. Εἶναι ἡ ὑποχώρησις τῆς ἀσθενοῦς, θνητῆς σάρκας στόν ἐλεγχο καί διανοιῶν ἄλλων, ξένων πρὸς τό ἀθάνατο δαιμόνιο τοῦ ἀνθρώπου. Κυριολεκτικὰ πρόκειται περὶ μόνομανίας καί δαιμονοληψίας.

ΕΚΣΤΑΣΗ – ΔΙΑΜΕΣΟΤΗΤΑ

του ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ Ν. ΟΙΚΑΛΙΩΤΗ

ΕΚΣΤΑΣΗ θά πει «ίσταμαι εκτός εαυτού» ή νόηση δηλαδή άπω-
θείται έξω από τόν εαυτό της κι έχει πρόσκτηση μιās γνώσης υπε-
ρεμπειρικής πραγματικότητας, πού πρόσκειται ουσία στό θειόν.

Ό Πλάτων είχε μιλήσει («πολιτεία», «έβδομη έπιστολή») περι-
αίφνιδιου φωτισμού μέ τή βοήθεια του όποίου ή ψυχή «ένορά
τήν Ίδέαν» τή μόνη πραγματικότητα.

Ό Πλωτίνος είχε μιλήσει περί έκστάσεως και «άπλώσεως»,
έκσταση δέ θεωρεί τήν μετατόπιση από τόν αισθητό κόσμο στόν
υπεραισθητό και υπερνοητό, πού επιτυγχάνεται μέ τήν άπόλυτη
περισυλλογή τής ψυχής στόν εαυτό της («άπκλύτρωση του
πνεύματος από τήν περιορισμένη συνειδητότητα και συγχώνευ-
σή του μέ τό «άπειρο» – Samadhi λένε οι Γιόγκι). Η έκσταση
άνεβάζει τήν ψυχή από τήν πτώση στό άρχικό ΕΝ, ή στό Θεό
κατά τους χριστιανούς μυστικούς μετέπειτα.

Ό Μιχαήλ Ψελλός κάνει λόγο περί τής μυστικής κατάστασης
τής «έλλάμψεως» πού επιτυγχάνεται μέ τόν μετρίασμό τών πα-
θών και τήν κάθαρση. Άλλοι ό ίδιος γράφει ότι ή μέχρι Θεού
άνύψωση πραγματοποιείται μέ τήν προσευχή και χάρη του Χρι-
στού («δώρημα Θεού»).

Κατά τή νεώτερη έποχή πολλά ειπώθηκαν γιά τήν έκσταση
(μέ τήν εύρεία της έννοια), πού χαρακτηρίσθηκε ακόμη και σαν
παθολογική κατάσταση ή άμφιβολης ποιότητας κατάκτηση, πα-
ραβλήθηκε δε πρός τίς μυστικές καταστάσεις πού κάνουν λόγο
οι άποκρυφιστές του Μεσαίωνα.

Ό Γάλλος φιλόσοφος Μπερξον εισήγαγε τόν όρο «ένόραση»
και θεωρεί αυτή σαν ιδιαίτερη μορφή έσωτερικής έμπειρίας. Η
Μπερξονική ένόραση (προώθηση τής άτομικής συνειδησης σ'
επαφή μέ τή θεία ουσία) δέν είναι κατάσταση προσιτή σέ όποιον-
δήποτε άνθρωπο, χαρακτηρίζει δε αυτή σαν ειδική και προνομια-
κή έμπειρία. Ό Πλωτίνος, ό λαμπρότερος μετακλασσικός φιλό-
σοφος, τέσσερις φορές δοκίμασε έκστατικά φαινόμενα και μά-
λιστα σέ μεγάλη ήλικία, ό Πορφύριος δέ μία φορά στά 68 του
χρόνια.

Στήν ύπαρξιακή ακόμη φιλοσοφία γίνεται λόγος περί παρο-
μοίων βιωματικών καταστάσεων (Μαρσέλ κ.ά.).

Έρωτάται όμως ό άνθρωπος μπορεί νά ύψωθεί στήν ένόραση
τής ουσίας του Θεού;

Ἡ τεχνική της ἀπελευθέρωσης ἀπό τό ἀτομικό ἐγώ πρὸς τό παγκόσμιο βοηθᾷ ἀναμφισβήτητα, μέ σοφὴ πάντως προσωπικὴ καθοδήγηση, δέν εἶναι ὅμως τό πᾶν. Τό πᾶν εἶμαστε μεις. Καί δέν σημαίνει ἀκόμη τό ὅποιοδήποτε σύστημα πρακτικῆς ἀπόκρυφης γνώσης κατ' οὐσίαν καθαρμόν καί ἀπελευθέρωση, διότι ἡ ἀπελευθέρωση μέ τὴν οὐσιαστικὴ τῆς ἔννοια εἶναι κάτι περισσότερο εὐρύ καί ἀσύλληπτο, διότι θά πεῖ, κατὰ κάποιον λόγον, καί τέλος στό κάρμα... Τό θεῖον (ἢ θεία οὐσία), ὅπου καί νά φθάσουμε, τουλάχιστον ἀπό τὴν ἐδῶ Ζώνη πού βρισκόμαστε, ὅσο καί νά ὑψωθοῦμε νά μένει ἀσύλληπτο καί κάτι πάντοτε πρὸς ἀναζήτησιν.

Μία Ρωσικὴ ἱστορία ὁμιλεῖ γιὰ τρεῖς ἄνδρες πού ζοῦσαν σέ πλήρη ἀπομόνωση σ' ἓνα νησάκι τῆς ἀρκτικῆς. Ἐνας ἐπίσκοπος ἄκουσε γι' αὐτούς καί ἀποφάσισε νά τοὺς ἐπισκεφθεῖ. Στὴν παραλία τοῦ νησιοῦ βρῆκε τοὺς τρεῖς γέροντες χωρὶς δόντια, μέ μακριές γενιάδες, πού ὑποκλίθηκαν βαθεῖα μπροστά του. Ὁ Ἐπίσκοπος τοὺς ρώτησε πῶς προσευχόντουσαν, ἓνας τοὺς δέ τοὺς ἀπάντησε: Προσευχόμαστε ἔτσι «εἶμαστε τρεῖς, εἶμαστε τρεῖς. Σπλαχνίσου μας». Ὁ Ἐπίσκοπος ἔμεινε ἐκπληκτος κι ἄρχισε νά τοὺς μαθαίνει νά προσεύχονται. Τοὺς δίδαξε τὴν Κυριακάτικη προσευχὴ τόσο πού τὴν ἔμαθαν ἀπ' ἐξω. Ἐτσι, μέ τὴν καρδιά εὐχαριστημένη ὅτι εἶχε κάνει μιὰ καλὴ πράξη, ὁ ἐπίσκοπος γύρισε στό πλοῖο του. Ταξίδευε ἀρκετὴ ὥρα, ὅταν εἶδε σέ μιὰ στιγμή αὐτός καί οἱ συνταξιδιώτες του κάτι παράξενα σύννεφα νά μαζεῦονται στὸν ὀρίζοντα καί νά πλησιάζουν βιαστικά τό πλοῖο. Ξαφνικά συνειδητοποίησαν ὅτι τὰ σύννεφα εἶχαν σχῆμα τριῶν γερόντων. Καί οἱ τρεῖς προσκύνησαν βαθεῖα τόν Ἐπίσκοπο, καθὼς πάτησαν τό πόδι τοὺς στό κατὰστρωμα, καί τοῦ εἶπαν στεναχωρημένοι πῶς εἶχαν ξεχάσει τὴν προσευχὴ πού τοὺς εἶχε διδάξει. Θᾶχε τὴν καλωσύνη καί τὴν εὐγένεια νά τοὺς τὴν ξαναμάθει; Τότε ὁ Ἐπίσκοπος ἔκανε τό σταυρὸ του, ὑποκλίθηκε καί εἶπε: «Δέν ὑπάρχει τίποτε πού νά μπορῶ νά σᾶς διδάξω. Πηγαίνετε καί προσεύχεσθε γιὰ μᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς». Ἐκανε μιὰ βαθεῖα μετάνοια μπροστά τοὺς, ἀλλ' αὐτοὶ εἶχαν κιόλας φύγει, περνώντας δέ πάνω ἀπὸ τὰ νερά ἔφθασαν στό νησί. Καί ὡς τὴν αὐγὴ, λέει ἡ ἱστορία, ἓνα φῶς ἔλαμπε στὸν τόπο ὅπου οἱ τρεῖς εὐσεβεῖς Σταρέτζι εἶχαν χαθεῖ.

Ἡ ἐνόραση πού ἀπαυγάζεται ἀπὸ τὴν ἐξ ἐσωτερικῶν αἰτιῶν ἀδιατάρακτη ἀδράνεια τοῦ ὑλικοῦ φορέα ὀδηγεῖ ὁμολογουμένως πολὺ ὑψηλά, γιὰτὶ ἀπελευθερώνει τό πνεῦμα ἀπὸ τό σῶμα καί τό παλμοδονεῖ σέ ὑψος κι ἐπίπεδο ἄλλως ἀπόρθητο.

Ἄγιοι μας (ὅπως π.χ. ὁ Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης, Γρηγόριος Πα-

λαμᾶς - ἐπίσκοπος Θεσσαλονίκης, Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, Πατάπειος ὁ ταπεινός, Φραγκίσκος τῆς Ἀσσιζης, ἀγ. Θηρεσία τῆς Ἀβίλα) μα κι ἄλλοι (ὅπως π.χ. ἡ Ἰνδῆ Ἀνάντα Μόγι, ἡ Τερέζα Νόυμαν) ἐνοιώθαν πὼς πετύχαιναν αὐτὸ μὲ τὴν καθαρότητα τῆς σκέψης καὶ τῆς καρδιάς, τὴν ἀπλότητα, τὴν ταπεινωσι, τὴ σιγὴ γενικὰ τοῦ ἑαυτοῦ καὶ τὸν ἀθόρυβο καὶ κατανυκτικό τους θρησκευτικό ἐνθουσιασμό.

Πάντως, ὁ βαθμὸς τῆς ἐπίτευξης μιᾶς τέτοιας ἔλξης (ἐλλαμψης, ἐκστασης, μετᾶστασης, ἐνόρασης) πιστεύουμε ὅτι μόνον ἄρωμα τῆς θείας οὐσίας συνεπάγεται κι ὄχι ἐπαφὴ ἢ πολὺ περισσότερο ἐνωση μὲ τὸ θεῖον. (Ὁ Θεὸς λέγουν οἱ Σούφι εἶναι κρυμμένος ἀπὸ 70 χιλιάδες πέπλα φωτός καὶ σκιάς. Ἀν ἀποκαλύπτοντο οἱ λάμπεις τοῦ προσώπου Του θά ἐκαίγαν τὸ σύμπαν).

Ἐχει λοιπὸν ἀνάγκη ὁ ἄνθρωπος πρῶτιστα νὰ στραφεῖ σὲ ἐσωτερικὴ γνῶσι κι αὐτοσκόπησι ὄχι μόνον γιὰ νὰ μὴν προωθηθεῖ τεχνικῶς, ἀφυπνίζοντας σὲ ληθαργο ἐντὸς του καταστάσεις, σὲ ἐπίπεδα πού μπορεῖ νὰ τὸν κατρακυλήσουν ἀπότομα κι ἀνεπανόρθωτα σὲ θλιβερὴ πτώσι – ὡς ἀπὸ συγκινησιακὴ κρίσι ἢ κρίσι συνειδησίς – σὲ «φῶς πού καιεῖ», ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ εἶναι βέβαιος γιὰ τὴν ὅποιαδήποτε ἐπέκεινα τοῦ αἰσθητοῦ κατάκτησι, ἔστω καὶ στιγμιαία.

Υπάρχουν ἄνθρωποι («πνευματιστές» κατὰ κανόνα δὲ γυναῖκες) πού ἀφιέμενοι σ' ἓνα εἶδος χαλάρωσης, πιστεύουν, ὡς ἀπὸ ὀρισμένες ἐνδείξεις (κατ' αὐτοὺς, τελικά, βέβαιες) ὅτι ἐνώθηκαν ἢ συνομιλοῦν π.χ. μὲ τὸν «Κύριον». Ὅμως, δὲν θά εἶχαν ἀνάγκη μελέτης κι' ἐρμηνείας τῶν ἐνδείξεων, ἂν μπορούσαν νὰ νοιώσουν τὸ πόσο ἀτελεῖς εἶναι σὰν ἄνθρωποι κι ὅτι ἡ θρησκευτικὴ διάθεσι, ὅσο καὶ μεγάλη νὰ εἶναι, δὲν καλύπτει μόνι τὴν ἀπόστασι μιᾶς τέτοιας (οἰασδῆποτε μορφῆς) ἐπίτευξης, ἀλλὰ παραμορφώνει μόνον τὸ γεγονός καὶ τὴν ἐρμηνεία του. Μορφοσκέψεις καὶ ὄπτασιασμοὶ τῶν καλοπροαιρετῶν αὐτῶν ἀλλὰ ἀφελῶν κι εὐπίστων θρησκευομένων, πού ἀγνοοῦν ἢ θέλουν νὰ ἀγνοοῦν, γινόμενοι παίγνια ἀκόμη κι ἀρνητικῶν δυνάμεων πού πλαστοπροσωποῦν, τὸ «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῆ καρδία ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται». Πὼς λοιπὸν «ὄψονται» αὐτοὶ χωρὶς φόντα καὶ ἀπὸ τὸν ἐδῶ μάλιστα κόσμον βρισκόμενοι;

Ἡ ΔΙΑΜΕΣΟΤΗΤΑ εἶναι ἓνα ἄλλο, διάφορο φαινόμενο. Εἶναι ἡ ἐκδηλι ικανότητα μερικῶν ἀνθρώπων, πού ὀνομάζονται Διάμεσα (Mediums), νὰ ἐρχονται σὲ ἐπαφὴ ἢ ἐπικοινωνία μὲ τὸν κόσμον τῶν πνευμάτων καὶ γενικὰ μὲ κόσμους ἐπέκεινα τοῦ ἐπαισθητοῦ, καθὼς καὶ νὰ παρέχουν στὰ «πνεύματα» (ἀποβιώσαντες) τὴ δυνατότητα (τὰ μέσα) νὰ ἐκδηλώνονται κατὰ τρόπο πού ἐμπίπτει

στις αισθήσεις μας (βλέπε βιβλίο μου «Στην άτραπό της αυτογνωσίας» σελ.32-38, 139-184, 241-260 κ.ά.) Διαμεσότητα και έκσταση δέν έχουν κατ' ούσίαν σχέση καμμία.

Η διαμεσότητα βέβαια εξαρτάται από την ποιότητα του Διάμεσου· όμως τούτο δέν υποδηλώνει τί πρός συσχετισμό. Γεγονός είναι ότι όσο τό Διάμεσο έχει μεγαλύτερη ήλικία ψυχής παραγωγικής, όσο περισσότερο είναι άποκομμένο, έστω κατά την ήμέρα και στιγμή της επικοινωνίας, από τά έγκόσμια, τόσο η ποιότητα και η ταυτότητα της επικοινωνίας η των φαινομένων είναι άγαθή και ύψηλότερη.

Μπορεί τό Διάμεσο νά ύψωθεί κι έξ έπαφής νά λάβει. Μπορεί ύπερκειμενο πνεύμα νά κατέλθει πρός συνάντηση του μέχρις ενός όριου άνερχόμενου Διάμεσου, μπορεί τά κατώτερα, τά «πρόσγεια (άγαθά ή όχι) πνεύματα» νά χαμηλώνουν τίς δονήσεις τους από την άκρατη έπιθυμία πρός τά έγκόσμια ή από την έντονη έπιθυμία πρόσφιλών τους πρόσωπων για επικοινωνία μαζί τους, και νά επικοινωνούν. Η άκόμη μπορεί τό κοινό Διάμεσο ν' άνέρχεται και νά λαμβάνει από τό χαμηλό άόρατο επίπεδο τους (υλοβαρές επίπεδο). Μπορεί Διάμεσο, άν και βρίσκεται σ' άποσταση από την όποιαδήποτε πηγή λήψης, νά λαμβάνει μέ τή μεσολάβηση χαμηλότερης όντότητας ή και περισσοτέρων κατά κραδασμική κλίμακα όντοτήτων. Μπορεί άνώτατο πνεύμα (άκόμη κι ένσαρκο, υπό ειδικές προϋποθέσεις) νά έκχείει παλμούς σκέψης (μηνύματα, διδασκαλίες), όπως ο ήλιος τίς άχτίδες του, άνάλογα δέ μέ τή διάθεση και ποιότητα του δέκτη (Διάμεσου) και η λήψη και η πιστότητα αυτής. Ένίοτε πάλι δίδονται στό Διάμεσο σαν σέ μαγνητοταινία αυτά τά όποία λέγει ή γράφει.

Τό θέμα, λοιπόν, από πού θά λάβετε και πώς θά λάβετε, καλύπτει μία όλόκληρη κλίμακα και η κλίμακα αυτή έχει άρκετές παραφιάδες σκοτεινές πού δέν υπόκεινται τόσο στην τεχνική του άνθρώπου μεθόδευση κι έξέταση.

Κι άς έχουμε ύπόψη μας στό θέμα «Διαμεσότητα» ότι μέ τό νά βλέπουμε κάτι πού είναι άόρατο, μέ τό νά βλέπουμε «άστροκά» σώματα ή κόσμους, δέν θά πεί άναγκαστικά πώς είμαστε η μεταβαλλόμαστε σέ ξεχωριστή άνθρώπινη ύπαρξη. Άκόμη, άς συσχετίσουμε την άποψη αυτή, πού άπλώς αναφέρω ότι είναι άποψη και του μεγάλου της εποχής μας φιλόσοφου και διαλογιστή Κρισναμούρτι, μέ δυό άποσπάσματα του Άποστόλου Παύλου, τό ένα πού αναφέρεται στην τιμητική διάκριση πού έγινε ν' άνέλθει σέ ύψηλή μεταβιωτική περιοχή (έπίπεδο) αλλά πού ο ίδιος δέν χαρακτήρισε σαν τελευταία η της Πρώτης Άρχής, και τό άλλο πού εξαρτά την αξία όποιασδήποτε ύπερφυσικής εκδή-

λωσης από την ύπαρξη «αγάπης»: Αον) « Ἀνηρπάγην» μέχρι «τρίτου οὐρανοῦ», εἴτε ἐντός τοῦ σώματος εἴτε ἐκτός δὲν ξεύρω, καὶ ἄκουσα λόγους πού ἀνθρώπινη γλώσσα δὲν μπορεῖ ἀλλὰ καὶ δὲν συγχωρεῖται νὰ λαλήσει (Β΄ Κορινθ. ἐπιστολ. ΙΒ/1-4). Βον) Ἐάν τις γλώσσες των ἀνθρώπων «λαλῶ» καὶ τῶν ἀγγέλων..., ἐάν ἔχω προφητεία καὶ δῶ τὰ μυστήρια πάντα... ἐάν «ὄρη μεθιστάνειν...», ἀγάπη δε δὲν ἔχω, οὐδὲν εἶμαι (ΙΓ/1-8 Α΄ Κορ.). Σχετικό καὶ τό κεφ. Ζ/22-3 τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου.

Ἄλλὰ πέραν ἀπ' αὐτὰ, θὰ γεννηθεῖ τό ἐρώτημα, πῶς πνεύματα μεγάλης ἀκτινοβολίας, εἴτε εἶναι ἢ ἐμεῖς τὰ ὀνομάζουμε Ρίσι, Ἀπόστολους, Δάσκαλους, Ἁγίους, Σατ-Γκουρού, Σβάμι, Δερβισηδες, Γέροντας, Πεφωτισμένους κλπ. κατέρχονται ἐνίοτε γιὰ ἐπικοινωνία μέ ἀτελεῖς, ὅπως καὶ νὰ τό κάνουμε, ἔνσαρκες ὑπάρξεις, καὶ τί μπορεῖ τάχατες νὰ δώσουν ἢ νὰ μεταβάλλουν – ἐπιτρέπεται πάλι τοῦτο – ἀπό τό κάρμα μας;

Κι ὅμως δὲν θὰ πρέπει νὰ φαίνεται παράλογο καὶ περιεργό τό γιατί ἐνίοτε ἐπικοινωνοῦν οἱ σέ ὅποιαδήποτε κλίμακα τῆς ἱεραρχίας κι ἂν βρίσκονται πνευματικές ὀντότητες, εἴτε τό ζητοῦμε μέ ὄλη τὴν πίστη, ἀγάπη καὶ θερμὴ τῆς ψυχῆς, εἴτε ὄχι. Περισσότερο παράλογο θὰ πρέπει νὰ μᾶς φαίνεται ἂν οἱ ὀντότητες αὐτές, πού καταναλώσανε τὴν ἔνσαρκη ζωὴ τους εἴτε γιὰ ν' ἀνυψώσουν τοὺς ἑαυτοὺς τους εἴτε γιὰ νὰ ἀνυψώσουν τοὺς ἄλλους, ἐγκατέλειπαν τὸν ἑαυτό τους στή μακαριότητα τοῦ πνευματικοῦ τους πεδίου, ἂν γυρνοῦσαν τὰ νῶτα τους πρὸς τὴ γῆ, ὅσο ἀποκολλημένοι ἀπὸ τὴν ἐλξη τῆς κι ἂν ἦσαν, ἂν μέ ἄλλα λόγια ἀπέκοπταν τὴν ὑπευθυνότητα, τό ἔργο τους, τίς ὑπηρεσίες τους πρὸς τό ἀνθρώπινο γένος. Βέβαια, αὐτὰ τὰ φαινόμενα δὲν εἶναι συνήθη, οὔτε ἀδιακριτῶς ἢ κατ' αἰσθητὸν πάντοτε τρόπον λαμβάνουν χῶραν.

Θὰ πρέπει ἀκόμη νὰ εἰπωθεῖ πρὸς ὀλοκλήρωση α) ὅτι οἱ διδασκαλίες, ἀνακοινώσεις κλπ. ἀπὸ ὑπερκείμενες πνευματικές ὀντότητες ἔχουν δοθεῖ, τοῦτο δὲ εἶναι γεγονός καὶ ὡς ἀπὸ τό περιεχόμενο αὐτῶν, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ μὀρφωση τοῦ Διάμεσου, β) ὅτι ἀπ' αὐτές ἢ βοήθεια εἶναι ὅσο μεγάλη καὶ τεράστια μπορεῖ νὰ πεί κανεὶς, τόσο καὶ μηδαμινὴ ἔξαρτάται πάντα ἀπὸ τὴ σημασία πού τις δίνεις (τῆς διδασκαλίας) κι ἀπὸ τό ἀπόθεμα τῶν δυνατοτήτων σου. Πάλι, δηλαδὴ, ἀδέσμευτο παραμένει τό πεδίο βούλησης του κάθε ἀνθρώπου καὶ ἡ καρμικὴ του ἀκολουθία, γ) κι ὅτι ἡ διδασκαλία-μῆνυμα, μέ τό βαθύτερο κι ἐνδεχόμενα κρυφὸ περιεχόμενό της, μπορεῖ νὰ ἀφορᾶ κι ἓνα πρόσωπο πού λαμβάνει ἢ θὰ τό λάβει σύντομα γνώση.

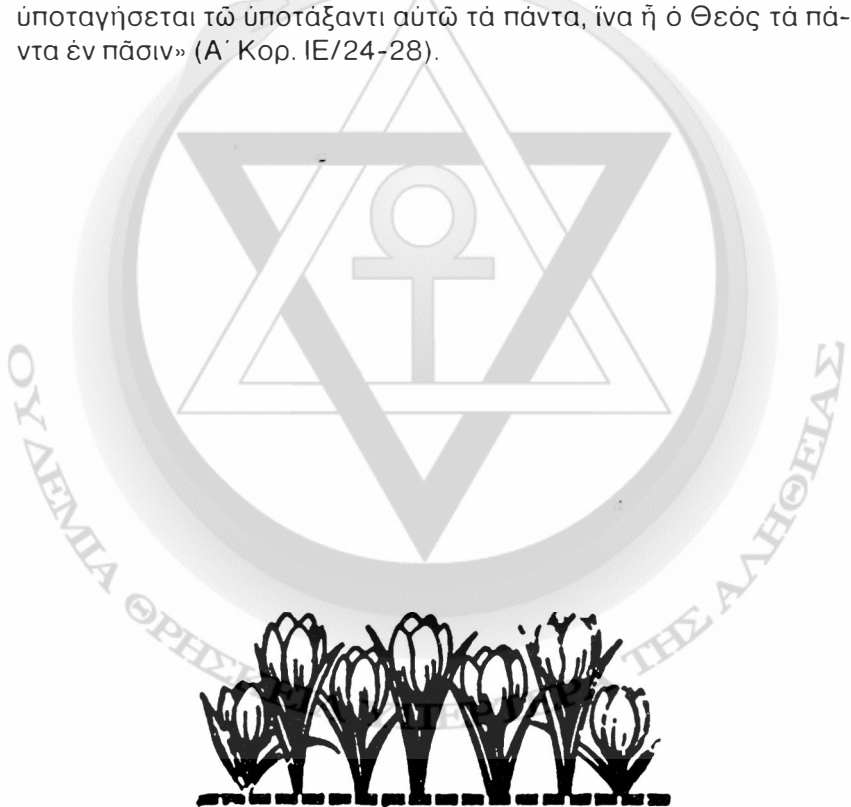
Θά κλείσουμε, αναφέροντες προς συσχετισμό:

– Ζητείτε καί δοθήσεται, ἔλεγε ὁ Ἰ. Χριστός (πράγμα πού θά πρέπει νά συμπεριλάβει καί τήν ἔξωθεν βοήθεια).

– Ἡ γνώση μας δέν θά περάσει ἀπαρατήρητη ἀπό τόν ἀναζητητή. Εἶναι τό πιό πολύτιμο, ἄν καί πανάρχαιο, δῶρο τοῦ Θεοῦ. (Κουτχοῦμι).

– Αὐτός πού κατέρχεται ἀπό τά πράγματα τοῦ κατώτερου κόσμου δέν παίρνει τίς ἀπαντήσεις ἀπό τά Ὑψη (Μορῶ).

– Ὑστερα θά ἔλθει τό τέλος. Καί τότε θά παραδώσει ὁ Χριστός τήν βασιλεία του στό Θεό Πατέρα, τότε ὅταν θά ἔχει πλέον «καταργήση» (ἀχρηστεύσει, ἐκμηδενίσει) πᾶσαν ἀρχή καί πᾶσαν ἐξουσίαν καί δύναμιν». «...ἔσχατος ἐχθρός καταργεῖται ὁ θάνατος». Ὅταν δέ ὅλα ὑποταχθοῦν σ' Αὐτόν τότε κι «αὐτός ὁ υἱός ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τά πάντα, ἵνα ἡ ὁ Θεός τά πάντα ἐν πᾶσιν» (Α΄ Κορ. ΙΕ/24-28).

Ἡ Πρόοδος

Κ. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ

Ἡ ἐποχή μας λέγεται ὅτι εἶναι ἐποχή προόδου.

Τί ἐννοοῦμε ὁμως μέ τήν λέξιν πρόοδος;

Μᾶλλον θά πρέπει νά κατατάξωμεν τήν πρόοδον μόνον εἰς τήν ἐξέλιξιν τῆς τεχνολογίας, διότι ὄντως ἡ τεχνολογία κατέστησε τήν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων πλέον ἀνετον καί εὐχάριστον. Κανείς δέν μπορεῖ νά ἀμφισβητήσῃ τήν ἐυκολίαν καί τήν ταχύτητα τῶν συγκοινωνιακῶν μέσων (αὐτοκίνητο, τραῖνο, ἀεροπλάνο) ἢ τήν ἀνετον ψυχαγωγίαν μέσω τοῦ ραδιοφώνου ἢ τῆς τηλεοράσεως, ἰδίως διὰ τὰ ἄτομα κάποιας ἡλικίας ἢ καί ἀσθενῆ, διότι κάθε ἀνθρώπος δύναται νά ψυχαγωγηθεῖ χωρίς καμμίαν ἀπολύτως σωματικήν ταλαιπωρίαν.

Ἄλλα αὐτά φυσικά, ἐφ' ὅσον γίνεται καλή χρῆσις ἀπό πνευματικῆς ἀπόψεως. Δέν ἀρκεῖ νά παρακολουθοῦμε ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ προγράμματα, πολλά τῶν ὁποίων δέν ἔχουν κανένα ἀποτέλεσμα διὰ τήν πνευματική μας ἀνάπτυξιν, ἀντιθέτως μάλιστα μποροῦν νά τήν ὑποβιάζουν ἐπικινδύνως.

Εκεῖνο πού πρέπει νά προσέξωμεν, εἶναι πῶς νά ἐκμεταλλευθοῦμε τήν τεχνολογικήν πρόοδον πρὸς ὄφελος τοῦ πνεύματος καί ὄχι εἰς βάρος αὐτοῦ.

Ποιό θά ἦτο ἀλήθεια τό ὄφελος, ἐάν αὐτή ἡ πρόοδος ἀφοροῦσε μόνον τό σῶμα μας, τό ὁποῖον ἀργά ἢ γρήγορα θά φθαρῆ καί θά μᾶς ἐγκαταλείψῃ;

Μέ τό νά ἀσχολεῖται ὁ σύγχρονος ἀνθρώπος, πῶς θά φάῃ περισσότερο, πῶς θά ντυθεῖ καλλίτερα καί πῶς θά διασκεδάσῃ, χάνῃ πολύτιμο χρόνο, τόν ὁποῖον μποροῦσε νά καταναλώσῃ διὰ τήν πνευματικήν του ἀνάπτυξιν. Φυσικά, ἡ τροφή, ἡ ἐνδυμασία καί ἡ διασκεδάσις, εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τήν ἐπιβίωσιν καί τήν καλήν ὑγείαν, δέν θά πρέπει ὁμως νά γίνεται κατάχρησις, ὥστε νά μὴν ὑπάρχῃ χρόνος γιά ἕνα καλό βιβλίον ἢ μιὰ καλή μουσική, τὰ ὁποῖα καί αὐτά εἶναι ἀπαραίτητα τόσον διὰ τήν ὑγείαν τοῦ σώματος ὅσον καί τοῦ πνεύματος. Μέ τόν τρόπον λοιπόν πού ὁ σύγχρονος ἀνθρώπος χρησιμοποιεῖ σέ γενικές γραμμές τήν τεχνικήν πρόοδον, μᾶλλον ζημίαν ἔχει παρά ὄφελος, γι' αὐτό ἡ ἀνθρωπότης παρά τό τεχνολογικόν θαῦμα, ἀντί νά προχωρῇ, ὀπισθοδρομεῖ. Ἡ ὀπισθοδρόμησις παρατηρεῖται, εἰς ὅλα τὰ ἐπίπεδα. Σέ ἐπίπεδο προσωπικό, οἰκογενειακό καί κοινωνικό. Εἶναι ἀπογοητευτικό νά βλέπει κανείς νά καταστρέφονται οἰκογένειαι καί

ολόκληρες κοινωνίες, ενώ έχουν όλα τὰ ἀπαραίτητα μέσα νὰ ἐπιβιώσουν καί νὰ μεγαλουργήσουν. Δυστυχῶς στήν σύγχρονη ἐποχή μέ τόσες ἀνέσεις καί τόσην εὐμάρειαν δέν βλέπομεν νὰ διακρίνονται ἄνθρωποι διά τό ἦθος των καί τήν σοφίαν των, ενώ ἀντιθέτως σέ παλαιότερες ἐποχές, ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι ἀντιμετώπιζαν πλείστας ὅσας δυσκολίας καί χωρίς ἀνέσεις, κατώρθωσαν νὰ ἐξελιχθοῦν πνευματικά καί νὰ βοηθήσουν τούς συνανθρώπους των.

Μέ τόσες ἀνέσεις, ἔχουμε γίνει μαλθακοί καί οἱ περισσότεροι συχνά ἐπισκέπτονται τούς γιατρούς καταναλίσκοντας μεγάλο ἀριθμό φαρμάκων, διότι ἐνδιαφέρονται περισσότερο τοῦ δόκτορος διά τήν περιποίησιν τοῦ σώματος, κάνοντας ζωὴν γεμάτην ἀπό σωματικές ἀπολαύσεις, μέ ἀποτέλεσμα νὰ ἐγκαταλείπουν τόν ὀργανισμόν των νὰ παρασύρεται εἰς ἀταξίαν χωρίς ψυχικές καί πνευματικές ἱκανοποιήσεις καί τελικά νὰ ὑποφέρουν ἀπό ψυχικές καί νευρικές διαταράξεις. Ἡ περιποίησις τοῦ σώματος πρέπει ποσοστιαία νὰ εἶναι ἴση μέ τό ἐνδιαφέρον μας διά τήν καλλιέργειαν τῆς ψυχῆς καί τοῦ πνεύματος ὥστε νὰ ὑπάρχη ἁρμονία μεταξύ σώματος, ψυχῆς καί πνεύματος.

Συμπερασματικά μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι, κατ' ἀρχήν πρέπει νὰ γνωρίσωμεν τόν ἑαυτόν μας καί ἐν συνεχείᾳ νὰ προσπαθήσωμεν νὰ γνωρίσωμεν καί νὰ ἀκολουθήσουμε τούς φυσικούς νόμους, οἱ ὅποιοι θά μᾶς βοηθήσουν νὰ προοδεύσωμεν καί νὰ ἐξελιχθοῦμε σέ ἄτομα ἱκανά νὰ βοηθήσουμε ἄλλους οἱ ὅποιοι θά ἤθελαν νὰ φθάσουν σέ κάποιο καλλίτερο πνευματικό ἐπίπεδο. Σκοπός τῆς ζωῆς μας θά πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀναζητήσις ἀνωτέρων πνευματικῶν ἀνθρώπων, ἀπό τούς ὁποίους θά ἀντλήσωμεν γνώσεις καί δυνάμεις διά περαιτέρω πνευματικὴν ἐξέλιξιν, διότι μόνον δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου νὰ γνωρίσωμεν τήν πραγματικὴν πρόοδον.

Τὰ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης τῆς «Σφιγγός» (Π. Γράβιγγερ) διατίθενται ἀπό Ἀρκαδίας 64 (Γουδί – 7783.781) καί ἀπό τίς ἐκδόσεις «Τετρακτύς» (Θεμιστοκλέους 38 – 3630.824). Στήν Θεσσαλονίκη ἀπό τό Κέντρο Μελετῶν Κοσμολογίας (Β. Ἡρακλείου 40 – 264.203).

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τα Γραφεία του «ΙΛΙΣΟΥ» είναι Βουκουρεστίου 25, α' όροφος, Κωδ. 106 71, είναι ανοικτά κάθε ημέρα από 10.30-1, εκτός Σαββάτου και Κυριακής.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλούμεν, αποστέλλετε με ταχυδρομικήν ή τραπεζικήν επιταγήν εις την διεύθυνσιν: «Πολυδευκήν Αντζακα, Βουκουρεστίου 25, α' όροφος Κωδ. 106 71, Αθήνας». Η αποστολή με Τραπεζική εντολή μας δυσκολεύει πολύ.

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Τριαντ. Μωυσιδης, Καβαλα
Ρουσοος Καπετανάκης, Κρήτη

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ

Βόλος: Γ. Κουκουβίνος
Ηρακλειον: Συμεών Νικολόπουλος
Ιωαννίνα: Μιχ. Πραπίδης
Καβαλα: Μιχ. Παραχου
Κερκυρα: Αλεξ. Λούβρος
Λαμία: Αντ. Τριανταφυλλου
Λαρίσα: Ιο. Φελλους
Μυτιλήνη: Δ. Ροδακης
Ξάνθη: Μαρίας Κουτσουριδης
Πάτρα: Αθ. Κοντοσακης
Ρέθυμνο: Αντ. Βιστακης
Ρόδος: Αντ. Βεργωτής
Σέρρα: Ανέστης Σαββας
Σύρος: Π. Ζαραφωνίτης
Χαλκίδα: Στ. Αλιφερης
Χανιά: Εμμ. Νοδαρακης
Κυπρος: Θεοφ. Παναγιώτου,
Τ.Κ. 1720, ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Τηλ. 474 815

ΘΕΡΜΗ ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ

- ΝΑ ΕΜΒΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΟΥΣ ΕΓΚΑΙΡΩΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1991: 2.000 Δρχ.
- ΝΑ ΕΓΓΡΑΦΟΥΝ ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Χρονικά - Ιανουαριος-Φεβρουαριος 1991
Ισραηλινα Νέα - Ιανουάριος-Φεβρουαριος 1991

«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΛΙΣΟΣ»

της Θεοσοφικής Εταιρίας
εν Ελλάδα
Βουκουρεστίου 25- Αθήναι 106 71
Ιδρυτής:
† ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Έκδοτης-Διευθυντής:
Πολυδεύκης Αντζακας
Τιμή τευχους: Δρχ. 400
ΜΑΡΤΙΟΣ - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1991

Ποιός έχει τήν Μεγάλη Εύθύνη;

ΑΙΔΕΣ. ΖΑΝΟΥ ΓΟΥΓΟΥΤΑ

Από τό 1985 ως τά τέλη τοῦ περασμένου χρόνου ἔχουν ὑποστῆ τήν ποινήν τοῦ θανάτου 3.399 ὡς «Κακούργοι».

Καί οἱ περισσότεροι – 65% στήν Ἀφρική, Μέση Ἀνατολή καί Κίνα. 125 χώρες – ἔθνη, διατηροῦν τήν θανατικήν ποινήν καί 35 ἔθνη τήν ἔχουν καταργήσει.

Ὁ ἀριθμός αὐτός μᾶς διδῆι τό ἐρώτημα ἡμεῖς οἱ «πολιτισμένοι» πόσον εἴμεθα ὑπεύθυνοι διά τοὺς 3.399 πού τοὺς κρέμασαν ὡς κακούργους; Καί αὐτοί οἱ ἴδιοι πόση εὐθύνη ἔχουν διά τήν βάρβαρον διαγωγή των;

«Ὁ κακούργος εἶναι δημιούργημα τῆς κοινωνίας ἢ παιδί τοῦ προβληματικοῦ ἑαυτοῦ του; Μπορεῖ νά διορθωθεῖ;

Ἡ ψυχοβιολογία τί φρονεῖ; Καί ἡ ἐγκληματικότητα; Καί ἡμεῖς ὡς ἐκκλησία ποιά εἶναι ἡ δράσης μας διά τοὺς προβληματικούς αὐτούς ἀδελφούς μας;

Θά πρέπει νά ὑπάρχουν αἱ ἀγρυπνοῦσες χριστιανικές ψυχές μέ φιλανθρωπική καρποφορία καί φροντίδα διά τοὺς φυλακισμένους ἀδελφούς μας.

Καί σέ κάθε δωμάτιο τῆς φυλακῆς ἡ Ἁγία Γραφή καί οἱ Βίοι τῶν Ἁγίων μας ὡς καρπός τῆς Χριστιανικῆς μας πίστεως. Ματθαίου 25-43».

**Ἐάν ἐδοκίμασες καί ἀπέτυχες, μὴ χάνεις τό θάρρος σου.
Ἐξακολούθησε τόν ἀγῶνα καί πάλι καί πάντα.**

Ε.Π. Μπλαβάτσου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

Δημ. Α. Ίωαννίδη: Ἀστρολογία	σελ. 79
John Coats: Εὐκαιρία στὴ ζωὴ	87
Ἀπὸ ὅσα εἶπε ὁ ΛΑΟ ΤΣΕ	88
Ι. Ν. Δάμπαση: Οἱ Κάβειροι	94
Κ.Α. Κῶλσον: Ὑπάρχει ζωὴ μετὰ θάνατον;	101
Τρῶτε ἄφθονα λαχανικά καὶ φρούτα	112
Χρ. Ριζόπουλος: Στὸν Σικελιανὸ	114
Τὸ κλειδί τῆς Θεοσοφίας	124
Ἐαρινὴ Ἴσημερία	129
Ε. Π. Μπλαβάτσκι: Διαμεσότης καὶ ἀγιότης	131
Ἄριστ. Ν. Οἰχαλιώτη: Ἐκσταση – Διαμεσότητα	133
Κ. Γρηγοριάδη: Ἡ Πρόοδος	139
Μεταξὺ μας	143

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» Βουκουρεστίου 25
α' ὄροφος, Κωδ. Ταχ. 106 71 Τηλ. 3620.702

H.P. Blavatsky	Τὸ κλειδί τῆς Θεοσοφίας	1.500
H.P. Blavatsky	Ἡ φωνὴ τῆς αἰγῆς	900
An. Besant	Θάνατος καὶ Ὑπερπέραν	900
An. Besant	Ἡ ἐξελίξις τῆς ζωῆς καὶ τῆς μορφῆς	800
C.W. Leadbeater	Ἡ μυστικὴ ἱστορία τοῦ Τεκτονισμοῦ	2.000
N. Sri Ram	Προσέγγιξις πρὸς τὴν Πραγματικότητα	800
N. Sri Ram	Αἱ βαθυτερά ὄψεις τῆς Ζωῆς	800
Irving S. Cooper	Ἡ Μετενσάρκωσις	800
Nivekahanda	Κάρμα – Γιόγκα	800
Eliphas Levi	Τὸ μέγα ἀπόρρητο α' μέρος	900
" "	" " " β' μέρος	1.100
Parus	Μετενσάρκωση	1.100
ΥΒ Μπερτου	Διδασκαλίαι τῶν Δρυιδῶν	900
Ἄντ. Ἀνδριανοπούλου	Ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλοσοφοί	1.500
Ἄντ. Ἀνδριανοπούλου	Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ζωὴ	1.500
Ἄντ. Ἀνδριανοπούλου	Οἱ Νόμοι τῆς Ζωῆς	1.000
Ἰω. Βασιλῆ	Τὸ Σημειωματᾶριο ἐνός Μύστου	1.400
Ἰω. Βασιλῆ	Τὰ φυσικὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου	500
Περιοδικόν «ΙΛΙΟΣ»	Τόμοι χαρτόδετοι	2.000
«ΙΛΙΟΣ»	Ἐπιλογή 1956-58, 1959-61, 1962-65 ἐκάστη δεμένη	2.500
«ΙΛΙΟΣ»	Ἐπιλογή 1966-1970 χαρτόδετος	2.000
	Ἐπιλογή 1966-1970 δεμένη	2.500

Τὰ ἐξοδα ἐπὶ ἀντικαταβολὴ ἐπιβαρύνουν τὸν ἀγοραστήν.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 400

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 2.000. Ἐξωτ. Δρχ. 3.000.

(Γιὰ τὸ ἔτος 1991)

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΔΙΨΑΕΙ ΓΙΑ ΨΥΧΟΤΡΟΦΙΚΑΣ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙΣ

Η ΖΩΗ ΧΩΡΙΣ ΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙΣ ΚΑΜΝΕΙ ΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΗΠΟΝ ΧΩΡΙΣ ΝΕΡΟ ΚΑΙ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ!!

ΒΕΒΑΙΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΑΙ ΨΥΧΙΚΕΣ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΙ ΑΙΣΘΗΣΙΑΚΕΣ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙΣ.

ΤΗΝ ΧΑΡΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΜΑΣ ΤΑ ΔΙΔΟΥΝ ΑΙ ΨΥΧΙΚΕΣ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙΣ.

ΚΑΙ ΚΑΛΟΤΥΧΟΣ ΕΚΕΙΝΟΣ ΠΟΥ ΤΟ ΒΙΟΛΙ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ ΤΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΞΕΚΟΥΡΔΙΣΤΕΙ!

ΓΙΑ ΤΟΥΤΟ ΠΟΛΛΟΙ ΦΩΝΑΖΟΥΝ «ΔΕΝ ΘΕΛΩ ΝΑ ΔΙΔΑΧΘΩ! ΘΕΛΩ ΝΑ ΓΕΛΑΣΩ! Η ΝΑ ΑΝΑΣΤΕΝΑΖΩ ΜΕ ΔΑΚΡΥΑ ΛΥΠΗΣ!» Η ΖΩΗ ΧΩΡΙΣ ΨΥΧΙΚΑΣ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΤΑΕΙ ΠΙΚΡΟΚΑΡΠΟ ΔΕΝΔΡΟ.

ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΖΕΙ ΧΩΡΙΣ ΨΥΧΟΤΡΟΦΙΚΑΣ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙΣ.

ΤΟ ΒΑΡΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΕΓΙΝΕ ΠΙΚΡΟΝ ΚΑΙ ΑΙ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙΣ ΔΙΔΟΥΝ ΓΛΥΚΑ!

ΑΥΤΑ ΘΥΜΗΘΗΚΑ ΟΤΑΝ ΔΙΑΒΑΣΑ ΣΤΟΝ «ΕΘΝ. ΚΗΡΥΚΑ 19-8-90» Ν.Υ.Ρ.ΟΤΙ «600.000 ΑΤΟΜΑ ΕΠΙΣΚΕΠΤΟΝΤΑΙ ΚΑΘΕ ΧΡΟΝΟ ΤΟΝ ΤΑΦΟ ΤΟΥ ΓΝΩΣΤΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗ ΕΛΒΙΣ ΠΡΙΣΛΕΙ».

ΚΑΙ ΑΥΤΑ ΔΕΙΧΝΟΥΝ ΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗΝ ΔΙΨΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΓΙΑ ΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙΣ!

ΣΚΕΦΘΕΙΤΕ ΤΙ ΔΥΣΤΥΧΙΑ ΘΑ ΔΑΓΚΑΝΕ ΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΑΝ ΤΟΥ ΕΛΕΙΠΑΝ Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ, ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ, Ο ΧΟΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΑΛΗΤΟΙ ΣΤΕΝΑΓΜΟΙ!

ΑΙΔ. ΖΑΝΟΣ ΓΟΥΓΟΥΤΑΣ